

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINĖS GEROVĖS STUDIJŲ IR KŪNO KULTŪROS KATEDRA
ATVIRAS TARPTAUTINIS ŽMOGIŠKOSIOS RAIDOS UNIVERSITETAS
„UKRAINA“

Jungtinės socialinio darbo magistratūros studijų programa

LINA FRYDENDAL

SOCIALINIO DARBUOTOJO KOMPETENCIJOS STRUKTŪRA IR
JOS PLĖTOJIMAS BENDRUOMENINIŲ GLOBOS PASLAUGŲ NEGALIA
TURINTIEMS VAIKAMS PERSPEKTYVOJE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovė lekt. dr. Kristina Rūdytė
Konsultantė: Valentina Kirilenko

Darbas originalus
(studento parašas)

Šiauliai, 2019

Parengto baigiamojo magistro darbo savarankiškumo patvirtinimas

Patvirtinu, kad įteikiamas baigiamasis magistro darbas SOCIALINIO DARBUOTOJO KOMPETENCIJOS STRUKTŪRA IR JOS PLĖTOJIMAS BENDRUOMENINIŲ GLOBOS PASLAUGŲ NEGALIAŲ TURINTIEMS VAIKAMS PERSPEKTYVOJE yra:

1. Atliktas savarankiškai ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose.
2. Nebuvo naudotas kitame universitete / institute Lietuvoje ir užsienyje.
3. Nėra medžiagos iš kitų autorių darbų, jeigu jie nėra nurodyti darbe.
4. Pateiktas visas panaudotos literatūros sąrašas.

.....Lina Frydendal.....

Vardas, pavardė

.....

Parašas

TURINYS

Magistro darbo santrauka	4
Įvadas	5
1. VAIKO GEROVĖS UŽTIKRINIMAS INSTITUCINĖS VAIKO GLOBOS PERTVARKOS KONTEKSTE	10
1.1. Vaiko globos deinstitucionalizacija Lietuvoje	10
1.2. Ukrainos ir kitų užsienio šalių patirtis vykdomos deinstitucionalizacijos kontekste	12
1.3. Bendruomeninės globos paslaugos vaiko gerovės užtikrinimo kontekste	15
2. TEORINĖ SOCIALINIO DARBUOTOJO KOMPETENCIJOS STRUKTŪRA	18
2.1. Profesinės kompetencijos socialiniame darbe koncepto analizė	18
2.2. Socialinio darbuotojo profesinių kompetencijų struktūriniai elementai	19
2.2.1. Asmeninės savybės ir vertybinės nuostatos socialinio darbuotojo profesinėje veikloje .	19
2.2.2. Socialinio darbuotojo profesinės veiklos žinios, gebėjimai ir įgūdžiai	20
2.3. Socialinio darbuotojo, vykdančio veiklą bendruomeninės globos namuose pagal šeimai artimos aplinkos principus, kompetencijos ir veiklų sąsajos.....	22
3. TYRIMO METODOLOGIJA, METODAI IR REZULTATAI	26
3.1. Tyrimo metodologija.....	26
3.2. Tyrimo metodai.....	28
3.3. Tyrimo imtis	31
3.4. Žvalgomojo tyrimo rezultatai ir jų analizė	32
3.5. Kiekybinio tyrimo rezultatai ir jų analizė.....	39
3.6. Kokybinio tyrimo rezultatai ir jų analizė.	44
3.6.1. Ukrainoje vykdyto kokybinio tyrimo rezultatai ir jų analizė.....	44
3.6.2. Lietuvoje vykdyto kokybinio tyrimo rezultatai ir jų analizė.....	50
Išvados	58
Rekomendacijos	60
Literatūra	63
Summary	69
Priedai	1

Magistro darbo santrauka

Magistro darbu buvo siekiama sukurti bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalią, teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos plėtotės modelį, pagrįstą šio specialisto kompetencijos struktūros analize Lietuvoje ir Ukrainoje.

Šiam tikslui pasiekti buvo formuluoti tokie tyrimo uždaviniai: a) taikant teorinę analizę konceptualizuoti institucinės vaikų globos pertvarkos, bendruomeninių globos formų ir bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalią, teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos struktūrą; b) taikant kiekybinius tyrimo metodus, nustatyti jau egzistuojančią bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalią, teikiančio socialinio darbuotojo stipriąsias ir tobulintinas kompetencijos struktūros dedamąsias; c) taikant kokybinius tyrimo metodus, atskleisti bendruomenines globos paslaugas neįgaliems vaikams teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos struktūros perspektyvą; d) remiantis teoriniais ir empiriniais atlikto tyrimo rezultatais, numatyti bendruomenines globos paslaugas neįgaliems vaikams teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos struktūros plėtojimo galimybes.

Tyrimo pasirinkti ir taikyti skirtingi tyrimo metodai: teorinės analizės, kiekybinės anketinės apklausos, pusiau struktūruoto interviu. Analizuojant duomenis, taikyti statistiniai metodai (aprašomoji, daugiamačė statistika) ir kokybiniai-interpretaciniai (turinio analizės) metodai. Tyrimo dalyviai: 71 bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalią teikiantys socialiniai darbuotojai, dirbantys bendruomeniniuose ir grupiniuose gyvenimo namuose vaikams, turintiems negalią. Žvalgomajame tyrime dalyvavo 2 asmenys, anketinėje apklausoje – 51 asmuo, interviu Ukrainoje – 9 asmenų ir Lietuvoje – 9.

Pagrindinės tyrimo išvados: kiekybinio tyrimo Lietuvoje rezultatai leido nustatyti egzistuojančią bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalią, teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos struktūrą (konceptualusis, instrumentinis ir integracinis kompetencijos lygmuo). Ukrainoje vykdyto tyrimo metu atskleistos pagrindinės bendruomenines globos paslaugas teikiančiam socialiniam darbuotojui reikalingos žinios (psichologinės, medicininės ir juridinės) ir gebėjimai (bendravimo ir bendradarbiavimo bei vaiko poreikių ir interesų atpažinimo, supratimo ir įvertinimo). Lietuvoje vykdytas kokybinis tyrimas atskleidė pagrindines bendruomenines globos paslaugas teikiančiam socialiniam darbuotojui reikalingas žinias (psichologinės, socialinės ir vadybinės) ir gebėjimus (greito situacijų suvokimo ir vertinimo, bendravimo ir bendradarbiavimo bei vaiko poreikių ir interesų atpažinimo, supratimo ir įvertinimo). Ukrainoje vykdytas tyrimas išryškino tobulėjimo kryptis pagal tam tikras temáticas: psichologijos, asmeninio tobulėjimo, pirmosios pagalbos ir pan. Lietuvoje vykdytas tyrimas atskleidė tobulėjimo kryptis pagal tam tikras temáticas: psichologijos, lytinio švietimo ir pirmosios pagalbos.

Atliktų tyrimų rezultatai leido parengti rekomendacinį (orientacinį) bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalią, teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos plėtojimo galimybių struktūrinį modelį.

Esminiai žodžiai: bendruomeninė globos paslauga, negalią turintys vaikai, deinstitucionalizacijos procesas.

Įvadas

Problema ir tyrimo aktualumas. Lietuvoje, įgyvendinant perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2020 m. veiksmų planą¹, institucinės vaiko globos pertvarka (deinstitutionalizacija) tapo viena iš prioritetinių socialinės politikos krypčių. Vaikų globos deinstitutionalizacijos procesas yra pagrįstas Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija ir jos fakultatyviu protokolu², Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija³, Jungtinių Tautų alternatyvios globos vaikams gairėmis⁴ ir 2010–2020 m. Europos strategija dėl negalios⁵. Plano⁶ pagrįstumą aktualizuoja ir Lietuvoje stebimi statistiniai rodikliai: 2016 m. pabaigoje bet kokio tipo vaikų globos įstaigose augo 5075 vaikai – tai maždaug 8,4 proc. mažiau nei 2015 m. pabaigoje ir apie 12,6 proc., lyginant su 2014 m. pabaigos statistiniais duomenimis⁷. Valstybės ir savivaldybių vaikų globos namų skaičius per 2012-2016 m. laikotarpį beveik nepasikeitė: įstaigų skaičiaus pokytis valstybės lygmenyje buvo -14,3 proc., o savivaldybės lygiu – -1,8 proc. (bendrai Lietuvoje vaikų globos įstaigų sumažėjo tik 3,1 proc.).

Akivaizdu, kad tiek vaikų, gyvenančių globos įstaigoje, tiek ir pačių įstaigų skaičiaus kaita yra per maža, siekiant įgyvendinti Lietuvoje vykdomos institucinės vaikų globos pertvarkos tikslą – kurti kompleksiskai teikiamų paslaugų sistemą, kuri sudarytų galimybes kiekvienam vaikui, neįgaliajam ar jo šeimai (globėjams, rūpintojams) gauti individualias pagal poreikius paslaugas ir reikiamą pagalbą bendruomenėje, o kiekvienam likusiam be tėvų globos vaikui augti saugioje ir jo raidai palankioje aplinkoje biologinėje, jos nesant – įtėvių, globėjų šeimoje.

Svarbus pastarųjų penkerių metų pokytis vaikų ir jaunuolių su negalia globos kontekste – 32 proc. sumažėjęs globos institucijoje gyvenančių vaikų ir jaunuolių, turinčių negalią skaičius. Tikėtina, kad viena šios kaitos priežastimi galima būtų laikyti alternatyvių bendruomeninių globos formų atsiradimą ir vystymą. Gvaldaitės ir Šimkonytės (2016) teigimu, siekiant mažinti į institucinę globą patenkančių vaikų ir jaunuolių su negalia, būtinas laipsniškas ir nuoseklus procesas, susijęs ne tik su stacionarių institucijų uždarymu, bet ir su kokybiškų alternatyvių paslaugų plėtote bei prevenciniu darbu su šeimomis, kurios augina negalią turintį vaiką. Išliekant dideliame socialinių

¹ *Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2020 metų veiksmų planas*, patvirtintas LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. A1-83. Žiūrėta 2017-11-04 internete:

<https://www.etar.lt/portal/lt/legalAct/c90d41f097de11e3bdd0a9c9ad8ce1bf>

² Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija ir jos fakultatyvus protokolai (2006). Valstybės žinios, 2010-06-19, Nr. 71-3561.

³ Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija (1989). Valstybės žinios, 1995-07-21, Nr. 60-1501.

⁴ Jungtinių tautų alternatyvios globos vaikams gairės. Žiūrėta: 2018-01-22 internete:

<http://vaikoteises.lt/media/file/ISS%20gaires.pdf>

⁵ 2010–2020 m. Europos strategija dėl negalios. Žiūrėta 2018-01-22 internete:

http://publications.europa.eu/resource/cellar/128ac87c-34a0-464f-9ec5-23a719c71179.0017.02/DOC_1

⁶ Ten pat.

⁷ *Vaikų skaičius vaikų globos įstaigose metų pabaigoje*. Oficialiosios statistikos portalas. Žiūrėta 2017-12-14 internete: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?indicator=S3R181#/>

paslaugų vaikams ir jaunuoliams, turintiems negalią, poreikiui, aktualiu tampa ir socialinės globos vaikams paslaugų kokybės užtikrinimas, kuris yra svarbus globojamų vaikų ir jaunuolių sėkmingai raidai ir gyvenimo kokybei. Viena iš bendruomeninių globos paslaugų kokybės užtikrinimo sričių yra socialinių darbuotojų kompetencija ir jos plėtojimas.

Institucinės globos pertvarkos kontekste, kai orientuojamasi į bendruomeninę globos formą, keičiasi ir vaiko globos principai, infrastruktūra, kinta socialinio darbuotojo ir paslaugos gavėjo santykis, socialinio darbuotojo vaidmenys, funkcijos bei kompetencijos turinys (Raudeliūnaitė, Urbikaitė, 2011). Vaiko globos sistemos pertvarkos pokyčiai reikalauja iš socialinių darbuotojų atitinkamos kompetencijos – vertybinių nuostatų, asmeninių savybių, žinių, gebėjimų ir įgūdžių, t. y. tokios kompetencijos struktūros, kuri prisidėtų prie teikiamų socialinių paslaugų kokybės ir veiksmingumo, vaiko su negalia interesų ir gerovės užtikrinimo ir, galiausiai, sėkmingo institucinės globos pertvarkos įgyvendinimo (Sadauskas, 2010).

Ukrainoje, skirtingai nei Lietuvoje, su institucine globa ar socialinės neįgaliųjų integracijos sritimis susiję pokyčiai vyksta kur kas lėčiau. Chamberlin (2011) teigimu, Ukrainos vyriausybė (Aukščiausioji Rada) neseniai padarė keletą pakeitimų socialinės pagalbos neįgaliems asmenims sistemoje. Pirmiausiai buvo išplėstas socialines paslaugas teikiančių įstaigų tinklas visuose lygiuose. Buvo perskirstyta socialinių paslaugų atsakomybė tarp vykdomųjų valdžios institucijų ir savivaldybių tam, kad aiškiau apibrėžtų negalią turinčių asmenų socialinės teisės. Taip pat buvo nustatytos darbuotojų, teikiančių socialines paslaugas, atsakomybės, kurios ypatingai glaudžiai siejasi su reikiamos kompetencijos aktualizavimu.

Lietuvoje institucinės globos pertvarka mokslininkų tyrinėta keletu svarbių aspektų. Genienė, Šumskienė (2016) analizavo stacionarios globos pertvarką Lietuvoje institucionalizmo teorijos požiūriu, Gvaldaitė, Šimkonytė (2016) aktualizavo deinstitucionalizacijos problematiką. Taip pat temos moksliniam aktualumui pagrįsti svarbūs kitų mokslininkų darbai, susiję su socialinio darbuotojo veikla bendruomenėje ir jo kompetencija. Ruškus (2014) išryškino bendruomenę kaip galimybę įveikti kitoniškumą, Sadauskas (2010) analizavo socialinio darbuotojo kompetencijos veikti bendruomenėje struktūrą. Socialinio darbuotojo veikla bendruomeniniuose vaikų globos namuose tirta Gudžinskienės, Raudeliūnaitės ir Uscilos (2017), bendruomeniniai globos namai kaip jaunuolių, turinčių proto negalią, savarankiškumo ugdymo(si) sėkmės kriterijus atskleisti Gudžinskienės ir Šurpik (2017). Socialinio darbuotojo kompetencijos aspektai taip pat analizuoti įvairiais aspektais: socialinio darbuotojo kompetencijos samprata (Gudžinskienė, Norvaišaitė, 2010); vaikų globos namų socialinio darbuotojo žinios kaip sudėtinė kompetencijos dalis (Gudžinskienė, Jaruševičienė, Mačiulienė, 2010); socialinio darbuotojo kompetencijos vertinimas (Indrašienė, Garjonienė, 2007); vertybiniai kompetencijos komponentai (Ivanauskienė, Varžinskienė, 2010); nuostatos kaip socialinio darbuotojo profesinės veiklos motyvaciją skatinantis

veiksny (Kavaliauskienė, Nikolajenko, 2017); daugiakultūrinės kompetencijos vystymas, rengiant socialinius darbuotojus (Pivorienė, Ūselytė, 2013); socialinio darbuotojo kompetencija kaip jo veiklos efektyvumo veiksnys (Bardauskaitė, 2016). Pastebima, kad dauguma tyrimo temai artimų tyrimų yra susiję su socialinio darbuotojo kompetencijos analize bei bendruomeninių paslaugų aktualizavimu. Tuo tarpu stokojama tyrimų, kurie analizuotų bendruomenines globos paslaugas teikiančio specialisto kompetenciją.

Užsienio mokslininkai taip pat nemažai dėmesio skyrė institucinės globos pertvarkos tyrimams. Frimpong-Manso (2014) analizavo deinstitutionalizaciją Ganoje, Ivanova ir Bogdanov (2013) tyrė institucinės globos pertvarką Bulgarijoje ir Europos Sąjungos vaidmenį pertvarkos kontekste, Gale (2015) atliko deinstitutionalizacijos atvejų Bulgarijoje ir Ukrainoje lyginamąją analizę, Licursi, Marcello ir Pascuzzi (2013) domėjosi deinstitutionalizacijos Italijoje ypatumais, Chamberlin (2011) tyrė socialines paslaugas neįgaliesiems Ukrainoje. Ukrainos mokslininkai, besidomintys socialinio darbo su negalia turinčias asmenimis tematika, tyrė įvairius aspektus: Korzun (2012) analizavo šių asmenų užimtumą, Zhylinkova (2009) tyrė negalią turinčių vaikų teises, Talanchuk (2015) analizavo neįgaliųjų ugdymo teisinį reglamentavimą, Semigina, Gryga, Volgina (2005) domėjosi socialinėmis paslaugomis negalią turintiems asmenims bei socialinio darbo specialistų rengimu, pastarąjį aspektą tyrė ir Polyshuk (2003). Pastebima, kad Ukrainos patirtis bendruomeninių globos paslaugų ar bendrai institucinės globos pertvarkos tyrimų kontekste yra labai menka, tuo tarpu kitų užsienio šalių institucinės globos pertvarkos patirties tyrimų rezultatai gali būti sėkmingai perkelti ir pritaikomi tiek Lietuvos, tiek ir Ukrainos kontekstuose.

Nepaisant gana gausaus Lietuvos ir užsienio šalių mokslininkų dėmesio institucinės globos pertvarkai (deinstitutionalizacijai) ir socialinio darbuotojo kompetencijos klausimams, būtent socialinio darbuotojo, teikiančio bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalią, kompetencijos struktūros tyrimams yra skiriamas menkas dėmesys. **Probleminiai tyrimo klausimai:** Kokia bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalią, teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijų (bendrosios, profesinės, asmeninės) struktūra aktualizuojama Lietuvoje ir Ukrainoje? Kokios šių socialinio darbuotojo kompetencijų plėtotės galimybės Lietuvoje ir Ukrainoje?

Tyrimo hipotezė: tikėtina, kad bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalią, teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos struktūra yra konstruojama sistema, apimanti bendrąsias, profesines ir asmenines kompetencijas.

Tyrimo objektas: bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalią, teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos struktūra jos plėtojimo galimybių perspektyvoje.

Tyrimo tikslas: sukurti bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalią, teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos plėtotės modelį, pagrįstą šio specialisto kompetencijos struktūros analize.

Tyrimo uždaviniai:

1. Taikant teorinę analizę konceptualizuoti institucinės vaikų globos pertvarkos, bendruomeninių globos formų ir bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalią, teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos struktūrą.
2. Taikant kiekybinius tyrimo metodus, nustatyti jau egzistuojančias bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalią, teikiančio socialinio darbuotojo stipriąsias ir tobulintinas kompetencijos struktūros dedamąsias.
3. Taikant kokybinius tyrimo metodus, atskleisti bendruomenines globos paslaugas neįgaliems vaikams teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos struktūros perspektyvą.
4. Remiantis teoriniais ir empiriniais atlikto tyrimo rezultatais, numatyti bendruomenines globos paslaugas neįgaliems vaikams teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos struktūros plėtojimo galimybes.

Tyrimo metodologija ir metodai. Tyrimas grindžiamas *socialinio konstruktyvizmo, socialinio veiksmo ir sistemų teorijos* metodologinėmis nuostatomis. Socialinio konstruktyvizmo teorijos (Berger, Luckman, 1999; Jerome, 2006) nagrinėja žinių formavimąsi tarp socialinių santykių dalyvių ir teigia, kad realybė yra socialinio konstravimo rezultatas. Tyrime ši teorija plėtojama, siekiant ištirti socialinio darbuotojo kompetencijos struktūrą kaip žinių kūrimą esant glaudžiai dalyvių sąveikai ir lygiaverčiam dalyvavimui. Naujos žinios apie kompetencijos struktūrą bus kuriamos per paties socialinio darbuotojo ir kitų proceso dalyvių bendrą sąveiką. Remiantis socialinio veiksmo teorija (Khan, Chovanec, 2010; Kindon, Pain, Kesby, 2010), tyrimas suvokiamas kaip procesas, kurio metu vystoma teorija ir tuo pačiu metu tikrinama praktinė intervencija ir veikla. Tokiu tyrimu bus siekiama, kad tyrimo priemonės derėtų su siekiamais tikslais, kai tuo tarpu tie tikslai ir priemonės bus sukurti bendruomenėje, kurioje vykdomas tyrimas. Ypač bus pabrėžiama pasikartojanti sąveika tarp tyrėjo ir tyrimo dalyvių (socialinių darbuotojų), kurioje veiklos kis nuo veiksmo prie refleksijos. Sistemų teorija (Vaicėkavičienė, 2009) leidžia teigti, kad kompetencija kaip sistema yra vertingesnė, nei jos dalių elementai, tad tyrime bus siekiama atskleisti socialinio darbuotojo kompetencijos struktūrą ir jo plėtojimo sistemiškumą.

Atliekant tyrimą, vadovaujamosi sisteminiu metodologijos požiūriu, kai tarpusavyje derinami bei integruojami kiekybiniai ir kokybiniai tyrimo metodai. Toks metodų kompleksiskumas ir derinimas vadinamas *trianguliacija* (Denzin, Lincoln, 2003). Tyrime pasirinkti ir taikyti skirtingi tyrimo metodai: *teorinės analizės, kiekybinės anketinės apklausos, pusiau struktūruoto interviu*. Analizuojant duomenis,

taikyti *statistiniai* metodai (aprašomoji statistika) ir *kokybiniai-interpretaciniai* (turinio analizės) metodai.

Tyrimo dalyviai: 71 bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalią teikiantys socialiniai darbuotojai, dirbantys bendruomeniniuose ir grupiniuose gyvenimo namuose vaikams, turintiems negalią. Žvalgomajame tyrime dalyvavo 2 asmenys, anketinėje apklausoje – 51 asmuo, interviu Ukrainoje – 9 asmenys ir Lietuvoje – 9. Žvalgomajam tyrimui dalyviai buvo atrinkti, naudojant netikimybinę patogiają atranką (tyrėjo organizacijoje dirbantys specialistai, kuriuos tyrėjui buvo lengva pasiekti). Kokybiniams tyrimams Ukrainoje ir Lietuvoje buvo naudota netikimybinė tikslinė atranka – tokia atranka kuomet į atrankinę visumą tyrėjas atrenka elementus priklausomai nuo tyrimo tikslų. Pusiaus struktūruotuose interviu dalyvavo asmenys, kurie dirba su vaikais, turinčiais negalią, ir teikia bendruomenines globos paslaugas jiems (Ukrainoje – dirba šeimai artimos aplinkos principu). Kiekybiniam tyrimui tiriamieji buvo atrinkti taip pat naudojant netikimybinę tikslinę atranką, kadangi nuoroda pildyti internete patalpintą tyrimo instrumentą buvo siųsta tik toms įstaigoms, kurios teikia bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalią.

1. VAIKO GEROVĖS UŽTIKRINIMAS INSTITUCINĖS VAIKO GLOBOS PERTVARKOS KONTEKSTE

1.1. Vaiko globos deinstitutionalizacija Lietuvoje

Lietuvai 1995 metais ratifikavus *Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją*⁸ atsirado vienas pagrindinių reikalavimų – galimybės vaikui gyventi ir sveikai vystytis užtikrinimas. Vaiko gerovės politika tapo socialinės politikos dalimi, besiremiančia tarptautiniais dokumentais (Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija (1989), Europos Tarybos vaiko teisių strategija⁹). Vaiko gerovės politika yra pagrįsta vaiko teisės į apsaugą, aprūpinimą ir dalyvavimą, vaiko globos ir rūpybos skyrimo vaikui, siekiant vaiko gerovės, vaiko gerovės garantavimo, organizuojant socialinių paslaugų bei institucijų sistemą, principais. Tokia sistema sudaro prielaidas padėti asmenims bei jų grupėms patenkinti sveikatos, asmeninius bei socialinius poreikius (Kvieskienė, Indrašienė, 2008).

LR socialinės apsaugos ir darbo ministro *Neįgalių vaikų, likusių be tėvų globos vaikų, suaugusių neįgalių asmenų socialinės globos namų deinstitutionalizacijos strateginės gairės*¹⁰ „nustato suaugusių asmenų, įskaitant senyvo amžiaus asmenis, turinčių proto ir (ar) psichikos negalią (neįgalūs suaugę asmenys), vaikų ir jaunimo, turinčių proto ir (ar) psichikos negalią, ir likusių be tėvų globos vaikų, įskaitant kūdikius, socialinės globos namų bei kūdikių namų deinstitutionalizacijos – perėjimo nuo institucinės globos prie socialinių paslaugų bendruomenėje – tikslą, siekius ir įgyvendinimo kryptis“. Perėjimas nuo institucinės globos prie socialinių paslaugų bendruomenėje yra apibrėžtas strateginėse gairėse, o pagrindiniu tikslu iškeltas siekis iki 2030 metų suformuoti nuoseklią ir koordinuotą pagalbos ir paslaugų sistemą. Tai leistų sudaryti galimybes kiekvienam vaikui, turinčiam negalią, likusiam be tėvų globos vaikui, neįgaliam asmeniui gauti individualias jo poreikius atitinkančias paslaugas ir reikiamą pagalbą, įsitraukti į bendruomenės gyvenimą ir, nepatiriant socialinės atskirties, dalyvauti jame, kiekvienam neįgaliam vaikui, likusiam be tėvų globos, augti saugioje ir jo raidai palankioje aplinkoje biologinėje, jos nesant – globėjų šeimoje, ypatingais atvejais sudarant sąlygas, kiek įmanoma artimesnes šeimos sąlygoms¹¹.

⁸ *Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija (1989)*, Lietuvos Respublikos Seimo ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. įsakymu I-983. Žiūrėta 2018-04-15 internete: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?id=18370&p_query=vaiko%20teisi%F8%20konvencija*&p_tr2=2>.

⁹ Council of Europe (2016). Council of Europe Strategy for the Rights of the Child (2016-2021). Žiūrėta 2018-03-25 internete: <<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168066cff8>>.

¹⁰ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas *dėl neįgalių vaikų, likusių be tėvų globos vaikų, suaugusių neįgalių asmenų socialinės globos namų deinstitutionalizacijos strateginių gairių patvirtinimo*, patvirtintas Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. lapkričio 16 d. įsakymu Nr. A1-517. Žiūrėta 2018-04-07 internete: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.529536C2C2A8>>.

¹¹ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas *dėl neįgalių vaikų, likusių be tėvų globos vaikų, suaugusių neįgalių asmenų socialinės globos namų deinstitutionalizacijos strateginių gairių patvirtinimo*, patvirtintas

Remiantis šiomis strateginėmis gairėmis Lietuvoje buvo parengtas *Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams veiksmų planas*¹², kurį patvirtino LR Socialinės apsaugos ir darbo ministras. Veiksmų plane veiksmai suplanuoti 2014–2020 metų laikotarpiui. Šie veiksmai skatina perėjimą nuo institucinės socialinės globos prie paslaugų neįgaliesiems suaugusiems asmenims, neįgaliesiems vaikams ir likusiems be tėvų globos vaikams, šeimoms bendruomenėje ir pagalbos šeimai, globėjams sistemos kūrimą. Veiksmų planas turi ir nustatytą strateginį tikslą – kurti kompleksiskai teikiamų paslaugų sistemą, kuri sudarytų galimybes kiekvienam vaikui, neįgaliajam ar jo šeimai (globėjams, rūpintojams) gauti individualias pagal poreikius paslaugas ir reikiamą pagalbą bendruomenėje, o kiekvienam likusiam be tėvų globos vaikui augti saugioje ir jo raidai palankioje aplinkoje biologinėje, jos nesant – įtėvių, globėjų šeimoje.

Veiksmų plane yra numatytos priemonės ir jų strateginis tikslas – užtikrinti darnią aplinką ir sąlygas kiekvienam vaikui (ir neįgaliam vaikui) augti savo šeimoje, o likusiems be tėvų globos vaikams augti globėjų, įtėvių šeimoje ar šeimynoje ir gauti pagalbą bendruomenėje¹³. Šiam tikslui įgyvendinti būtent ir įtvirtintos priemonės. Priemonės yra pateikiamos šio darbo 1 lentelėje.

1 lentelė

Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams veiksmų plano priemonės¹⁴

Priemonė	Laikotarpis
„Pasitelkiant ekspertus ir įgyvendinant inovatyvius projektus, parengti vaiko poreikių tenkinimo šeimoje vertinimo metodiką, padedančią identifikuoti šeimos ankstyvasias krizes, nustatyti vaiko poreikius bei sudaryti pagalbos šeimai ir vaikui teikimo planą“.	2015–2016 m.
„Pasitelkiant ekspertus ir diegiant naujas socialines technologijas, parengti kompleksiskai teikiamų paslaugų vaikui ir šeimai modelius ir plėtoti jų teikimą bendruomenėje“.	2015–2020 m.
„Pasitelkiant ekspertus ir diegiant naujas socialines technologijas, parengti kompleksiskai teikiamų paslaugų neįgaliam ar specialiujų poreikių turinčiam vaikui ir šeimai modelius ir plėtoti jų teikimą bendruomenėje“.	2015–2020 m.

Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. lapkričio 16 d. įsakymu Nr. A1-517. Žiūrėta 2018-04-07 internete: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.529536C2C2A8>>.

¹² Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas *dėl perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2020 metų veiksmų plano patvirtinimo*, patvirtintas Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. A1-83. Žiūrėta 2018-04-09 internete: < <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalActPrint?actualEditionId=ZgkBLPTZZJ&documentId=c90d41f097de11e3bdd0a9c9ad8ce1bf>>.

¹³ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas *dėl perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2020 metų veiksmų plano patvirtinimo*, patvirtintas Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. A1-83. Žiūrėta 2018-04-09 internete: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalActPrint?actualEditionId=ZgkBLPTZZJ&documentId=c90d41f097de11e3bdd0a9c9ad8ce1bf>>.

¹⁴ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas *dėl perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2020 metų veiksmų plano patvirtinimo*, patvirtintas Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. A1-83. Žiūrėta 2018-04-09 internete: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalActPrint?actualEditionId=ZgkBLPTZZJ&documentId=c90d41f097de11e3bdd0a9c9ad8ce1bf>>.

Priemonė	Laikotarpis
„Tobulinti darbuotojų, dirbančių vaiko gerovės srityje, kvalifikaciją ir kompetenciją“.	2014–2020 m.
„Plėtoti psichologinę pagalbą teikiant kompleksines paslaugas vaikui ir šeimai bei parengti psichologų, dirbančių su vaikais ir šeimomis socialinių paslaugų srityje, darbo veiklos modelį taikant inovatyvius veiklos metodus“.	2015–2020 m.
„Plėtoti globėjų (rūpintojų) ir tėvių šeimoms ir šeimynoms paieškos, rengimo, atrankos, konsultavimo ir reikiamos pagalbos jiems teikimo sistemą“.	2015–2020 m.
„Vykdant bandomuosius projektus, kurti profesionalių globėjų sistemą ir stiprinti šeimynas“.	2016–2020 m.
„Gerinti vaiko teisių apsaugos institucijų, socialinių darbuotojų, dirbančių su šeimomis, patiriančiomis socialinę riziką, techninį aprūpinimą, kad būtų sudarytos galimybės organizuoti kompleksiskai vaikui ir šeimai teikiamų paslaugų prieinamumą ir užtikrintas bendradarbiavimas“.	2015–2017 m.

Lentelėje pateiktos priemonės ir jų terminai leidžia pastebėti, kad iki 2016 m. buvo taikomas ekspertų pasitelkimas, inovatyvių projektų įgyvendinimas, vaiko poreikių tenkinimo šeimoje vertinimo metodikos parengimas. Metais vėliau buvo numatyta pagerinti vaiko teisių apsaugos institucijų, socialinių darbuotojų techninį aprūpinimą. Kadangi plane priemonės yra numatytos iki 2020 m., tai dvejiems ateinantiems metams yra numatytos tokios priemonės: parengti kompleksiskai teikiamų socialinių paslaugų modelius ir plėtoti paslaugas bendruomenėje, tobulinti darbuotojų kvalifikaciją ir kompetenciją, plėsti psichologinę pagalbą, parengti psichologų darbo veiklos modelį, atlikti globėjų bei tėvių paieškos, rengimo, atrankos, konsultavimo ir reikiamos pagalbos teikimo sistemos plėtros veiklas, sukurti profesionalių globėjų sistemą, stiprinti šeimynas.

1.2 Ukrainos ir kitų užsienio šalių patirtis vykdomos deinstitutionalizacijos kontekste

Ukrainos vaikų globos institucijų veiklą reglamentuoja speciali teisinė bazė. Ji apima tiek nacionalinius, tiek tarptautinius teisės aktus. Pagrindinis tarptautinis dokumentas, reglamentuojantis vaikų globą, yra Vaiko teisių apsaugos konvencija (1989). Šią konvenciją Ukraina yra ratifikavusi. Tai įvyko 1991 m. Palyginimui, Lietuvoje ši konvencija buvo ratifikuota po metų – 1992 m. Šios konvencijos 6 straipsnyje įtvirtinta, kad „valstybės dalyvės pripažįsta kiekvieno vaikų neatimamą teisę gyventi“ ir „valstybės dalyvės užtikrina didžiausią galimybę vaikui gyventi ir sveikai vystytis“. Siekiant tai užtikrinti, Ukrainoje buvo sukurta šios srities teisinė bazė. Vaikų globos srityje Ukrainoje yra svarbūs šie dokumentai: Ukrainos Konstitucija, Ukrainos šeimos kodeksas, Ukrainos civilinis kodeksas, Ukrainos vaikų apsaugos įstatymas, Ukrainos įstatymas, skirtas našlaičių ir be tėvų globos likusių vaikų organizacinių, teisinių sąlygų užtikrinimui, socialinei apsaugai, Ukrainos smurto šeimoje įstatymas. Teisinė bazė Ukrainoje užtikrina dviejų formų našlaičių ir be tėvų globos likusių vaikų globą: šeimoje ir institucijoje. Institucinė globa – tai tradicinė globa, o globa šeimoje Ukrainoje tik pradama inicijuoti.

Pirmosios iniciatyvos institucinės vaikų globos reformų srityje prasidėjo 2016 m. sausio mėn. Tuomet Ukrainos Prezidentas paskelbė reformos pradžia, pasirašydamas dekretą, skirtą institucinės globos ir vaikų švietimo reformos darbo grupės sudarymui. Į darbo grupę buvo įtraukti atstovai iš Sveikatos ministerijos, Švietimo ministerijos, Socialinės politikos ministerijos. Pagrindinė darbo grupės užduotis buvo parengti nacionalinę deinstitutionalizacijos strategiją. Ši strategija buvo parengta, ją patvirtino ministrų kabinetas. Be šios strategijos parengtas ir nacionalinių veiksmų planas 2017–2026 m. laikotarpiui. Pagrindiniai vaikų globos deinstitutionalizacijos aspektai Ukrainoje apibendrinti 1 lentelėje.

2 lentelė

Pagrindiniai vaiko globos deinstitutionalizavimo aspektai Ukrainoje

<i>Aspektai</i>	Ukrainoje
<i>Svarbūs tarptautiniai dokumentai vaiko globos srityje</i>	Vaiko teisių apsaugos konvencija
<i>Konvencijos ratifikavimo metai</i>	1991
<i>Svarbūs nacionaliniai dokumentai vaiko globos srityje</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Ukrainos Konstitucija, • Ukrainos šeimos kodeksas, • Ukrainos civilinis kodeksas, • Ukrainos vaikų apsaugos įstatymas, • Ukrainos įstatymas, skirtas našlaičių ir be tėvų globos likusių vaikų organizacinių, teisinių sąlygų užtikrinimui, socialinei apsaugai, • Ukrainos smurto šeimoje įstatymas
<i>Svarbūs nacionaliniai dokumentai vaiko globos deinstitutionalizacijos srityje</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Ministrų kabineto patvirtinta nacionalinė vaiko globos sistemos reformos strategija • Nacionalinių veiksmų planas 2017–2026 m. laikotarpiui

Pažymėtina, kad Ukrainos situacija nedemonstruoja efektyvios vaikų globos deinstitutionalizacijos. 2015 m. duomenimis, vaikų globos institucijose gyvenančių vaikų skaičius pastaruosius metus didėjo (Gale, 2015). O 2016 m. duomenimis vaikų globos institucijose Ukrainoje gyveno 82000 vaikų (Ahern, 2016). Tokia situacija vertinama neigiamai, kadangi vaikų globos namai nėra pritaikyti pozityviai vaiko socializacijai.

Siekiant mažinti vaikų, patenkančių į institucinę globą skaičių, Ukrainoje taip pat skatinama bendruomeninė globa. Tačiau C. Gale (2015) duomenimis, Ukrainoje pažanga deinstitutionalizacijos srityje neužtikrinama – valdžia deda per mažai pastangų bendruomeninės vaikų globos politikos kūrimo srityje. Visgi, teigiamos iniciatyvos pastebimos – šiuo metu minėtoje valstybėje tarptautinės bendruomenės pastangomis jau veikia SOS vaikų kaimai, kuriuose teikiama trumpalaikė vaikų globa (iki pusės metų). Deklaruojama, jog praėjus šiam laikotarpiui vaikai yra perkeliami į šeimas artimą aplinką (SOS Children’s Villages International, 2017). 2017 m. lapkričio pabaigoje Ukrainos Vyriausybė pripažino ir Šeimos paramos centrus, kaip vaiko apsaugos sistemos dalį (Hope and Homes for Children, 2017). Ukrainoje nuo 2009 m. funkcionuoja skubios globos

šeimoms. 2017 m. duomenimis šalyje yra 16 tokių šeimų (GlobalGiving, 2017). Socialinės globos paslaugų poreikį Ukrainoje tenkina socialiniai darbuotojai.

Išanalizavus Ukrainos patirtį, siekiant pertvarkyti institucinę vaikų globą, reikėtų apžvelgti ir kitų užsienio valstybių turimas patirtis. Nemaža dalis išsivysčiusio pasaulio valstybių ėmėsi keisti institucines vaikų globos sistemas bei pertvarkė jas į tokias sistemas, kurios yra orientuotos į paramos teikimą šeimai ir bendruomenei. Tokio pobūdžio iniciatyvos fiksuojamos ir mažiau išsivysčiusiose valstybėse. Tai patvirtina mokslininkų tyrimai, atskleidžiantys vaikų globos institucinės globos pertvarkos patirtį skirtinguose pasaulio regionuose – Europa, Šiaurės Amerika, Afrika bei Azija.

Pastaruosius metus Europoje labai intensyviai įgyvendinamos įvairios priemonės, turinčios ryšį su institucinės globos pertvarka. Licursi, Marcello, Pascuzzi (2013) pabrėžė Italijos pažangą toje srityje. Šioje šalyje institucinės globos pertvarka pagrįsta bendrųjų gerovės reformų įgyvendinimu bei specifiniu reglamentavimu, užtikrinančiu vaikų apsaugą. Institucinės globos pertvarka valstybiniame lygmenyje buvo labai reikšminga, inicijuojant pokyčius vaikų globos sistemoje atskiruose Italijos regionuose. Centrinė ir Rytų Europa ilgą laiką buvo laikoma problematišku regionu vaikų globos kontekste. Pagrindiniu institucinės vaikų globos pertvarkos iššūkiu šiame regione yra neprieinama pagalba rizikos šeimoms ir tokiose šeimose gyvenantiems vaikams. Frimpong-Manso (2014) pažymi, kad tai skatina vaikų globos institucijose gyvenančių vaikų skaičiaus augimą. XX a. devintasis dešimtmetis tapo tuo laikotarpiu, kurio metu šio regiono valstybės skyrė investicijas pertvarkos politikos formavimui ir įgyvendinimui. Gale (2015) pažymi, kad šio regiono valstybės nevienodu tempu įgyvendina institucinę vaikų globos pertvarką, tuo tarpu Slovakija ar Vengrija pasinaudojo Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis, kad paskatintų pokyčius (Ivanova, Bogdanov, 2013). Gale (2015) atliktos analizės (buvo tirtos Bulgarijos ir Ukrainos sistemos) duomenys rodo, kad Bulgarija yra padariusi didesnę institucinės vaikų globos pertvarkos pažangą nei Ukraina. Dar prieš kelis metus Ukrainoje nemažėjo vaikų, gyvenančių globos institucijose, skaičius, o pačių institucijų pertvarka nevyksta taip greitai. Tuo tarpu Bulgarija sugebėjo stabilizuoti vaikų, augančių globos įstaigoje, skaičių bei šioje šalyje atsidaro šeimoms tipo globos padaliniai. Šią institucinės vaikų globos pažangos pradžią akcentavo ir Ivanova, Bogdanov (2013).

JAV dėl vykdytų reformų institucijose augančių vaikų skaičius sumažėjo nuo 70 proc. visų ne šeimose gyvenančių vaikų skaičiaus 1930-aisiais iki 5 proc. 1980-aisiais. Institucinės globos pertvarkos procese šgyvendinti sėkmingi sprendimai: finansinės pagalbos tėvams (gimdytojams) teikimas, įvaikinimo svarbos aktualizavimas ir žinomumo didinimas bei institucijų darbuotojų skatinimas tapti įtėviais ar prižiūrėtojais nedideliuose grupiniuose namuose (Frimpong-Manso, 2014).

2006 m. Ganos Vyriausybė kartu su Jungtinių Tautų Vaikų Fondu (UNICEF) inicijavo vaiko gerovės sistemos keitimą. Pagrindiniu reformos tikslu buvo iškeltas siekis užtikrinti darnią bei kultūriškai pritaikytą vaiko globos sistemą, kuri leistų pereiti nuo institucinės globos modelio prie į šeimą ir bendruomenę orientuoto modelio, orientuotą į šeimą bei bendruomenę (Frimpong-Manso, 2014). Ganoje vaiko gerovės reforma bei deinstitutionalizacijos procesas buvo grindžiamas keturiais pagrindiniais elementais: vaikų globos institucionalizacijos mažinimas bei prevencija (piniginės paramos, maisto paketų ir stipendijų teikimas vaikams ir jų globėjams); vaikų ryšių su šeimos branduolio ar išplėstinės šeimos nariais stiprinimas ir grąžinimas į šeimą; globoti norinčių šeimų skatinimas imti globai vaikus, kurie negali sugrįžti į šeimą; įsivaikinti norinčių ir galinčių šeimų paieška. Skaičiuojama, kad reforma sukūrė prielaidas uždaryti didžiąją dalį (apie 90 proc.) vaikų globos institucijų Ganoje, o likę buvo pertvarkyti į tarptautinius ir nacionalinius standartus atitinkančias vaikų globos institucijas. Pertvarkytų institucijų darbuotojai teikia vaikų poreikius atitinkančias priežiūros paslaugas (Frimpong-Manso, 2014). Tų pačių autorių teigimu, institucinės globos pertvarkos procesai inicijuoti ir keliose Užsachario Afrikos šalyse (Etiopija, Ruanda, Siera Leonė).

Ilgą laiką vaikų globos institucionalizacija buvo įprasta praktika Filipinuose, kaip ir kitose Azijos valstybėse. Dar 1984 m. buvo pradėtos pirmosios iniciatyvos šiai sistemai keisti. Per daugiau nei 15 metų vykdyta vaikų globos pertvarka pasiekė įspūdingus skaičius – daugiau nei 2000 ikimokyklinio amžiaus vaikų buvo apgyvendinta šeimose (Stiles, Dhamaraksa, Rosa, Goldner, Kalyanvala 2001).

1.3. Bendruomeninės globos paslaugos vaiko gerovės užtikrinimo kontekste

Bendruomeninės paslaugos – alternatyvios institucinei globai įvairių formų ir rūšių, aukštos kokybės bendruomenėje teikiamos socialinės, sveikatos priežiūros, švietimo, kultūros ir kt. paslaugos, kurios užtikrina asmens galimybę gyventi bendruomenėje ir gauti joje specializuotą pagalbą, atitinkančią individualius asmens ar šeimos poreikius, vaikui – augti šeimos aplinkoje, bei skatina paslaugos gavėjų savarankiškumą, visapusišką dalyvavimą bendruomenėje ir socialinę įtrauktį. Vienas iš pertvarkos¹⁵ tikslų yra siekti užtikrinti darnią aplinką ir sąlygas kiekvienam neįgaliam vaikui augti savo šeimoje, o likusiems be tėvų globos vaikams augti globėjų, įtėvių šeimoje ar šeimynoje ir gauti pagalbą bendruomenėje.

¹⁵ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas *dėl perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2020 metų veiksmų plano patvirtinimo*, patvirtintas Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. A1-83. Žiūrėta 2018-04-09 internete: < <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalActPrint?actualEditionId=ZgkBLPTZZJ&documentId=c90d41f097de11e3bdd0a9c9ad8ce1bf>>.

Vienas esminių Lietuvoje vykdomos deinstitutionalizacijos aspektų – užtikrinti vaiko gerovę, kuriant šeimai artimą aplinką, kad būtų užtikrinta tinkama vaiko raida. Žalimienės (2007, p. 86) teigimu, vaiko gerovė suprantama kaip „sąlygų vaikui gyventi visavertį gyvenimą sudarymas, jo teisės į apsaugą, aprūpinimą ir dalyvavimą visuomenės gyvenime užtikrinimas“. Autorė pažymi, kad artima šeimai namų aplinka gali būti suprantama kaip aplinka, kurioje vaikui yra sudarytos pačios palankiausios sąlygos vystytis: vaiko aprūpinimas, apsauga, globa, saviraiškos galimybių sudarymas, pagarbos ir meilės demonstravimas ir pan. Vaiko gerovės užtikrinimą ir artimos šeimai namų aplinkos sukūrimą galima būtų grįsti tokiais požymiais: vaikų poreikius tenkinanti sveika ir saugi aplinka; emociškai pozityvi aplinka, paremta vaiko ir paslaugas teikiančio darbuotojo tarpusavio pasitikėjimu, pagalba ir meile; visavertį vaiko vystymąsi motyvuojanti ir stimuliuojanti aplinka; nuo smurto, prievartos, išnaudojimo ir įžeidinėjimų apsaugotas vaikas.

2003 m. Lietuvoje buvo patvirtinta Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija¹⁶, kuria mūsų šalis įsipareigojo kurti ir stiprinti vaiko gerovę. Remiantis šia koncepcija, vaiko gerovė teisiškai apibrėžiama kaip kiekvieno asmens, neturinčio 18 metų, teisė į apsaugą, aprūpinimą ir dalyvavimą. Tai turi užtikrinti ir įgyvendinti organizuota socialinių paslaugų ir institucijų sistema, kuri sukurta, siekiant padėti asmeniui ir jų grupėms pasiekti gyvenimo, sveikatos ir asmeninių bei socialinių ryšių standartus¹⁷. Koncepcija taip pat siekiama paveikti socialinę ir ekonominę politiką, kad vaikams būtų sudarytos sąlygos gyventi visavertį gyvenimą, užtikrinant jų interesus. Taip siekiama visas vaiko teises ir galimybes, kurios įvardintos Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijoje (1989): „augti kiek įmanoma sveikam; gauti gerą išsilavinimą, priežiūrą ir gydymą; gyventi saugioje aplinkoje; jaustis mylimam ir vertingam; tapti kompetentingam rūpintis savimi kasdieniame gyvenime; jaustis oriam ir saugiam dėl savo rasiškos, kultūrinės ir tautinės tapatybės; jaustis visaverte asmenybe, kad ir kokio amžiaus būtų; plėtoti savo socialinius tarpasmeninius santykius ir pasitikėjimą“.

2012 m. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu buvo patvirtinta *Vaiko gerovės 2013–2018 m. programa*¹⁸ ir jos įgyvendinimo planas, skirtas sukurti vaiko gerovę užtikrinančių paslaugų ir priemonių sistemą. Ji būtų skirta palankių sąlygų vaikui augti saugioje šeimos aplinkoje ir gauti reikiamą pagalbą sudarymui. Kvieskienė, Indrašienė (2008) yra išskyrusios šeimai artimos aplinkos principus, kurie ypatingai aktualizuojasi teikiant bendruomenines globos paslaugas negalia

¹⁶ Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas *dėl vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos patvirtinimo*, patvirtintas Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. IX-1569. Žiūrėta 2018-04-10 internete: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.1882ABF8B6AB>>.

¹⁷ Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas *dėl vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos patvirtinimo*, patvirtintas Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. IX-1569. Žiūrėta 2018-04-10 internete: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.1882ABF8B6AB>>.

¹⁸ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas *dėl vaiko gerovės 2013–2018 m. programos patvirtinimo*, patvirtintas Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2012 m. gruodžio 3 d. įsakymu Nr. A1-547. Žiūrėta 2018-04-11 internete: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.1A930FF2D7AD>>.

turintiems vaikams: fiziškai saugios ir psichologiškai harmoningos aplinkos kūrimas; vaiko asmenines savybes, raidos ypatumus, poreikius ir interesus atitinkanti aplinka; teigiamos emocinės aplinkos sukūrimas; „savo asmens“ vaikui priskyrimas įstaigoje; stresinių situacijų nekeliančių aplinkų kūrimas; teigiamų tarpusavio vaiko ir personalo santykių užtikrinimas; nebaudžiančios, o paskatinančios aplinkos kūrimas; vaiko pareigas ir atsakomybę formuojančios aplinkos kūrimas; aplinkos, kurioje vaikas gali formuoti teigiamą požiūrį į save, formavimas.

Atlikus su institucinės globos pertvarka susijusių dokumentų analizę, galima būtų teigti, Lietuva palaiapsniui įgyvendina deinstitucionalizacijos planą, paremtą priemonių planu 2015–2020 m. laikotarpiui. Planui įgyvendinti pasitelkiami ekspertai, jų grupės, planuojamos inovatyvių socialinių paslaugų teikimo galimybės, ypatingą dėmesį skiriant ne tik socialinių darbuotojų kvalifikacijai, bet ir jų kompetencijai.

Apibendrinant Ukrainos ir kitų užsienio šalių patirtį, vykdant institucinės vaiko globos pertvarką, galima pastebėti, kad Ukrainoje ir kitose Centrinės ir Rytų Europos šalyse šie procesai vyksta lėčiau, tačiau turima teisinė bazė skatina pokyčius. Tuo tarpu kitose aptartose pasaulio šalyse deinstitucionalizacija padėjo sumažinti arba visai atsisakyti institucinės vaiko globos, sudarė prielaidas kiekvienam vaikui, netekusiam tėvų globos ar negalinčiam grįžti į šeimą, gyventi šeimai artimos aplinkos principu veikiančioje institucijoje.

Kalbant apie bendruomeninių globos paslaugų teikimą vaikams, turintiems negalią, labai svarbu akcentuoti šeimai artimos aplinkos principų taikymą bendruomeniniuose globos namuose, siekiant vaiko gerovės. Gerovė ir šeima yra susiję per socializacijos procesus. Šeima yra esminis pozityvios socializacijos veiksnys, nes nuo jos priklauso asmenybės branda, vertybės ir pasaulėžiūra, todėl šeimai artimos aplinkos principai gali prisidėti prie kokybiškų bendruomeninių globos paslaugų teikimo.

2. TEORINĖ SOCIALINIO DARBUOTOJO KOMPETENCIJOS STRUKTŪRA

2.1. Profesinės kompetencijos socialiniame darbe koncepto analizė

Šiuo metu spartūs Lietuvoje ir visame pasaulyje vykstantys socialiniai pokyčiai kelia vis naujus reikalavimus kokybiškam socialinių paslaugų atlikimui. Siekiant apibūdinti tinkamą veiklos vykdymą, mokėjimą profesionaliai atlikti pavestas užduotis, vartojama kompetencijos sąvoka.

Kompetencijos sąvoka kildinama iš lotyniško žodžio *competentia* – „priklausomybė pagal teisę“ (Lobanova, Chlivickas, 2009, p. 65). Mažeikienė, Zubilina, Virgailaitė – Mečkauskaitė, Ruškus (2008) pažymi, kad šis terminas yra plačiai naudojamas daugelyje mokslų – psichologijoje, edukologijoje, vadyboje, viešajame administravime, teisėje, sociologijoje ir kt.

Kompetencijos sąvoka vartojama plačiai įvairių profesijų aspektu, tačiau šios sąvokos esmė taip pat priklauso nuo konteksto. Dažnai žmonės kalbėdami apie kompetencijas galvoja, kad tai yra tik gebėjimas, kvalifikacija ar pan. Paprastai kompetenciją galima apibrėžti kaip žmogaus turimų žinių, įgūdžių, asmeninių savybių, patirties pritaikymą, siekiant atlikti tam tikrą veiklą (Deltuva, Keturakis, Godvadas, 2011). Autukevičienė (2011), analizuodama Lietuvos ir užsienio autorių darbus, išskyrė, kad įvairių sričių specialistai kompetenciją apibūdina kaip nuolat kintančias esmines asmens savybes, suteikiančias galimybę atlikti efektyvų ir / ar kuo geresnės kokybės darbą. Naudojant vertybines nuostatas, gebėjimus ir žinių visumą atsiranda didesnė tikimybė kuo greičiau pasiekti maksimalius rezultatus asmeninėje ar profesinėje srityje. Remiantis Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu (2011) kompetencija – tai „gebėjimas atlikti tam tikrą veiklą, remiantis įgytų žinių, mokėjimų, įgūdžių, vertybinių nuostatų visuma“. Kvieskienės (2010) teigimu, kompetencija skirstoma į tris tipus: funkcinė, pažintinė ir bendroji. Viena svarbiausių kompetencijų – bendroji, kuri aiškinama kaip įvairiapusiški asmens gebėjimai, pagrįsti asmeninėmis savybėmis. Tai tarsi gebėjimų visuma, kurią sudaro įvairios žinios, įgūdžiai ir asmeninės savybės, reikalingos profesiniam ir socialiniam asmens įsitvirtinimui ir tobulėjimui.

Pasak Vankevič (2010), kompetencija suvokiama kaip bendrieji gebėjimai, kurie sudaro prielaidas sėkmingai atlikti specifines užduotis, veiksmus ar funkcijas. Laužackas (2005) pažymi, kad kompetencija yra siejama su gebėjimais, skirtais atlikti tam tikras užduotis ar operacijas realioje ar simuliacinėje veikloje. Andrašiūnienė (2007) analizavo teorinę kompetencijos sampratą ir išskyrė tris pagrindinius aspektus, apjungtus žinių ir mokėjimo naudotis žiniomis koncepcijų:

„efektyvios veiklos demonstravimas, gebėjimas atlikti pateiktas užduotis, esant realiai ar imituojamai darbo situacijai;

galėjimas pagal turimas žinias ir įgūdžius gerai atlikti veiklą; įgaliojimai ką nors daryti, veikti;

kvalifikuotas žinojimas, kurio pagrindas – kvalifikacija“ (Andrašiūnienė 2007. p. 54).

Gudžinskienė ir Norvaišaitė (2010) atliko Lietuvos mokslininkų pateikiamų kompetencijos sampratų teorinę analizę ir padarė išvadą – kompetencija yra gebėjimas pritaikyti turimas žinias, įgūdžius ir vertybes konkrečiomis aplinkybėmis.

Darbuotojo kompetencijos reikšmę socialinio darbo kontekste patvirtina faktas, kad kompetencija yra formalizuotas dalykas, įtvirtintas socialinių darbuotojų profesinę veiklą reglamentuojančiuose oficialiuose dokumentuose:

*LR Socialinių darbuotojų ir jų padėjėjų kvalifikaciniuose reikalavimuose*¹⁹ teigiama, kad galimybių socialinį darbą dirbantiems asmenims kelti profesinę kvalifikaciją sudarymas yra vienas iš socialinį darbą dirbančiųjų profesinės kvalifikacijos kėlimo uždavinių. *Socialinio darbo studijų krypties apraše*²⁰ nurodoma, kad socialinio darbo studijų krypties studijas baigęs asmenys be kitų gebėjimų, gebės stiprinti ir savo profesinę kompetenciją, siekti asmeninio ir profesinio augimo, mokytis visą gyvenimą. *Pasauliniuose socialinio darbuotojo standartuose*²¹ kalbama apie socialinio darbo profesijos teorinę sritį, susidedančią iš socialinio darbo, socialinės gerovės ir kitų socialinių teorijų, socialinių problemų ir žmonių situacijų analizės įvairovės, kritinio mąstymo, įgalinimo strategijų ir kt.; rašoma, kad socialinis darbuotojas turi išmanyti socialinio darbo tyrimų metodologiją, jos taikymą; suvokti socialinio darbo profesijos paradigmą, grįstą etikos, socialinio teisingumo ir žmogaus teisių užtikrinimo principais. *Socialinių darbuotojų etikos kodekse*²² įtvirtinta, kad socialinis darbuotojas yra specialistas, suinteresuotas kompetetingai pagelbėti klientui, siekiant įveikti sunkumus, su kuriais susiduria klientas.

2.2. Socialinio darbuotojo profesinių kompetencijų struktūriniai elementai

2.2.1. Asmeninės savybės ir vertybinės nuostatos socialinio darbuotojo profesinėje veikloje

Kavaliauskienės (2008) teigimu, socialinio darbuotojo turimos asmeninės savybės parodo jo santykį su profesija ir tuo pačiu profesinės veiklos kokybinį lygį, keičiant asmens socialinį pasaulį ir siekiant stipriai sutelkti asmens galias spręsti sudėtingas jo gyvenimo problemas. Tyrimų, kurie nagrinėtų socialinio darbuotojo asmeninių savybių raišką, nėra daug. Tai galima paaiškinti tuo, kad asmeninės savybės dažnai yra nagrinėjamos kartu su kitais kompetencijos struktūriniais elementais.

¹⁹ *Socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų kvalifikacinių reikalavimų, socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų profesinės kvalifikacijos kėlimo tvarkos bei socialinių darbuotojų atestacijos aprašas*, patvirtintas Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. A1-92. Žiūrėta 2018-05-10 internete: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.73078569BC8A>>

²⁰ *Socialinio darbo studijų krypties aprašas*, patvirtintas Švietimo ir mokslo ministro 2015 m. liepos 23 d. įsakymu Nr. V-820. Žiūrėta 2018-05-10 internete: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/14b1a890312011e5b1be8e104a145478>>

²¹ International Federation of Social Workers (2012). *Global Standards*. Žiūrėta 2018-04-23 internete: <<http://ifsw.org/policies/global-standards/>>

²² *Lietuvos socialinių darbuotojų etikos kodeksas*. Lietuvos socialinių darbuotojų asociacija (1998). Žiūrėta 2018-04-02 internete: <www.kartunamai.lt/saugykla/failai/Soc_darb_etik_kod.doc>

Lepeškienė ir Žuromskaja (2012) akcentuoja asmenybinių savybių reikšmę. Socialinio darbuotojo asmenybė yra nenuginčijamas kintamasis, siekiant užtikrinti kvalifikuotą ir kokybišką pagalbą.

Vertybės ir profesinė etika yra neatsiejama socialinio darbuotojo profesijos dalis. Plačiaja prasme vertybės yra profesinės veiklos gairės, pamatai, kuriais remiasi socialinio darbuotojo praktika. Pasak Varžinskienės (2008), vertybės yra sudėtingos nuostatos, kurių turinį sudaro sureikšmintos mintys, vaizdiniai ir emocijos apie daiktus, reiškinius, darbą ir apskritai pasaulį. Vertybės ir profesinė socialinio darbo etika yra glaudžiai susiję tarpusavyje. Socialinio darbo profesija apima platų kultūrinį kontekstą, jos atstovai nustato ir iškelia jau esamas visuomenėje vertybes. Kadangi mūsų visuomenėje egzistuoja daug vertybių, o kai kurios iš jų konfliktuoja ir prieštarauja tarpusavyje, socialiniame darbe pasirenkamos tos vertybės, kurios galėtų padėti praktikoje (Ivanauskienė, Varžinskienė, 2008).

Kavaliauskienė (2005) profesines socialinio darbuotojo vertybes sugrupuoja į tris vertybinių principų grupes: kantiškieji, utilitariniai ir jų samplaika – kantiškieji-utilitariniai. Be kantiškąja etika paremtų socialinio darbo principų sąrašo, yra kitų moralinių principų, kurie turi įtakos socialinio darbo praktikai. Tai socialinę gerovę ir teisingumą visuomenėje lemiantys utilitariniai, t.y. visuotinės gerovės principai akcentuojantys socialinę gerovę ir atsakomybę. Autorė teigia, jog Vakarų šalių socialinio darbo kontekstą geriausiai atitinka Kantiškaisiais-utilitariniais vertybiniais principais grindžiama socialinio darbo praktika, o Lietuvos socialinio darbo praktikoje taikomi I. Kanto moralės teorijos pagrindu suformuluoti socialinio darbo principai (Kavaliauskienė, 2005).

Socialinio darbuotojo asmenybės savybės ir vertybinės nuostatos yra tapatinamos su subjektyviąja socialinio darbo praktikos dimensija. Šiuo atveju turima omenyje, kad socialinio darbuotojo asmenybė plačiaja prasme yra svarbus kintamasis, nuo kurio priklauso praktinė veikla – turinys, procesas bei rezultatas. Būtent dėl to asmeninės savybės ir vertybinės nuostatos yra priskiriamos prie socialinio darbuotojo kompetencijų, t.y. sugebėjimo kokybiškai atlikti darbą, ne tik suteikti pagalbą globojamam vaikui, bet jį suprasti, užjausti, priimti vaiką tokį, koks jis yra. Humanistinės nuostatos profesinėje veikloje ir socialinio darbuotojo asmeninės savybės pagrindžiančios šias nuostatas yra suprantamos kaip svarbi socialinio darbuotojo kompetencijos struktūros dalis.

2.2.2. Socialinio darbuotojo profesinės veiklos žinios, gebėjimai ir įgūdžiai

Žinios yra svarbios įvairioje profesinėje veikloje, tame tarpe ir socialinio darbo praktikoje. Jos yra profesinės veiklos atributas, skiriantis vieną profesiją nuo kitos, nes profesinės žinios yra specifinės. *Socialinio darbo studijų krypties apraše* (2015) nurodama, kokias žinias turi turėti ir gebėti jas taikyti savo profesinėje veikloje asmuo, baigęs socialinio darbo studijų krypties studijas:

naujausias žinias apie socialinio darbo teoriją ir metodus; žinias apie socialinio darbo profesijos raidą šalyje; žinias apie asmens elgesį socialinėje aplinkoje, socialines problemas ir jų raišką daugiakultūroje aplinkoje; žinias apie etikos principus, socialinę apsaugą, socialinio darbo organizavimą, visuomenės socialinę raidą ir gerovę; žinias apie asmens teises ir socialinį teisingumą; mokslinių tyrimų metodologijos pagrindų žinias; tarpprofesinio bendradarbiavimo žinias; humanitarinių, socialinių ir kitų mokslų teorijų pagrindų žinias. Jame taip pat minima, kad socialinis darbas apima platų tarpdalykinių teorinių ir praktinių žinių spektrą, kurį formuoja socialiniai, istoriniai, politiniai, ekonominiai, demografiniai, kultūriniai ir kiti veiksniai. Asmuo, baigęs socialinio darbo studijų krypties studijas turi būti įsisavinęs pagrindines socialiniam darbui būtinas žinias, gebėti išsiaiškinti su socialinio darbuotojo profesine veikla susijusius reiškinius, gebėti taikyti įgytas žinias praktinėje, profesinėje veikloje, veikti įvairiose srityse.

Daugelis mokslininkų analizuodami kompetencijos sampratą išskiria asmens *gebėjimus* kaip kompetencijos turinį sudarantį elementą. Gudžinskienė ir Norvaišaitė (2010) teigia, kad gebėjimai ir kompetencijos neretai yra sutapatinami, tačiau, tai netolygios sąvokos. Laužackas (2005) „gebėjimus traktuoja kaip mokymosi išlavintą atitinkamą gabumą, tam tikrų intelektualinio ir fizinio pobūdžio veiksmų atlikimą konkrečioje veiklos srityje“.

Laužackas (2005), Jovaiša (2007) ir kiti mokslininkai analizuodami kompetencijos sampratą išskiria asmens *gebėjimus* kaip kompetencijos turinį sudarantį elementą. Gudžinskienė ir Norvaišaitė (2010) teigia, kad gebėjimai ir kompetencijos neretai yra sutapatinami, tačiau, tai netolygios sąvokos. Kompetencijos yra funkciniai gebėjimai atlikti tam tikrą veiklą, o gebėjimai daugiausiai išreiškia kompetencijos turinį. Laužackas (2005) gebėjimus traktuoja kaip mokymosi išlavintą atitinkamą gabumą, tam tikrų intelektualinio ir fizinio pobūdžio veiksmų atlikimą konkrečioje veiklos srityje.

Socialinio darbo studijų krypties apraše (2015) gebėjimai skirstomi į mokslinių tyrimų, asmeninius, socialinius ir specialiuosius. Šio darbo kontekste aktualūs yra asmeniniai (gebėti kritiškai vertinti ir reflektuoti savo profesinę veiklą, suvokiant mokymosi visą gyvenimą svarbą; gebėti savarankiškai priimti sprendimus veikiant apibrėžtoje situacijoje; gebėti rinkti, sisteminti informaciją, tinkamai elgtis su konfidencialia informacija; gebėti naudotis nacionaliniais ir tarptautiniais informacijos šaltiniais, informacinėmis technologijomis; gebėti kurti socialinio darbo profesijos įvaizdį), socialiniai (gebėti bendrauti ir bendradarbiauti, kuriant pilnavertį bendravimo ryšį su klientu, grupe, bendruomene, kolegomis ir dirbti komandoje prisiiimant socialinę atsakomybę; gebėti sklandžiai išreikšti savo mintis žodžiu ir raštu, komunikuoti lietuvių ir užsienio kalba; gebėti praktinėje veikloje kurti naujas idėjas, prisitaikyti prie naujų situacijų; gebėti diskutuoti profesiniais klausimais, siekiant profesijos plėtotės ir stiprinimo) ir specialieji (gebėti atpažinti ir įvertinti asmens, grupės, bendruomenės poreikius ir stiprybes; gebėti planuoti, vykdyti,

vertinti socialinės pagalbos procesą ir rezultata, taikant įvairius socialinio darbo metodus, kuriant abipusio pasitikėjimo santykius, atstovaujant klientų teisėms ir interesams, pasitelkiant vidinius ir aplinkos išteklius, motyvuojant ir įgalinant klientą savigarbai; gebėti rengti ir įgyvendinti pagalbos klientui planus, projektus, vertinti socialinių paslaugų kokybę; gebėti bendradarbiauti su įvairių institucijų atstovais; gebėti analizuoti ir paaiškinti socialinės politikos įtaką žmogaus teisių įtvirtinimui, atskirties mažinimui; gebėti praktinėje veikloje vadovautis socialinio teisingumo principais, žmogaus teisėmis, socialinio darbo vertybėmis ir etika). Visi išvardinti gebėjimai yra itin svarbūs, siekiant pagelbėti asmeniui, grupei, bendruomenei, administruojant socialines paslaugas, siekiant įtakos socialinei politikai, siekiant nuolatinio profesinio tobulėjimo.

2.3. Socialinio darbuotojo, vykdančio veiklą bendruomeninės globos namuose pagal šeimai artimos aplinkos principus, kompetencijos ir veiklų sąsajos

Personalas yra vienas iš pagrindinių socialinių paslaugų teikimo elementų, nuo kurio priklauso vaiko poreikių patenkinimas, problemų sprendimas ir paslaugų kokybė (Gudžinskienė, Jaruševičienė, Mačiuikienė, 2010). Siekiant, kad globos įstaigose ir vaikų globos šeimynose²³ socialinės paslaugos būtų atliktos kokybiškai, juose turi dirbti kvalifikuoti, kūrybingi, darbštūs socialiniai darbuotojai (Gudžinskienė, Norvaišaitė, 2010).

Remiantis pagrindiniais socialinio darbuotojo profesiniais reikalavimais, galima apibrėžti socialinio darbuotojo veiklos bendruosius ir profesinius principus. Šie principai detalizuojami socialinio darbuotojo kvalifikacijos reikalavimuose, socialinio darbuotojo rengimo standarte ir pareiginėse instrukcijose. Pasak Dirgėlienės (2008), kad socialinis darbuotojas tinkamai atliktų pareigas vaikų globos šeimynoje jam būtinos teorinės, metodinės ir taikomosios žinios. Socialiniams darbuotojams yra būtinos bendrosios bei profesinės (arba kitaip – specialiosios, dalykinės) (Gudžinskienė, Norvaišaitė, 2010). Tiek mokslinėje literatūroje, tiek teisės aktuose daugiau dėmesio skiriama profesinėms kompetencijoms.

Kaip įtvirtina *Socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų kvalifikacinių reikalavimų, socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų profesinės kvalifikacijos kėlimo tvarkos bei socialinių darbuotojų atestacijos tvarkos aprašuose* (2006, galiojanti redakcija 2017-08-11), „socialinis darbuotojas, išskyrus vadovus, savo profesinės kompetencijos tobulinimo poreikius įsivertina pagal šias kompetencijų rūšis: gebėjimas bendrauti, gebėjimas dirbti kartu (bendradarbiavimas), gebėjimas planuoti, gebėjimas veikti savarankiškai (autonomiškumas), gebėjimas tobulėti, gebėjimas analizuoti situaciją (reflektyvumas), gebėjimas atlikti intervenciją,

²³ Vaikų globos namų šeimyna – šeimynų principu veikianti vaikų globos įstaigos struktūrinė dalis, kurią sudaro socialinis darbuotojas (-ai) / socialinis pedagogas (-ai) ir vaikai (Socialinės globos normų aprašas, 2012). Žiūrėta 2018-04-20 internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.46C1D5EE2AC4>

gebėjimas daryti įtaką socialinei klientų aplinkai (asmens, asmenų grupių ar bendruomenių), gebėjimas kurti saugią, augti ir gyventi palankią aplinką, gebėjimas ugdyti ir palaikyti kliento savarankiško gyvenimo įgūdžius“.

Lelūgienės (2002) teigimu, kad socialinio darbuotojo kompetencijoms yra būtinos specifinės profesinės žinios ir profesiniai gebėjimai, komunikaciniai, analitiniai, organizaciniai ir pedagoginiai gebėjimai. Atsižvelgiant į mokslininkų apibrėžtas socialinio darbuotojo funkcijas ir kompetencijas bei įvairių vaikų globos įstaigų socialinio darbuotojo pareiginių instrukcijų analizę 4 lentelėje yra pateikiama socialinio darbuotojo, vykdančio veiklą bendruomeniniuose globos namuose pagal šeimai artimos aplinkos principus, kompetencijos struktūra.

4 lentelė

Socialinio darbuotojo kompetencijos struktūra (sudaryta autorės, remiantis Kvieskiene, Indrašiene, 2008)

Šeimai artimos aplinkos principai	Socialinio darbuotojo kompetencijos
<i>Fiziškai saugi ir psichologiškai harmoninga aplinka.</i>	Socialinis darbuotojas turi žinoti, kas sudaro vaiko psichologinio ir fizinio saugumo esmę ir gebėti vaikui suteikti visapusišką saugumą.
<i>Aplinka, atitinkanti vaiko asmenines savybes, raidos ypatumus, poreikius bei interesus.</i>	Socialinis darbuotojas privalo turėti žinių apie vaiko raidą, vaiko poreikius ir interesus pagal vaiko amžiaus tarpsnius. Svarbios žinios apie vaikų socializaciją ir resocializaciją. Šiuo atveju svarbus personalizuotas / individualus darbuotojo požiūris į kiekvieną vaiką
<i>Teigiamos emocinės aplinkos, kurioje vaikas jaučiasi svarbus, mylimas, pripažintas, saugus sukūrimas.</i>	Socialinis darbuotojas privalo turėti psichologijos, sociologijos žinių, kad gebėtų kiekvienam vaikui užtikrinti komfortišką emocinę aplinką. Tam reikalingi specifiniai ir bendrieji komunikaciniai gebėjimai, bendravimo įgūdžiai bei geranoriškumas kiekvieno vaiko atžvilgiu.
<i>Aplinkos, nesukeliančios stresinių situacijų ir padedančios suvokti skirtingas gyvenimo situacijas ir aplinkybes, sudarymas.</i>	Dirbant vaikų globos šeimynoje yra svarbu padėti vaikui įgyti kasdienių įgūdžių. Tam personalas turi turėti žinių apie higieną, pinigines išlaidas ir taupymą, seksualinius poreikius ir kt. Šiuo atveju labai svarbūs yra socialinio darbuotojo gebėjimai ir taikomų metodų įvairovė, todėl yra reikalingas atitinkamų žinių ir įgūdžių bagažas.
<i>Geranoriškų, pasitikėjimu ir pagarba pagrįstų santykių tarp vaiko ir socialinę globą teikiančio personalo užtikrinimas.</i>	Darnioje šeimoje vyrauja pagarba ir pasitikėjimu pagrįsti santykiai, tokius pat santykius idealiu atveju reikia sukurti ir vaikų globos šeimynoje. Tam visų pirma reikia turėti žinių, kodėl tokie santykiai yra reikalingi ir kokią įtaką tokie santykiai turi vaiko socializacijai. Itin reikšmingos yra socialinio darbuotojo vertybinės nuostatos, nes vaiką reikia priimti kaip unikalią asmenybę ir gerbti jį tokį, koks jis yra.
<i>Visavertės asmenybės vystymuisi palanki, padrašinanti, o ne baudžianti aplinka.</i>	Šeimai artima aplinka yra motyvuojanti ir padrašinanti, bet ne baudžianti. Tai reiškia, kad socialinis darbuotojas privalo mokėti „rasti bendrą kalbą“ su vaikais, motyvuoti vaikus, būti moralinis autoritetas. Labai svarbu yra mokėti disciplinuoti nebaudžiant, vengiant fizinės ir emocinės prievartos – tam reikalingi gebėjimai ir psichologijos žinios.
<i>Vaiko pareigas ir atsakomybę formuojanti aplinka.</i>	Vienas iš svarbiausių socializacijos tikslų – išugdyti atsakingą ir savarankišką asmenybę. Socialinis darbuotojas privalo žinoti ir mokėti taikyti įvairius pozityvius disciplinavimo metodus, gebėti skatinti vaiką imtis atsakomybės pagal vaiko amžių ir gebėjimus.
<i>Vaikas apsaugotas nuo smurto, išnaudojimo, fizinio bausmių, psichologinės ir emocinės prievartos prieš jį naudojimo.</i>	Socialinis darbuotojas privalo užkirsti kelią bet kokio smurto apraiškoms ir pats nenaudoti prievartos. Tam reikalinga, kad socialinis darbuotojas būtų visapusiškai brandi asmenybė, turėtų žinių apie smurto žalą vaiko psichikai, žinių apie pozityvią socializaciją, bendravimo įgūdžių.
<i>Vaikui sukuriama aplinka, kurioje formuojasi jo teigiamas požiūris į save kaip asmenybę.</i>	Socialinis darbuotojas turi padėti vaikui save vertinti pozityviai. Socialinis darbuotojas turi žinoti pozityvios socializacijos įtaką teigiamam savęs vertinimui ir nepilnavertiškumo komplekso žalą vaiko asmenybei.

Mokslinėje literatūroje sutinkamas ir kiek kitoks socialinio darbuotojo profesinės kompetencijos struktūrizavimas. Gudžinskienė ir Norvaišaitė (2010) mini tokias pagrindines kompetencijų grupes: poreikio nustatymas, paramos planavimas, paramos teikimas, paramos įvertinimas ir bendri veiklos organizavimo klausimai. Visos šios kompetencijų grupės yra svarbios socialiniams darbuotojams, kurie vykdo veiklą vaikų globos šeimynoje pagal šeimai artimos aplinkos principus.

Pažymėtina, kad pagrindinė priežastis, kodėl vertybės yra tokios svarbios socialinių darbuotojų veikloje yra ta, kad šie darbuotojai dirba su labiausiai pažeidžiamomis visuomenės narių grupėmis. Be to, stokojant tam tikrų vertybių, kyla grėsmė, kad socialinis darbuotojas gali klientui ne padėti, o netgi pakenkti.

Sadauskas ir Leliūgienė (2010) nurodo, kad vertybės yra kompetencijos veikti bendruomenėje elementas. Ivanauskienė ir Varžanskienė (2007), atlikusios anketinę socialinių darbuotojų apklausą, nustatė, kad šiame darbe svarbios tokios vertybės, kaip tolerancija, supratimas, pagarba, kantrybė, empatija, priėmimas, gebėjimas išgirsti bei išklaudyti, nuoširdumas, geranoriškumas, atvirumas, meilė žmogui, bendradarbiavimas, atidumas, bendravimas, atsakingumas, jausmingumas, atsidavimas darbui, atsižvelgimas į kliento pageidavimus, noras stengtis dėl kliento. Svarbiausios vertybės socialiniame darbe yra konfidencialumas, priėmimas bei įgalinimas. Prakapas (2007) pabrėžia tokių vertybių svarbą socialiniame darbe: pagarbos klientui, jo orumui, teisės klientui laisvai spręsti suteikimo, santykių su klientais grindimo nuoširdumu, dėmesingumu.

Anot Ivanauskienės ir Varžinskienės (2007, p. 79), „socialinis darbuotojas turi atsižvelgti ne tik į visuomenės ar kliento, bet ir į savo asmenines vertybes. Jis negalės gerai atlikti darbo, jei ignoruos savo asmeninius principus“ (p. 79). Kliento vertybių svarbą akcentuoja ir Prakapas (2007), Sadauskas, Leliūgienė (2010). Mokslininkų teigimu, socialiniams darbuotojams būtinos tokios vertybės: „pagarba kiekvieno asmens vertei ir orumui, profesinis integralumas, socialinis teisingumas, solidarumas, empatija“ (Sadauskas, Leliūgienė, 2010, p. 61).

Apibendrinant galima teigti, kad teorinė kompetencijos samprata moksliniame diskurse yra suvokiama labai įvairiai, tačiau yra vienas svarbus visus apibrėžimus vienijantis dalykas – efektyvus / sėkmingas darbo atlikimas, susijęs su darbo proceso išmanymu ir kokybišku darbo rezultatu. Vadinasi, kompetenciją galima būtų apibrėžti kaip žinių, įgūdžių, vertybių ir asmeninių savybių visumą, reikalingą individui efektyviai dirbti profesinėje aplinkoje. Socialiniame darbe kompetencijos svarbą įtvirtina nacionalinė ir tarptautinė teisinė bazė ir reikalavimai, o jos analizės poreikis nekelia abejonių.

Nustatyta, kad kaip ir dėl kompetencijos sampratos, taip ir dėl kompetencijos sudėties mokslinėje literatūroje nesama vieningos nuomonės. Atlikta kompetencijos struktūrinių elementų

analizė rodo, kad dažniausiai išskiriami kompetencijos elementai yra asmeninės savybės, vertybinės nuostatos, profesinės veiklos žinios, gebėjimai ir įgūdžiai. Taip pat reikėtų pastebėti, kad kompetencijos elementai tarpusavyje susiję ir vienas kitą veikia.

Socialinio darbuotojo žinios, gebėjimai ir įgūdžiai sudaro profesinei veiklai reikalingą kompetencijos pagrindą. Žinios šiuo atveju yra suprantamos kaip socialinio darbo žinios, t.y. teorinis pasirengimas darbui. Gebėjimai – tai kompetencijos dalis apimanti žiniomis paremtą socialinio darbo praktiką. Socialinio darbuotojo įgūdžiai remiasi ir žiniomis, ir gebėjimais – tai praktikos metu išmokti ir išugdyti gebėjimai gerai, kokybiškai suteikti socialinę pagalbą. Ir visgi yra aišku, kad socialinio darbuotojo kompetencijos struktūriniai elementai yra susiję tarpusavyje, jie vienas kitą papildo ar yra pagrindas reikštis kitam, todėl kompetencijos socialiniame darbe ir yra suprantamos kaip struktūra, t.y. heterogeniška sistema, kurios elementai yra tarpiai susiję tarpusavyje.

Socialinio darbuotojo kompetencijos yra tiesiogiai susijusios su jo profesine veikla dirbant pagal bendruomeniniuose globos namuose. Teikiant bendruomenines globos paslaugas reikalingos psichologijos, sociologijos, teisinės žinios; socialiniam darbuotojui reikalingi stiprūs komunikaciniai gebėjimai, bendravimo įgūdžiai, socialinio darbo metodų išmanymas ir gebėjimas juos taikyti praktikoje. Svarbu pažymėti, kad itin reikšmingos yra socialinio darbuotojo humanistinės nuostatos – visų pirma, pagarba kiekvienam vaikui. Vadinasi, kiekviena kompetencijos struktūros dalis yra savaip reikšminga ir prasminga kokybiškų paslaugų teikimo procese.

3. TYRIMO METODOLOGIJA, METODAI IR TYRIMO REZULTATAI

3.1. Tyrimo metodologija

Tyrimas grindžiamas *socialinio konstruktyvizmo, socialinio veiksmo ir sistemų teorijos* metodologinėmis nuostatomis.

Socialinio konstruktyvizmo teorijos (Berger, Luckman, 1999; Jerome, 2006) nagrinėja žinių formavimąsi tarp socialinių santykių dalyvių ir teigia, kad realybė yra socialinio konstravimo rezultatas. Tyrime ši teorija bus plėtojama, siekiant ištirti socialinio darbuotojo kompetencijos struktūrą kaip žinių kūrimą, esant glaudžiai dalyvių sąveikai ir lygiaverčiam dalyvavimui. Naujos žinios apie kompetencijos struktūrą bus kuriamos per paties socialinio darbuotojo ir kitų proceso dalyvių bendrą sąveiką. Žydžiūnaitė, Sabaliauskas (2017) pabrėžia, kad svarbiausia yra suprasti pasaulį, kuriame asmuo gyvena ir dirba, bei plėtoti įvairialypes prasmes. Čia aktualus nuomonių kompleksiskumas, užduodami atviri plačios apimties klausimai, telkiamasi į sąveikas, istorines ir kultūrinės aplinkas, kuriose tyrimo dalyviai gyvena ir veikia, atkreipiamas dėmesys į tai, kaip patirtys formuoja asmenines prasmių interpretacijas.

Remiantis *socialinio veiksmo* teorija (Khan, Chovanec, 2010; Kindon, Pain, Kesby, 2010), tyrimas suvokiamas kaip procesas, kurio metu vystoma teorija ir tuo pačiu metu tikrinama praktinė intervencija ir veikla. Tokiu tyrimu buvo siekiama, kad tyrimo priemonės derėtų su siekiamais tikslais, kai tuo tarpu tie tikslai ir priemonės buvo sukurti bendruomenėje, kurioje vykdomas tyrimas.

Sistemų teorija (Vaicekavičienė, 2009) leidžia teigti, kad kompetencija kaip sistema yra vertingesnė, nei jos dalių elementai, tad tyrime buvo siekiama atskleisti socialinio darbuotojo kompetencijos struktūrą ir jos plėtojimo sistemiškumą.

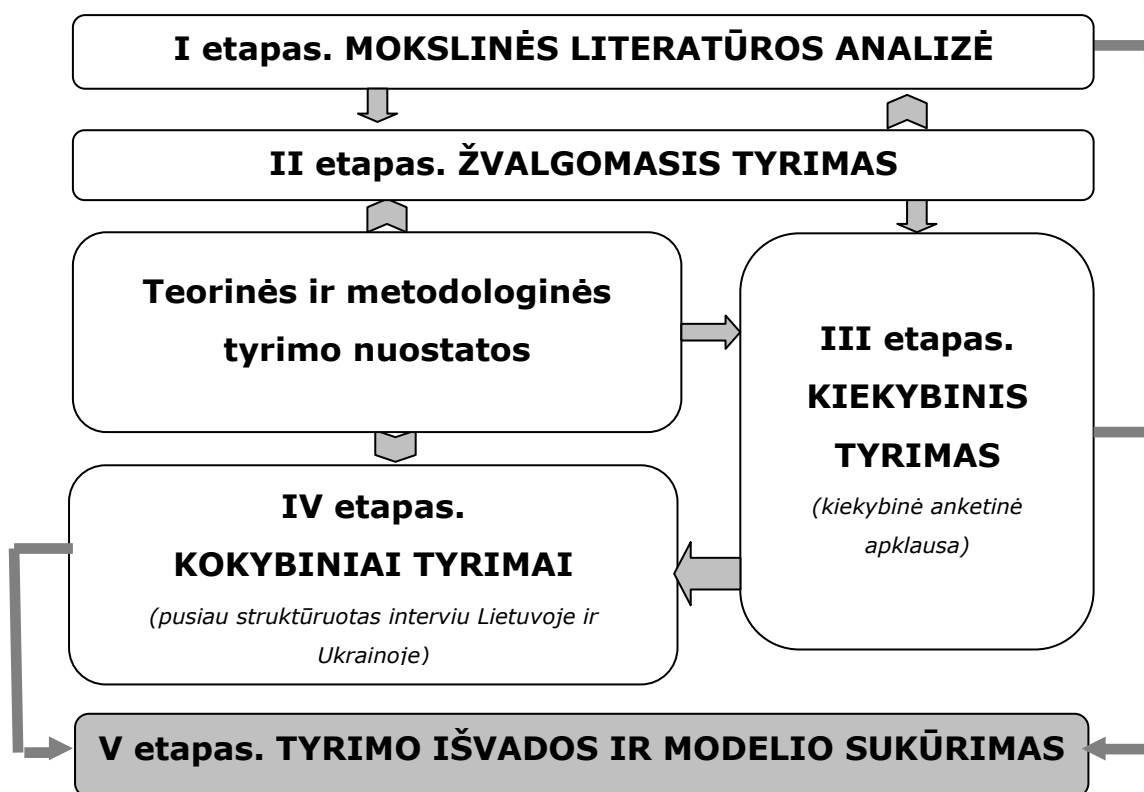
Atliekant tyrimą, buvo vadovaujama sisteminiu metodologijos požiūriu, kai tarpusavyje derinami bei integruojami kiekybiniai ir kokybiniai tyrimo metodai. Toks metodų kompleksiskumas ir derinimas vadinamas *trianguliacija* (Denzin, Lincoln, 2003). Kardelio (2016) teigimu, trianguliacija padeda analizuoti reiškinį iš kelių pozicijų. Šio tyrimo kompleksiskumui būdinga tai, kad bus naudojami keli tyrimo instrumentai ir metodai, o trianguliacija padės išvengti kiekvieno jų ribotumų. Šiame tyrime taikomi metodai papildys vienas kitą, t. y. bus atliekama kiekybinė ir kokybinė tiriamojo reiškinio analizė.

Darbe siekiama susieti kiekybinius ir kokybinius tyrimo metodus ir imti taip, kad būtų galima sukurti bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalią, teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos plėtotės modelį, pagrįstą šio specialisto kompetencijos struktūros analize.

Žydžiūnaitės, Sabaliausko (2017) teigimu, socialinio pasaulio realybė yra viena, bet metodologijos, susijusios su kiekybiniais ir kokybiniais tyrimais, skiriasi. Kiekybinis tyrimas

skatina tyrėją atskleisti savybes, sąsajas, ryšius ir kitus populiacijos bruožus, vadovaujantis gausios skaitmeninės informacijos matavimu. Kokybinis tyrimas apima studijas apie individualius atvejus, sutelkiant dėmesį į žmonių mąstymo sąrangas ir patirtis konkrečiuose socialiniuose bei kultūriniuose kontekstuose. Juo nesiekama apibendrinamųjų vertinimų, nesistengiama išskirti tipišku savybių, verčiau bandoma identifikuoti konkrečius bruožus. Kadangi šiame darbe bus labiau naudojami kokybiniai metodai, verta pažymėti, kad Gaižauskaitė, Valavičienė (2016) diskutavo apie kokybinius tyrimus. Autorės teigia, kad kokybiniame tyrime dėmesio centre yra tyrimo dalyvių perspektyvos, subjektyvios sampratos ir patirtys, kasdieniai kontekstai, tyrimą atliekantis tyrėjas tampa refleksyvus (apmąstantis ir įsisąmoninantis savo veiklą) sąveikos dalyvis. Jis yra „tyrimo dalyvis“ – aktyviai veikia rinkdamas duomenis, jo sąveika su tiriamuoju kontekstu ir žmonėmis yra kur kas glaudesnė, nei atliekant kiekybinį tyrimą.

Siekiant metodologinės tyrimo vienovės, teoriniai metodai moksliniame tyrime buvo glaudžiai susieti su empiriniais metodais, o visi mokslinio tyrimo elementai ir etapai apjungti į loginę seką. Tyrimo proceso loginė schema pateikiama 1 paveiksle.

1 pav. Tyrimo proceso logikos schema (ilustruoja visų tyrimo dalių loginį sąveikavimą)

Tyrimo suskirstymas į etapus tyrėjai leido nuosekliai įgyvendinti išsikeltus tyrimo uždavinius, tuo pačiu priartėti prie paskutiniojo etapo, kurio pagrindas – bendruomenines globos paslaugas

vaikams, turintiems negalią, teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos plėtojimo galimybių modelio sukūrimas, paremtas teorine analize ir vykdytų kiekybinių bei kokybinių tyrimų rezultatais.

3.2. Tyrimo metodai

Pirmame tyrimo etape bus taikomas *teorinės analizės* (siekiant konceptualizuoti institucinės vaikų globos pertvarkos, bendruomeninių globos formų ir bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalią, teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos struktūrą.) metodas. Atlikus teorinę analizę, buvo sukonstruotas teorinis-hipotetinis tyrimo objekto modelis (atlikta tyrimo objekto operacionalizacija) (žr. 1 priedą).

Antrame tyrimo etape bus atliekamas *žvalgomasis tyrimas* su socialiniais darbuotojais, dirbančiais šeimynose su negalią turinčiais vaikais. Žvalgomojo tyrimo atlikimui pasirinktas pusiau struktūruotas interviu metodas. *Žvalgomasis tyrimas* atliekamas, kai tyrėjas neturi pakankamai aiškaus objekto vaizdo ir negali nusakyti jo numatomos struktūros, ryšių pobūdžio, juolab priežasčių, determinuojančių tam tikras savybes ir charakteristikas (Kardelis, 2016). Autoriaus teigimu, viena iš galimų žvalgomojo tyrimo stadijų – pokalbiai su kompetentingais asmenimis, dirbančiais ir susiduriančiais su tokiomis pačiomis problemomis.

Trečiame tyrimo etape taikomas *kiekybinės anketinės apklausos*, naudojant parengtą klausimyną (siekiant nustatyti jau egzistuojančią bendruomenines globos paslaugas neįgaliems vaikams teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos struktūrą) metodas.

Ketvirtame tyrimo etape taikomas *pusiau struktūruoto interviu* (siekiant atskleisti bendruomenines globos paslaugas neįgaliems vaikams teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos struktūros perspektyvą) metodas. Analizuojant duomenis taikyti *statistiniai metodai* (aprašomoji ir daugiamatė statistika) ir *kokybiniai-interpretaciniai* (kokybinės turinio analizės) metodai. Gautiems tyrimo duomenims apdoroti, sisteminti bei vaizduoti grafiškai buvo naudota GNU PSPP (nemokamo kodo statistinės duomenų analizės programa) programinė įranga, Windows MS Word ir Windows MS Excel programos.

Teorinė (mokslinių šaltinių) analizė. Kardelis (2016) pabrėžia, kad teorinė darbo dalis suteikia tyrimui kontekstą ir parodo jo svarbą. Žydžiūnaitė (2008) nurodo, kad šio metodo taikymas sudaro sąlygas plačiau pažvelgti į tyrimo objektą, problemos aktualumą bei didinti duomenų aiškumą. Pasak Kardelio (2016), teorinėje analizėje siekiama aprašyti pasirinktos tyrimo srities padėtį, šiuo metodu analizuojami atrinkti esminiai leidiniai, susiję su nagrinėjama sritimi, bei pagrindiniai jau atliktų tyrimų rezultatai.

Kiekybinė anketinė apklausa. Valackienės ir Mikėnės (2008) teigimu, šiuo tyrimo metodu gauti duomenys apdorojami statistiniais metodais ir pateikiami kiekybine išraiška. Pasak

Gaižauskaitės, Mikėnės (2014), šiame tyrime svarbu aprašyti tai, kas objektyvu, realu ir bandyti patvirtinti ar paneigti esamą faktą. Tai pats populiariausias socialinių tyrimų būdas, vienas operatyviausių pirminės sociologinio pobūdžio informacijos gavimo būdų (Kardelis, 2016).

Pusiau struktūruotas interviu. Gaižauskaitė, Valavičienė (2016) pažymi, kad bendriausia prasme interviu yra bendravimo tarp tyrėjo (duomenų rinkėjo) ir tyrimo dalyvio (duomenų teikėjo) forma, o pokalbis vyksta užduodant klausimus ir į juos atsakant. Kokybinio požiūrio į socialinio pasaulio tyrinėjimą prielaidos ir idėjos iš esmės skiriasi nuo kiekybinio požiūrio į tyrimą prielaidų. Kokybinio interviu procesas – nuolatinė sąveika tarp planuojamos tyrimo strategijos ir realaus tyrimo lauko, t. y. tarp to, ką galima suplanuoti, ir to, kas vyksta esant natūralioms aplinkybėms ir kontekstui, bendraujant su skirtingais tyrimo dalyviais, susiduriant su jų reakcijomis ir emocijomis, sprendžiant daugybę kylančių praktinių ir organizacinių klausimų.

Statistinė analizė. Tai duomenų apdorojimo metodas, kurio metu atliekami statistiniai skaičiavimai. Tai statistinių reiškinių charakteristikų vertinimas. Apklausus tiriamuosius, gauti duomenys apdorojami, panaudojant vieną labiausiai statistinės informacijos apdorojimo programinį paketą. Tyrimo duomenų analizė atliekama, taikant aprašomosios ir daugiamatės statistikos metodus (Creswell, 2014; Leonavičienė, 2007). Kiekybinio tyrimo duomenys buvo apdorojami GNU PSPP statistinės analizės atviro kodo programa, kuria buvo skaičiuoti procentai (%) ir vidurkiai (M) (atlikta aprašomoji statistika).

Kokybinė turinio analizė. Kokybinio tyrimo sąvoka „turinio analizė“ turi semantinę prasmę. Ji siejama su tyrimo kontekstu, kuriame vyko arba vyksta nagrinėjami procesai, sąveikos. Kokybinė turinio analizė įgalina aprašyti tam tikrose aplinkose pasireiškiančius reiškinius arba procesus ir sąveikas, remiantis unikaliomis žmonių patirtimis. Kokybinėje turinio analizėje svarbu ne vien tik apibūdinti ir aprašyti tyrimo objektą, bet ir kritiškai jį vertinti. Atlikus analizę, įgyjama kategorijų arba konceptų nagrinėjamiems reiškiniams ar sąveikoms apibūdinti. Tyrėjas, prieš analizuodamas tyrimo duomenis, turi apsispręsti dėl koncepto ir kategorijos dimensijų pasirinkimo. Analizuojant kokybinio turinio analizės procedūras, šiame tyrime bus pasitelkiamas kategorijos terminas, nes ši sąvoka yra dažniausiai vartojama mokslinėje literatūroje. Vienas pagrindinių kokybinės turinio analizės privalumų yra tai, kad duomenų analizės procedūros leidžia tyrėjui sutraukti didelės apimties informaciją, pagal turinį ir prasmę jungti tyrimo duomenis į subkategorijas ir kategorijas, formuluoti empiriniais duomenimis pagrįstas išvadas (Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017)

Tyrimo instrumentai

Atliekant žvalgomąjį tyrimą buvo taikytas pusiau struktūruoto interviu metodas, naudojant teorinės analizės pagrindu parengtą tyrimo instrumentą (žr. priedą Nr. 2), sudarytą iš 7 orientacinių klausimų (apie socialinio darbuotojo, teikiančio bendruomenines globos paslaugas vaikams,

turintiems negalią, suvokimą, turimas žinias, gebėjimus, asmenines savybes, vertybines nuostatas ir kompetencijos plėtojimo galimybes).

Atliekant kiekybinę anketinę apklausą, buvo naudojamas parengtas klausimynas. Klausimynas buvo rengiamas, remiantis teorinės analizės metu sudaryta tyrimo objekto (*bendruomenines globos paslaugas neįgaliems vaikams teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos struktūra ir jos plėtojimas*) operacionalizacija (teoriniu-hipotetiniu modeliu) (žr. priedą Nr. 1). Klausimynas buvo patalpintas www.apklausk.lt svetainėje²⁴.

Atliekant pusiau struktūruotą interviu Ukrainoje ir Lietuvoje buvo naudojami klausimai, parengti remiantis tyrimo objekto operacionalizacija, siekiant atskleisti tiriamą reiškinį. Tačiau kokybinių tyrimo struktūra yra lanksti, buvo reaguojama į realaus tyrimo eigą, todėl interviu metu buvo užduodami papildomi klausimai.

Tyrimo etika

Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė (2008) išskyrė kelis esminius etinius mokslinio tyrimo organizavimo ir vykdymo principus, kurių šiame darbe buvo laikomasi. Pirmiausiai, tyrimo dalyviai turi dalyvauti tyrime savanoriškai, taip pat tyrimo autorė prieš vykdydama interviu ar anketinę apklausą turės informuoti tyrimo dalyvius apie tyrimo esmę ir gautų rezultatų reikšmę, išlaikyti konfidencialumą tiek asmenų, dalyvavusių tyrime, tiek ir gautų rezultatų atžvilgiu, vykdant tyrimą vadovautis pagarbos tyrimo dalyviams ir jų orumo išlaikymo principais. Gaižauskaitė, Valavičienė (2016), aptardamos kokybinių tyrimų etikos aspektus, pažymėjo, kad visas kokybinio tyrimo procesas, nuo pradžios iki pabaigos, yra grindžiamas etika. Kiekvieną tyrimo etapą lydi kažkiek skirtingi etikos uždaviniai, taigi apibendrinant, svarbiausi interviu metu taikyti etikos principai yra šie:

Pripažinti ir gerbti asmens nepriklausomybę, jo laisvę dalyvauti arba atsisakyti dalyvauti tyrime;

Suteikti (potencialiam) tyrimo dalyviui pakankamai informacijos apie tyrimą;

Saugoti tyrimo dalyvių anonimiškumą, konfidencialumą ir privatumą;

Rūpintis tyrimo dalyvių saugumu, apsaugoti nuo moralinės žalos arba kiek įmanoma jos vengti.

Tyrimo taip pat buvo realizuoti šie, Žydžiūnaitės, Sabaliausko (2017) išskiriami, mokslinio tyrimo etikos principai: pagarbos asmens privatumui principas; konfidencialumo ir anonimiškumo principas; geranoriškumo ir nusiteikimo nekenkti tiriamam asmeniui principas; teisingumo principas.

²⁴ Nuoroda į tyrimo klausimyną <https://www.apklausk.lt/s/5bdf434fd9806>

3.3. Tyrimo imties charakteristika

Žvalgomojo tyrimo dalyvių charakteristika. Žvalgomojo tyrime dalyvavo dvi socialinės darbuotojos, dirbančios šeimynose (institucinės globos įstaigoje) su proto ir psichikos negalią turinčiais vaikais. Jų darbo patirtis šioje srityje svyruoja nuo 2 iki 4 metų. Abi yra įgijusios socialinio darbuotojo kvalifikaciją (viena – bakalauro, kita – magistro kvalifikacinį laipsnį).

Kiekybinio tyrimo dalyvių charakteristika. Empiriniame bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijų tyrime dalyvavo 51²⁵ asmuo. Tyrime dalyvavo 9,8 proc. vyrų, ir 90,2 proc. moterų. Anketinėje apklausoje dalyvavusių asmenų pasiskirstymas pagal lytį rodo socialinio darbo srities darbuotojų specifiškumą. Dorelaitienė ir Mažeikienė (2011), socialiniame darbe moterų skaičius yra žymiai didesnis už vyrų. Autorės pažymi, kad moterys daug dažniau nei vyrai pasirenka socialinio darbo profesiją.

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad didžiosios socialinių darbuotojų dalies amžius yra nuo 26 iki 45 metų (atitinkamai 26-35 m. – 41,2 proc. ir 36-45 m. – 33,3). Kiek daugiau nei dešimtadalis tiriamųjų nurodė, kad jų amžius yra nuo 46 iki 55 metų (11,8 proc.). Mažiausiai tyrime dalyvavo vyresnių nei 55 metai (7,8 proc.) ir jaunesnių nei 25 metai (5,9 proc.) socialinių darbuotojų. Autorių (Alifanovienė, Vaitkevičienė, Lučinskaitė, 2012), tyrinėjusių socialinių darbuotojų veiklą tyrime buvo nustatyta, kad vidutinis socialinių darbuotojų amžius – 38 m.

Atlikto tyrimo rezultatai atskleidė, kad beveik septynių iš dešimties respondentų kvalifikacinė kategorija - socialinis darbuotojas. Tyrime taip pat dalyvavo apie trečdalį vyresniojo socialinio darbuotojo kvalifikacinę kategoriją turinčių darbuotojų. Šie tyrimo rezultatai dera su Indrašienės ir Garjonienės (2008) atlikto socialinių darbuotojų kompetencijų tyrimo rezultatais, kurie parodė, kad socialinių darbuotojų imtyje dominuoja socialinio darbuotojo kategoriją turintys asmenys.

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad didžiausią tiriamųjų dalį (33,3 proc.) sudarė 1-3 metų socialinio darbo srities stažą turintys asmenys. Kiek daugiau nei po ketvirtadalį tiriamųjų sudarė 4-5 metų (29,4 proc.) ir 6-10 metų (25,5 proc.) stažą. Mažiausios tiriamųjų grupės šios: iki 1 m. darbo stažą turinčių atstovų – 3,9 proc. ir daugiau nei 10 m. – 7,8 proc.

Respondentų buvo prašoma nurodyti savo darbo stažą, teikiant bendruomeninės globos paslaugas. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad beveik trys ketvirtadaliai tiriamųjų turi iki 3 metų darbo stažą, dirbant bendruomeniniuose globos namuose atitinkamai iki 1 m. – 33,3 ir nuo 1 iki 3 m. –

²⁵ Tyrimo atlikimo metu (2018 m. spalio-lapkričio mėn.) visoje Lietuvoje dirbo apie 70 (duomenis pateikė institucinės globos pertvarkos ekspertė Šiaulių regione, kadangi oficiali statistika nėra skelbiama, o šių darbuotojų skaičius nuolatos kinta dėl intensyviai vykstančio pertvarkos proceso) socialinių darbuotojų, dirbančių bendruomeninės globos paslaugas teikiančiose institucijose (teikė bendruomeninės globos paslaugas negalią turintiems vaikams). Tyrimo dalyviai reprezentavo apie 73 proc. visos tyrimo dalyvių atrankos kriterijus atitinkančios imties. Tyrimo imties dydis buvo apskaičiuotas, remiantis imties tūrio skaičiuokle (<http://www.apklausos.lt/imties-dydis>), kai tikimybė yra lygi 95 proc., paklaida iki 8 proc. ir populiacijos dydis siekia 70.

39,2). Kiek daugiau nei penktadalis (21,6 proc.) tyrimo dalyvių turi nuo 4 iki 5 metų, o mažiausia (5,9 proc.) tiriamųjų grupė – daugiau nei 10 m. darbo stažas, teikiant bendruomeninės globos paslaugas.

Kokybinio tyrimo dalyvių charakteristika

Pusiau struktūruotame interviu Ukrainoje dalyvavo 9 moterys²⁶, teikiančios bendruomeninės globos paslaugas negalią turintiems vaikams. Lietuvoje pusiau struktūruotame interviu dalyvavo 9 socialinės darbuotojos, dirbančios bendruomeniniuose vaikų, turinčių negalią, globos namuose.

3.4. Žvalgomojo tyrimo rezultatai ir jų analizė

Visa pusiau struktūruoto interviu su socialiniai darbuotojais, dirbančiais su negalią turinčiais vaikais institucinės globos įstaigos šeimynose, medžiaga (interviu protokolai) yra pateikiama 3-4 prieduose.

Analizuojant *socialinio darbuotojo vaizdinio / vaidmens* bendruomeninių globos paslaugų perspektyvoje duomenis, buvo išskirtos 7 kategorijos ir 18 jas patvirtinančių teiginių. Kategorijos, jas patvirtinančių teiginių pavyzdžiai ir jų skaičius pateikiamas 5 lentelėje.

5 lentelė

Diagnostinė sritis: socialinio darbuotojo vaidmuo

Kategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių skaičius
Šeimyninių santykių kūrėjas	„kaip mama“ (I1); „kaip tėtis“ (I1); „kaip šeimos narys“ (I1); „turi būti mama“ (I1); „turi būti <...> tėtis“ (I1); „atlieka mamos <...> vaidmenį“ (I2); „būt pavyzdys visos šeimos“ (I1)	7
Santykių su aplinka palaikytojas	„turi prisitaikyti prie visuomenės“ (I1); „turi dirbti <...> ir su bendruomene“ (I1); „turi dirbti ne tik su vaikais“ (I1)	3
Komandos narys	„turi kurti komandą“ (I1); „bus kuriamos naujos komandos“ (I1); „su jais gyventi“ (I1)	3
Papildomų funkcijų atlikėjas	„prisidės dar papildomų darbų“ (I1); „ne tik kaip darbuotojas“ (I1)	2

Žvalgomojo tyrimo rezultatai leidžia daryti prielaidą, kad bendruomeninių globos paslaugų perspektyvoje socialiniai darbuotojai save suvokia kaip *šeimyninių santykių kūrėjas*. Informantai socialinį darbuotoją, dirbantį bendruomeninės globos sistemoje įsivaizduoja kaip mamą ar tėtį negalią turinčiam vaikui, kuris taip pat turi būti pavyzdžiu jiems. Ruškaus (2013) kalbintas Gedas Malinauskas, „Arkos“ bendruomenės Kaune įkūrėjas, pažymi, kad pirmoje vietoje yra tarpusavio santykiai, kad asmuo galėtų patirti draugystę, o jau antroje vietoje yra socialinių paslaugų teikimas.

Taip pat žvalgomajame tyrime dalyvavę tiriamieji išskyrė *santykių su aplinka palaikytojo, komandos nario, papildomų funkcijų atlikėjo, mokytojo ir draugo* vaidmenis. Tikėtina, kad

²⁶ Ukrainoje institucinės globos pertvarka dar tik prasideda, todėl socialiniais darbuotojais globos įstaigose dirba įvairių išsilavinimą turintys asmenys: socialiniai darbuotojai, socialiniai pedagogai, psichologai, medicininį išsilavinimą turintys asmenys ir t.t.

bendruomenines globos paslaugas teikiantis socialinis darbuotojas suvokiamas kaip darbuotojas, kurio patirtis, įgyta teikiant institucines globos teikimo patirtis, gali būti „perkelta“, teikiant naujos formos bendruomenines paslaugas.

Analizuojant *socialiniam darbuotojui reikalingas žinias* bendruomeninių globos paslaugų perspektyvoje diagnostinės srities duomenis, buvo išskirtos 6 kategorijos ir 18 jas patvirtinančių teiginių. Subkategorijos, jas patvirtinančių teiginių pavyzdžiai ir jų skaičius pateikiamas 6 lentelėje.

6 lentelė

Diagnostinė sritis: socialiniam darbuotojui reikalingos žinios

Kategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių skaičius
Psichologinės žinios	„žinių turėtų būti daugiau <...>, ir iš psichologinės pusės“ (I1); „Išmanantis apie vaikų psichologiją“ (I2); „Taip pat išmanyti apie vaikų elgesį“ (I2); „Taip pat išmanyti apie vaikų <...> adaptaciją“ (I2); „Psichologijas žinias.“ (I2)	5
Profesinės žinios	„žinių turėtų būti daugiau ir iš <...> profesinės pusės“ (I1); „reikalingos ir socialinio darbuotojo žinios“ (I1); „Turi išmanyti socialinio darbuotojo darbą“ (I2); „Visas žinias, kurios reikalingos ir dirbant institucijoj“ (I1)	4
Socialinės politikos žinios	„Taip pat išmanyti <...> apie institucijas“ (I2); „Taip pat išmanyti <...> apie socialinę politiką“ (I2); „žinių turėtų būti daugiau ir iš socialinės pusės“ (I2)	3
Žinių svarbos akcentavimas	„Žinios socialiniam darbuotojui yra labai svarbus pagrindas“ (I2); „Žinių pagalba jis gali kompetentingai atlikti savo pareigas“ (I2)	2
Teisinės žinios	„turi turėti teises žinias“ (I2); „žinios apie vaikų teises“ (I2)	2
Pedagoginės ir profesinio orientavimo žinios	„Savarankiškumo ugdymo žinias“ (I2); „Profesinio orientavimo žinios yra svarbios“ (I2)	2

Žvalgomojo tyrimo dalyviai, nurodydami socialiniam darbuotojui reikalingas žinias, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams, labiausiai akcentavo *psichologines žinias*, kurios sustiprintų socialinio darbuotojo turimą suvokimą apie vaikų psichologiją, jų adaptaciją, elgesį. Tokius tyrimo rezultatus galėtumėme iš dalies sieti su Kvieskienės, Indrašienės (2008) teigimu, kad socialinis darbuotojas privalo turėti žinių apie vaiko raidą.

Tiriamieji aktualizavo ir *profesinių žinių* poreikį, tačiau jis nėra detalizuotas, o daugiau siejamas su socialinio darbuotojo profesine veikla. Taip pat išryškintas *socialinės politikos, teisinių ir pedagoginių bei profesinio orientavimo žinių* poreikis. Žmogaus teisių užtikrinimo socialinio darbuotojo profesinėje veikloje poreikis įtvirtintas *Pasauliniuose socialinio darbuotojo standartuose* (2012). Manytina, kad vadovautis šiuo standartu ir taip sustiprinti savo profesinę veiklą socialinis darbuotojas sugebės tik tuomet, kada išmanys pagrindines tam tikrų asmenų teises. Tuo tarpu profesijos pasirinkimas – svarbiausia paauglystės pabaigos ir jaunystės raidos užduotis, nulemianti visą tolimesnį žmogaus gyvenimą (Valeckienė, 2005), todėl socialinių darbuotojų vykdomos profesinio orientavimo veiklos bendruomeniniuose vaikų globos namuose tampa ypatingai svarbiomis.

Tyrimo dalyviai akcentavo ir *žinių svarbą*, teikiant tokio tipo socialines paslaugas. Reikėtų pabrėžti tai, kad *Socialinio darbo studijų krypties apraše* (2015), kuriuo remiantis aukštosios mokyklos rengia socialinius darbuotojus, akcentuojamas bendradarbiavimo žinių poreikis. Tačiau žvalgomajame tyrime dalyvavusios socialinės darbuotojos šios srities žinių visiškai neminėjo.

Analizuojant *socialiniam darbuotojui reikalingų gebėjimų* bendruomeninių globos paslaugų perspektyvoje diagnostinės srities duomenis, buvo išskirta 12 kategorijų ir 56 jas patvirtinantys teiginiai. Kategorijos, jas patvirtinančių teiginių pavyzdžiai ir jų skaičius pateikiamas 7 lentelėje.

7 lentelė

Diagnostinė sritis: socialiniam darbuotojui reikalingi gebėjimai

Kategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių skaičius
Vadybiniai gebėjimai	„turi turėti organizacinius gebėjimus“ (I1); „turės organizuoti ir šventes“ (I1); „turės <...> organizuoti <...> ir užsiėmimus po pamokų“ (I1); „turės organizuoti kažkokias išvykas“ (I1); „turės organizuoti <...> keliones“ (I1); „organizaciniai gebėjimai taip pat labai svarbūs“ (I1); „turi būti organizuojamas tvirtas darbas“ (I1); „turi organizuoti labai tą darbą“ (I1); „socialinis darbuotojas turi kuruoti visą darbą“ (I1); „mokantis planuoti“ (I2); „mokantis <...> organizuoti savo darbą“ (I2); „planuoti ir organizuoti savo <...> darbą“ (I2); „planuoti ir organizuoti <...> kitų darbą“ (I2)	12
Tarpinstitucinio bendradarbiavimo gebėjimai	„bendrauti ir su mokykla“ (I1); „bendrauti <...> su mokyklos darbuotojais“ (I1); „bendrauti <...> su pedagogais“ (I1); „bendradarbiauti, bendrauti su teisinėm sferom“ (I1); „bendradarbiauti, bendrauti <...> su policija“ (I1); „bendradarbiauti, bendrauti <...> su teismais“ (I1); „tarpinstitucinis bendradarbiavimas ir bendravimas“ (I1); „turi bendrauti ir bendradarbiauti su daug kuo“ (I1);	8
Vaikų integravimo į bendruomenę, visuomenę gebėjimai	„integruoti vaikus su negalia į visuomenę“ (I1); „vaikus reikia vesti į visuomenę“ (I1); „vaikus reikia <...> integruoti į visuomenę“ (I1); „socialinis darbuotojas turi padaryti labai didelį darbą ir padėti labai tvirtą pagrindą vaikų bendravimo su visuomene.“ (I1); „svarbu socialiniam darbuotojui gebėti integruoti tuos vaikus į visuomenę“ (I1); „reikia supažindinti visuomenę“ (I1); „turės organizuoti <...> integraciją į visuomenę“ (I1)	7
Visuomenės nuostatų keitimo gebėjimai	„svarbu <...> gebėti <...> kaip prijaukinti visuomenę prie tokių vaikų“ (I1); „svarbu <...> gebėti <...> kad visuomenė neturėtų to tokio blogo požiūrio“ (I1); „socialinio darbuotojo gal misija – parodyti, kad tie vaikai yra geri“ (I1); „reikia <...> atvirai kalbėti, kad mes gyvensime“ (I1); „reikia <...> atvirai kalbėti <...> kad mes norime su jumis bendrauti“ (I1); „reikia <...> atvirai kalbėti, kad mes <...> norime <...> būti tie kaimynai, kaip ir visi aplinkui“ (I1); „reikia <...> atvirai kalbėti, kad mes <...> niekuo neišsiskirsime iš kitų“ (I1);	7
Bendravimo ir bendradarbiavimo su visuomene ir jos nariais gebėjimai	„gebėjimai, kaip bendrauti ir bendradarbiauti <...> ir su visuomene“ (I1); „gebėjimai, kaip bendrauti ir bendradarbiauti <...> su kaimynais“ (I1); „bendradarbiavimas ir bendravimas apskritai su visuomene“ (I1); „gebėjimas bendrauti su visuomene“ (I1); „gebėjimai, kaip bendrauti ir bendradarbiauti <...> ne tik su darbuotojais“ (I1)	5
Finansinės apskaitos gebėjimai	„turi gebėti skaičiuoti kaip buhalteris pinigus“ (I1); „turi gebėti <...> sąskaitas tvarkyti“ (I1); „turės gebėti <...> išlaidas planuoti“ (I1)	3
Buities darbų atlikimo gebėjimai	„patys socialiniai darbuotojai turės gaminti maistą vaikams“ (I1); „socialinis darbuotojas jau privalės tai mokėti (gaminti maistą – aut. past.)“ (I1); „turės gebėti planuoti ir meniu planuoti“ (I1)	3
Komandinio darbo	„turi dirbti <...> su darbuotojais“ (I1); „mokantis dirbti komandoje“	3

gebėjimai	(I2); „turi mokėti dirbti komandoje“ (I2)	
Bendravimo ir bendradarbiavimo su neįgaliais vaikais gebėjimai	„gebėjimai, kaip bendrauti ir bendradarbiauti ne tik su vaikais“ (I1); „gebėti bendrauti su neįgaliaisiais“ (I2)	2
Kitų komandos narių mokymo gebėjimai	„turi apšviesti tiek socialinio darbuotojo padėjėjas“ (I1); „turi apšviesti <...> kitus darbuotojus“ (I1)	2
Konfliktų valdymo gebėjimai	„turės gebėti <...> greitai valdyti konfliktus“ (I1); „gebantis išvengti konfliktų“ (I2)	2
Sprendimų priėmimo gebėjimai	„turės gebėti <...> greitai priimti sprendimus“ (I1); „Ekstremaliose situacijose priimti tinkamus sprendimus“ (I2)	2

Gauti žvalgomojo tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad socialiniam darbuotojui reikalingų gebėjimų poreikis tyrimo dalyvių buvo labiausiai išplėtotas turinio aspektu. Labiausiai išryškintais gebėjimais galima įvardinti *vadybinius gebėjimus*, kurie sietini su veiklų planavimo ir organizavimo funkcijų atlikimu. Čia reikėtų paminėti Ruškaus (2014) teiginį, kad bendruomenėje tikima žmogumi, jo augimo galimybėmis. Intelektu ar psichosocialinę negalią turintiems žmonėms sudaromos galimybės gyventi savarankišką gyvenimą. Žmonės patys renkasi, kaip ir su kuo gyventi, kokius darbus dirbti, kur atostogauti, tad tiriamųjų perdėtai akcentuojami gebėjimai, kuriais socialinis darbuotojas „užgožtų“ kitus bendruomenės narius, neturėtų būti prioritetingi. Tai pagrįsti galima Gudžinskienės, Raudeliūnaitės, Uscilos (2017) atlikto tyrimo apie socialinių darbuotojų patirtis, rengiant vaikus savarankiškam gyvenimui bendruomeniniuose vaikų globos namuose, rezultatu – vaikai ypač stokoja laisvalaikio planavimo ir organizavimo, ekonominių, bendravimo, asmeninių (savęs pažinimo, savikontrolės, atsakomybės, pasitikėjimo savimi, streso įveikimo, konfliktų sprendimo, sprendimų priėmimo) įgūdžių.

Taip pat tiriamieji gana dažnai akcentavo *tarpinstitucinio bendradarbiavimo, vaikų integravimo į bendruomenę ir visuomenę bei visuomenės nuostatų keitimo gebėjimus*. Tikėtina, kad šie gebėjimai ypatingai svarbūs bendruomenines globos paslaugas teikiantiems socialiniams darbuotojams, kadangi jie turi gebėti sukurti institucijų, teikiančių įvairias paslaugas, tinklą ir jo pagalba integruoti vaikus su negalia į kuriamus socialinius tinklus. Šių vaikų integracijai būtina teigiama visuomenės nuostata globojamų vaikų ir vaikų su negalia atžvilgiu. Gudžinskienė, Šurpik (2017) pabrėžia, kad proto negalią turinčių jaunuolių savarankiško gyvenimo bendruomenėje sėkmės kriterijai yra gebėjimas savarankiškai gyventi bendruomenėje, įsilieti į ją.

Tikėtina, kad ir kiti tiriamųjų išskirti gebėjimai (*bendravimo ir bendradarbiavimo su visuomene ir jos nariais, finansinės apskaitos, buitines darbų atlikimo, komandinio darbo, bendravimo ir bendradarbiavimo su neįgaliais vaikais, kitų komandos narių mokymo, konfliktų valdymo ir sprendimų priėmimo gebėjimai*) yra neatsiejama bendruomenines globos paslaugas teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos dalimi. Gudžinskienė, Šurpik (2017) pažymi sprendimų priėmimą kaip asmens autonomijos ir savarankiško veikimo pagrindą. Autorė pabrėžia, kad tai yra esminis žmogaus asmenybės elementas, leidžiantis proto negalios asmeniui kontroliuoti

savo gyvenimą ir dalyvauti visuomeniniuose santykiuose, todėl, manytume, kad socialiniai darbuotojai, dirbdami bendruomeniniuose globos namuose, turėtų kuo mažiau priimti sprendimus, kurie lies klientus – negalią turinčius vaikus.

Kai kurie tyrimo metu atskleisti gebėjimai yra mažiau akcentuojami, teikiant institucinės globos paslaugas (pvz., finansinės apskaitos gebėjimai ir t.t.).

Analizuojant *socialiniam darbuotojui reikalingų savybių* bendruomeninių globos paslaugų perspektyvoje duomenis, buvo išskirta 12 kategorijų ir 29 jas patvirtinantys teiginiai. Kategorijos, jas patvirtinančių teiginių pavyzdžiai ir jų skaičius pateikiamas 8 lentelėje.

8 lentelė

Diagnostinė sritis: socialiniam darbuotojui reikalingos savybės

Kategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių skaičius
Atsakingas	„turi būti atsakingas labai už savo priimtus sprendimus“ (I1); „turi atsakingai žiūrėti į savo darbą“ (I1); „turės būti atsakingas“ (I1); „viena iš svarbiausių savybių socialinio darbuotojo – tai atsakingumas“ (I1); „labai atsakingai turi žiūrėti į savo darbą“ (I1); „turi be priekaištų atlikti savo darbą“ (I1); „tūrėtų būti labai atsakingas“ (I2); „Turėtų būti atsakingas“ (I2)	8
Lankstus	„turi būti lankstus“ (I1); „galėtų ir prisitaikyti ir prie vaikų, ir prie kitų darbuotojų“ (I1); „nuomonę <...> galėtų ją kartais reikiama linkme palenkti“ (I1); „turi būti lankstus“ (I2)	4
Empatiškas	„Turėtų būti <...> empatiškas“ (I2); „žmogus <...> empatiškas“ (I2); „Empatiškumas man atrodo yra gan svarbi savybė“ (I2); „empatiškumas“ (I2)	4
Valdantis asmeninę poziciją	„turi turėti savo nuomonę“ (I1); „turėdamas savo nuomonę“ (I1)	2
Sąžiningas	„darbuotojas būtina turi būti sąžiningas“ (I1); „Turėtų būti <...> sąžiningas“ (I2)	2
Kūrybiškas	„Turi būti kūrybingas“ (I2); „turi būti <...> kūrybingas.“ (I2)	2
Reiklus	„Turėtų būti <...> reiklus sau“ (I2); „Turėtų būti <...> reiklus <...> kitiems“ (I2)	2

Kalbėdami apie socialiniams darbuotojams reikalingas savybes bendruomeninių globos paslaugų perspektyvoje, tiriamieji nurodė jų gausybę, labiausiai akcentuodami *atsakingumą, lankstumą ir empatiškumą*. Atsakingumą sietume su labai didele atsakomybe, tenkančią socialiniam darbuotojui bendruomeniniuose globos namuose. Taip pat reikalingomis socialinio darbuotojo savybėmis tiriamieji nurodė gausybę kitų, tiek susijusių su asmens dvasine būseną, tiek su profesinėje veikloje labai vertinamomis savybėmis (pvz., patikimas ar ryžtingas).

Analizuojant *socialinio darbuotojo vaizdinį / vaidmenį* bendruomeninių globos paslaugų perspektyvoje diagnostinės srities duomenis, buvo išskirtos 9 kategorijos ir 17 jas patvirtinančių teiginių. Kategorijos, jas patvirtinančių teiginių pavyzdžiai ir jų skaičius pateikiamas 9 lentelėje.

Diagnostinė sritis: socialiniam darbuotojui reikalingos vertybinės nuostatos

Kategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių skaičius
Šeima	„šeima“ (I1); „svarbiausia turėtų būti vertybinė nuostata - tai šeima“ (I1); „mes turime rodyti vaikam <...> kokias yra šeima“ (I1); „mes turime vaikams rodyti pavyzdį, kokia yra šeima“ (I1); „Kokia yra šeima“ (I1); „kaip mes gyvename šeimoje“ (I1); „šeimos modelio“ (I1); „yra šeimos modelis“ (I1); „kaip mes gyvename šeimoje“ (I1);	8
Sąžiningumas	„sąžiningumas“ (I1); „sąžiningumas“ (I2)	2

Pagrindinė žvalgomajame tyrime akcentuota socialiniam darbuotojui reikalinga vertybine nuostata, teikiant bendruomenines globos paslaugas, yra *šeima*. Tiriamieji tiki, kad kartu su vaikais gyvendamas socialinis darbuotojas turi rodyti jiems šeimos pavyzdį. Taip pat įvardintos ir kitos vertybinės nuostatos, kurios galėtumėme sieti su tyrimo dalyvių išryškintomis reikalingomis savybėmis (žr. 8 lentelę), tokiomis kaip *sąžiningumas* ir pan. Manytume, kad socialinio darbuotojo vertybinės nuostatos yra pagrįstos turimomis asmeninėmis savybėmis

Analizuojant *socialinio darbuotojo vaizdinį / vaidmenį* bendruomeninių globos paslaugų perspektyvoje diagnostinės srities duomenis, buvo išskirtos 8 kategorijos ir 44 jas patvirtinantys teiginiai. Kategorijos, jas patvirtinančių teiginių pavyzdžiai ir jų skaičius pateikiamas 10 lentelėje.

Diagnostinė sritis: socialinio darbuotojo kompetencijos plėtojimo galimybės

Kategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių skaičius
Plėtojamos kompetencijos sritys	„turi tobulėti tiek asmeninėm savybėm“ (I1); „tiek institucinio socialinio darbuotojo tobulėjimui“ (I1); „turi nuolat tobulėti tiek vidumi“ (I1); „turi nuolat tobulėti <...> tiek išore“ (I1); „turi nuolat tobulėti <...> įgyjant naujų žinių“ (I1); „tobulinti savo savybes visas asmenines“ (I1); „tobulinti savo savybes <...> socialinio darbuotojo“ (I1); „tobulinti tas savo savybes“ (I1); „asmensinio tobulėjimo“ (I1); „augti kaip žmogus“ (I1); „kūrybiškumo plėtojimas“ (I2); „turi tobulėti dvasiškai kaip asmenybė“ (I2)	12
Gerosios patirties perėmimas / sklaida Lietuvoje ir užsienyje	„lankytis kituose bendruomeniniuose namuose“ (I1); „dalintis informacija“ (I1); „išvykti gal ne tik į Lietuvą esančius bendruomeninius namus, bet ir į užsienį“ (I1); „Iš užsienio semtis patirtį“ (I1); „užsienio <...> patirtį <...> pritaikyti <...> bendruomeniniuose <...> namuose“ (I1); „Bendruomeninės globos paslaugas teikiančių institucijų pasidalijimas savo patirtimi“ (I2); „dalintusi savo gerą patirtimi“ (I2); „Norėtųsi praktinės patirties užsienio šalyse“ (I2)	8
Diskusijos, pokalbiai, konsultacijos	„Diskutuoti ir su vaikais galime“ (I1); „Diskutuoti <...> galime <...> su darbuotojais“ (I1); „Diskutuoti <...> galime <...> su kitomis institucijomis“ (I1); „Diskutuoti <...> galime <...> su kaimynais“ (I1); „Visada reikia kalbėti“ (I1); „tiek su pedagogais reikia kalbėti“ (I1); „socialiniam darbuotojui reikia konsultuotis su kitais specialistais“ (I1); „tie patys kaimynai visą laiką gal gali patarti iš kitos pusės“ (I1)	8
Kompetencijos plėtojimo poreikis	„nuolat turi tobulėti“ (I1); „niekada negali stovėti vienoje vietoje“ (I1); „turi nuolat tobulėti“ (I1); „kad neužtenka vien kolegijos išsilavinimo“ (I1); „gali tikrai tobulėti“ (I1); „svarbu, jog <...> nuolat atsinaujintų savo žinias“ (I2); „svarbu, jog <...> nuolat <...> tobulėtų.“ (I2);	7
Kursai, seminarai, mokymai	„labai būtų reikalingi <...> tobulėjimo kursai“ (I1); „lankyti <...> įvairius kursus“ (I1); „Turėtų vykti seminarai“ (I2); „Turėtų vykti <...> paskaitos.“ (I2);	4
Savišvieta	„informacijos ieškoti internete“ (I1); „informacijos ieškoti <...> knygoje“	2

	(II)	
Studijos	„kad turi studijuoti“ (II); „studijos tikrai suteikia daug žinių ir gebėjimų.“ (II)	2

Žvalgomojo tyrimo rezultatai rodo, kad *plėtojamos kompetencijos sritys* buvo labiausiai akcentuojamos tyrime dalyvavusių asmenų, kalbant apie bendruomenines globos paslaugas teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos plėtojimo galimybes.

Vienomis iš labiausiai išryškintų kompetencijos plėtojimo galimybių – *gerosios patirties perėmimas / sklaida Lietuvoje ir užsienyje* bei *diskusijos, pokalbiai ir konsultacijos*. Tikėtina, kad tokie tyrimo rezultatai yra nulemti bendruomeninių globos paslaugų atveju Lietuvoje stoka, kadangi net Šiaulių mieste, kuriame buvo vykdomas žvalgomasis tyrimas bendruomeniniai globos namai vaikams yra įsteigti tik vienos viešosios įstaigos, o bendruomeninių globos namų vaikams su negalia išvis nėra.

Taip pat kompetencijos plėtojimo galimybes tiriamieji „mato“ per *kursus, seminarus, mokymus, savišvietą, studijas ir savianalizę*, o be to, tyrime dalyvavusios socialinės darbuotojos patvirtino *kompetencijos tobulinimo poreikį*.

Apibendrinant atlikto žvalgomojo tyrimo rezultatus, galima teigti, kad bendruomeninių globos paslaugų perspektyvoje socialinis darbuotojas įsivaizduojamas kaip šeimos santykių kūrėjas ar santykių su aplinka palaikytojas, nors tiriamieji nurodė ir kitokių vaidmenis, kuriuos socialinis darbuotojas turėtų atlikti, dirbdamas bendruomeniniuose globos namuose (pvz., komandos nario, mokytojo, draugo ir t.t.). kalbėdami apie šiam darbuotojui reikalingas žinias, tyrimo dalyviai išryškino psichologinių, profesinių ir socialinės politikos srities žinių svarbą ir poreikį. Gebėjimų poreikio aspektu labiausiai akcentuoti vadybiniai, tarpinstitucinio bendradarbiavimo, vaikų integracijos į bendruomenę ir visuomenę gebėjimai. Taip pat reikalingais gebėjimais įvardinti tokios svarbios sritys kaip visuomenės nuostatų keitimo, bendravimo ir bendradarbiavimo su visuomene ir jos nariais gebėjimai. Reikėtų paminėti, kad tiriamieji išryškino ir institucinės globos paslaugas teikiančiam socialiniam darbuotojui nebūdingus gebėjimus (pvz., finansinės apskaitos), tikėtina, labiau orientuojantis į pasikeisiančias socialinio darbuotojo funkcijas, teikiant naujos formos bendruomenines paslaugas. Minimos tokios svarbios socialinio darbuotojo savybės kaip atsakingumas, lankstumas ir empatiškumas, kurių reikės dirbant bendruomeniniuose globos namuose, tiriamųjų nuomone, socialiniai darbuotojai, dirbsiantys tokiuose namuose, turėtų pagrindine vertybine nuostata laikyti šeimą. Kalbėdami apie socialinio darbuotojo kompetencijos plėtojimo galimybes, išryškino galimas kompetencijos plėtojimo sritis, taip pat nurodė gerosios patirties perėmimą ir sklaidą tiek Lietuvoje, tiek ir užsienyje, diskusijas, pokalbius ir konsultacijas kaip galimybes plėtoti turimą kompetenciją.

3.5. Kiekybinio tyrimo rezultatai ir jų analizė

Socialinių darbuotojų bendrųjų žinių, gebėjimų, įgūdžių vertinimas. Tyrimo dalyviai vertino turimas bendravimo žinias, gebėjimus ir įgūdžius. Jų vertinimo vidurkiai pateikti 5 priedo 1 lentelėje. Tyrimu nustatyta, kad socialiniai darbuotojai turimas bendravimo žinias, gebėjimus ir įgūdžius vertina gana aukštais vidurkiais (nuo 3,94 iki 4,10). Indrašienės ir Garjonienės (2008) atliktame socialinių darbuotojų kompetencijų tyrime socialiniai darbuotojai turimų bendravimo kompetencijų lygį vertina prasčiau nei turimas asmenines savybes ir veiklos veiksmingumą. Geriausiai respondentai įvertino savo *gebėjimą „rasti bendrą kalbą“ su vaiku* (M=4,10) ir *gebėjimą aiškiai, sklandžiai reikšti mintis* (M=4,10). Aukštu vidurkiu įvertintos ir *etiketo žinios* (M=4,08). Gana aukštais vidurkiais įvertintas ir *kūno kalbos skaitymas* (M=4,06), taip pat ir *gebėjimas argumentuoti / paaiškinti* (M=4,04) bei *psichologijos žinios* (M=4,04). Bendravimo žinių, gebėjimų ir įgūdžių vertinime pastebime, kad socialiniai darbuotojai savo *žinias, kaip bendrauti su įvairiomis klientų grupėmis* (M=3,94) laiko silpniausia sritimi.

Respondentai vertino savo turimas bendradarbiavimo žinias, gebėjimus ir įgūdžius. Daug aukštesni nei vidutiniai bendradarbiavimo žinių, gebėjimų ir įgūdžių vertinimai pateikti 5 priedo 2 lentelėje. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad geriausiai socialiniai darbuotojai vertina savo turimas *žinias apie lyderystę* (M=4,10). Tai ypatingai svarbu, kadangi socialiniams darbuotojams, teikiantiems bendruomeninės globos paslaugas ypatingai svarbus lyderystės aspektas, nes jie bendruomeniniuose globos namuose „lieka“ vieni, be administracijos buvimo šalia, todėl turi imtis iniciatyvos ir siekti pokyčių bet kuriame paslaugų teikimo etape. Socialiniai darbuotojai aukštai įvertino ir turimas *žinias apie bendradarbiavimo formas* (M=4,06). Šių žinių svarba akcentuojama ir LR Švietimo ir mokslo ministro įsakyme dėl *Socialinio darbo studijų krypties aprašo patvirtinimo* (2015). Socialiniai darbuotojai turi ir *derybų ir interesų derinimo* (M=4,04) bei *darbo grupėje* (M=4,04) *įgūdžius*. Bendradarbiavimo žinių, gebėjimų ir įgūdžių vertinime pastebima, kad socialinių darbuotojų turimos *žinios apie bendradarbiavimo stiprinimą* (M=3,96), *atsakomybės pasidalijimo įgūdžiai* (M=3,94) ir *lyderystės įgūdžiai* (M=3,92) įvertintos kaip silpniausios sritys. Galima pastebėti, kad *lyderystės* srityje bendruomenines globos paslaugas teikiantys socialiniai darbuotojai turi žinių, tačiau patys prasčiau vertina turimus šios srities gebėjimus ir įgūdžius.

Empirinio tyrimo metu respondentų buvo paprašyta įsivertinti ir savo turimas darbo organizavimo žinias, gebėjimus ir įgūdžius. Darbo organizavimo žinių, gebėjimų ir įgūdžių vertinimų vidurkiai pateikti 5 priedo 3 lentelėje. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad geriausiai respondentai vertina savo *žinias apie veiklos vertinimo būdus* (M=4,16). Gana aukštais vidurkiais įvertintas ir *gebėjimas matyti situacijos visumą* (M=4,12). Darbo organizavimo žinių, gebėjimų ir

įgūdžių vertinime pastebima, kad socialiniai darbuotojai, *gebėjimą prisitaikyti prie pokyčių* (M=3,94) įvertina kaip silpniausią sritį.

Anketinės apklausos metu buvo siekiama išsiaiškinti, kaip socialiniai darbuotojai vertina turimas žinias, gebėjimus ir įgūdžius tobulėjimo ir mokymąsi srityje. Aukštesni nei vidutiniški, šių žinių, gebėjimų ir įgūdžių vertinimų vidurkiai pateikti 5 priedo 4 lentelėje. Lentelėje pateikti duomenys leidžia teigti, kad respondentai aukštai vertina savo *gebėjimų pasimokyti iš savo veiklos (klaidų, pasiekimų)* (M=4,00). Tikėtina, kad tai lėmė socialinių darbuotojų tarpe plintanti refleksijos kultūra (Kavaliauskienė, 2010). Tobulėjimo, mokymosi žinių, gebėjimų ir įgūdžių vertinime pastebima, kad pačių socialinių darbuotojų *savo ribų žinojimas* (M=3,88) įvertintas kaip silpnusia „vieta“.

Socialinio darbuotojo profesinių žinių, gebėjimų, įgūdžių vertinimas. Empiriniame bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalią, teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijų tyrime dalyvavusių respondentų buvo prašoma įvertinti savo turimas žinias, gebėjimus bei įgūdžius socialinės vaiko problemos nustatymo srityje. Aukštesni nei vidutiniai šių žinių, gebėjimų ir įgūdžių vertinimo vidurkiai pateikti 5 priedo 5 lentelėje. Nustatyta, kad socialinės vaiko problemos nustatymo srityje socialiniai darbuotojai aukščiausiai vertina savo *gebėjimų padėti klientui tenkinti socialinius poreikius* (M=4,12) ir *tinkamai parinkti ir taikyti socialinio darbo metodus* (M=4,06). Gebėjimai tinkamai parinkti ir taikyti socialinio darbo metodus yra ypatingai svarbūs, kadangi, kaip nurodė Indrašienė ir Garjonienė (2008), socialinio darbo metodų žinios ir gebėjimai lemia gerą socialinio darbuotojo veiklą.

Respondentai įvertino ir savo žinias ir įgūdžius vaiko situacijos ir jo poreikių vertinimo srityje. Žinių ir įgūdžių vidurkiai pateikti 5 priedo 6 lentelėje. Atlikto empirinio tyrimo rezultatai atskleidė, kad socialiniai darbuotojai stipriausiomis vaiko situacijos ir jo poreikių vertinimo žinių, gebėjimų ir įgūdžių sritimis laiko *vaiko psichologijos žinias* (M=4,16) ir turimas *žinias apie vaiko raidą* (M=4,08). Vaiko situacijos ir jo poreikių vertinimo žinių, gebėjimų ir įgūdžių vertinime pastebima, kad pačių socialinių darbuotojų turimos *žinios apie rizikos grupes* (M=3,96) įvertintos kaip silpnusia sritis. Tikėtina, kad šios žinios nėra tiesiogiai susijusios su veikla, teikiant bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalią, todėl socialiniai darbuotojai neskiria pakankamai dėmesio šios srities žinių plėtojimui.

Bendruomenines globos paslaugas teikiančios institucijos socialinio darbuotojo kompetencijos tyrimo metu taip pat buvo siekiama išanalizuoti socialinio darbuotojo, turimas žinias, gebėjimus, įgūdžius, reikalingus planuoti socialinę pagalbą vaikui. Aukštesni nei vidutiniai vertinimai pateikti 5 priedo lentelėje. Atlikto tyrimo rezultatai atskleidė, kad socialiniai darbuotojai turi labai gerus *gebėjimus tinkamai pasirinkti ir taikyti socialinio darbo metodus* (M=4,22).

Aukštesniu nei vidutiniu vidurkiu įvertintas ir *gebėjimas sudaryti pagalbos vaikui programą* (M=4,14) bei *gebėjimas įvertinti resursus* (M=4,12).

Respondentai taip pat vertino turimas žinias, gebėjimus, įgūdžius vaiko emocinio ir fizinio vystymosi (raidos) užtikrinimo srityje. Šių žinių, gebėjimų bei įgūdžių vertinimai pateikti 5 priedo 8 lentelėje. Atlikta tyrimo rezultatų analizė leidžia teigti, kad socialiniai darbuotojai geriausiai vertina turimus *gebėjimus formuoti vaiko kasdieninio gyvenimo įgūdžius* (M=4,12), *žinias apie sveikatos priežiūrą* (M=4,08) bei *gebėjimus sukurti artimą šeimai, sveiką ir saugią aplinką* (M=4,08). Vaiko emocinio ir fizinio vystymosi (raidos) užtikrinimo žinių, gebėjimų ir įgūdžių vertinime pastebima, kad pačių socialinių darbuotojų *žinios apie vaiko (emocinę, fizinę, seksualinę) raidą* (M=3,94) įvertinti kaip silpniausia sritis.

Tyrimo metu respondentų buvo paprašyta įvertinti savo žinias, gebėjimus ir įgūdžius vaiko savarankiškumo ugdymo srityje. Vertinimai pateikti 5 priedo 9 lentelėje. Išanalizavus tyrimo rezultatus nustatyta, kad socialiniai darbuotojai geriausiai įvertino *žinias apie asmeninių finansų valdymą, tvarkymąsi su pinigais* (M=4,16). Tai labai svarbu, kadangi socialinis darbuotojas turi padėti vaikui įgyti finansinį raštingumą. Kaip stiprias sritis socialiniai darbuotojai įvertino ir *žinias apie vaiko savarankiškumo ugdymą* (M=4,12) bei *gebėjimą mokyti vaiką pasirūpinti savimi* (M=4,12). Vaiko savarankiškumo ugdymo žinių, gebėjimų ir įgūdžių vertinime pastebima, kad socialiniai darbuotojai savo turimus *gebėjimus stiprinti vaiko kasdienio gyvenimo įgūdžius* (M=3,94) ir *gebėjimus padėti vaikui reikšti savo jausmus / palaikyti savo nuomonę* (M=3,94) įvertino silpniausiomis sritimis.

Respondentai įvertino savo žinias, gebėjimus ir įgūdžius socialinės pagalbos vaikui suteikimo srityje. Vertinimai pateikti 5 priedo 10 lentelėje. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad socialiniai darbuotojai geriausiai įvertino *įvairių intervencijos metodų išmanymą* (M=4,12). Kaip stiprias sritis tiriamieji nurodė ir *gebėjimą skatinti vaiko integraciją į bendruomenę* (M=4,08) bei *gebėjimą mokyti, instrukuoti, ugdyti* (M=4,08). Socialinės pagalbos vaikui suteikimo žinių, gebėjimų ir įgūdžių vertinime pastebima, kad socialiniai darbuotojai turimą *gebėjimą dalintis atsakomybe su klientu* (M=4,02) įvertino kaip silpniausią sritį.

Vykdam apklaušą, tiriamųjų taip pat paprašyta įvertinti savo žinias, gebėjimus ir įgūdžius suteiktos pagalbos vertinimo srityje. Apskaičiuoti vidurkiai pateikti 5 priedo 11 lentelėje. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad socialiniai darbuotojai geriausiai įvertino savo *socialinių paslaugų kokybės išmanymą* (M=4,18) ir *žinias, kaip atlikti duomenų / informacijos analizę* (M=4,18). Gerai įvertintos ir *žinios apie veiklos vertinimą ir vertinimo metodus* (M=4,14) bei *žinios apie veiklos efektyvumą* (M=4,10). Suteiktos pagalbos vertinimo žinių, gebėjimų ir įgūdžių vertinime pastebima, kad respondentai turimus *paslaugų kokybės ir efektyvumo vertinimo įgūdžius* (M=4,02) įvertina kaip silpniausią sritį. Galima daryti prielaidą, kad socialiniai darbuotojai žino, kaip suteikti

kokybiškas socialines paslaugas, tačiau turi mažai įgūdžių, skirtų kokybės vertinimui, dėl patirties stokos.

Tyrimo metu respondentų buvo paprašyta įvertinti savo žinias, gebėjimus ir įgūdžius bendruomeninių globos paslaugų neįgaliam vaikui teikimo srityje. Vertinimai pateikti 5 priedo 12 lentelėje. Išanalizavus tyrimo rezultatus nustatyta, kad socialiniai darbuotojai geriausiai įvertino savo turimus *gebėjimus valdyti kritines situacijas (reaguoti į ypatingus atvejus)* (M=4,18) ir *gebėjimus užtikrinti tinkamą neįgalaus vaiko emocinį, fizinį ir seksualinį vystymąsi* (M=4,18) bei *gebėjimus bendrauti su negalią turinčiu vaiku* (M=4,16).

Vertybių nuostatų, asmeninių savybių vertinimas. Paskutiniu metu tyrimo anketos klausimu respondentų buvo prašoma įvertinti savo vertybių ir asmeninių savybių raišką profesinėje veikloje. Raiškos vidurkiai pateikti 5 priedo 13 lentelėje. Tyrimo rezultatai atkleidė, kad socialinių darbuotojų vykdoma profesinė veikla bendruomeniniuose globos namuose pagrįsta itin stipria *geranoriškumo / geros valios kiekvieno vaiko atžvilgiu* (M=4,45) ir *vaiko gerovės siekiu* (M=4,45) vertybinių nuostatų raiška. Pastarąsias vertybių nuostatas bei asmenines savybes kaip itin svarbias įvardijo Indrašienė ir Garjonienė (2008). Kaip silpniausias vertybinių nuostatų ir asmeninių savybių raiškos sritis respondentai įvertino *reiklumą* (M=4,10) ir *ryžtingumą / drąsą* (M=4,12).

Apibendrinant kiekybinio tyrimo rezultatus galima būtų teigti, kad *konceptualiajame* kompetencijos lygmenyje respondentai labiausiai aktualizavo geranoriškumo savybės bei geros valios kiekvieno vaiko atžvilgiu ir vaiko gerovės siekiu vertybinių nuostatų raišką socialinio darbuotojo veikloje. Bendrųjų žinių srityje socialiniai darbuotojai kaip turimas ganėtinai aukštas žinias nurodė etiketo, psichologijos, lyderystės bei veiklos vertinimo žinias, žinias apie bendradarbiavimo formas. Žinios, kaip bendrauti su įvairiomis kleintų grupėmis, žinios apie bendradarbiavimo stiprinimą bei savo ribų žinojimas įvertintos kaip silpniausia šio kompetencijos lygmens sritys. Profesinių žinių srityje aukščiausiai įvertintos vaiko psichologijos, žinios, žinios apie vaiko raidą, asmeninių finansų tvarkymą, vaikų savarankiškumo ugdymą, socialinių paslaugų kokybės išmanymas, žinios, kaip atlikti duomenų / informacijos analizę bei vaikų vertinimą.

Instrumentinio kompetencijos lygmens analizė leidžia pastebėti, kad bendrųjų gebėjimų srityje socialiniai darbuotojai gana aukštai vertina savo bendros kalbos su vaiku radimo gebėjimą, gebėjimą aiškiai, sklandžiai reikšti mintis, gebėjimus pasimokyti iš savo veiklos (klaidų, pasiekimų). Profesinių gebėjimų srityje respondentai aukštai įvertino savo gebėjimus padėti klientui tenkinti socialinius poreikius ir tinkamai parinkti ir taikyti socialinio darbo metodus, gebėjimus tinkamai pasirinkti ir taikyti socialinio darbo metodus, gebėjimus sukurti artimą šeimai, sveiką ir saugią aplinką, gebėjimą mokyti vaiką pasirūpinti savimi, gebėjimą skatinti vaiko integraciją į bendruomenę, gebėjimą mokyti, instruktuoti, ugdyti, gebėjimus valdyti kritines situacijas (reaguoti į ypatingus atvejus), gebėjimus užtikrinti tinkamą neįgalaus vaiko emocinį, fizinį ir seksualinį

vystymąsi bei gebėjimus bendrauti su negalia turinčiu vaiku. Kaip silpniausius gebėjimus socialiniai darbuotojai išskyrė gebėjimą prisitaikyti prie pokyčių ir gebėjimą dalintis atsakomybe su klientu vertina silpniausiai.

Integraciniame kompetencijos lygmenyje socialiniai darbuotojai turi aukštus derybų ir interesų derinimo bei darbo grupėje įgūdžius. Tuo tarpu atsakomybės pasidalijimo įgūdžiai ir lyderystės įgūdžiai įvertintos kaip silpniausios sritys. O turimus *paslaugų kokybės ir efektyvumo vertinimo įgūdžius* įvertina kaip silpniausią sritį.

3.6. Kokybinio tyrimo rezultatai ir jų analizė

3.6.1. Ukrainoje vykdyto kokybinio tyrimo rezultatai ir jų analizė

Tyrimo keliama problematika nėra plačiai nagrinėta mokslininkų, taigi, svarbu išsiaiškinti, kokios socialinio darbuotojo kompetencijos struktūros dalys galėtų būtų tobulinamos bendruomeninių globos paslaugų negalią turintiems vaikams teikimo procese. Tyrimo gauti rezultatai bus analizuojami, remiantis tyrimo objekto operacionalizacijoje minimais kompetencijos lygmenimis: konceptualiuoju, instrumentiniu, integraciniu.

Konceptualųjį bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalią, teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos lygmenį sudaro asmeninės savybės, vertybinės nuostatos ir žinios. Tyrimo metu informantų buvo klausta apie socialiniam darbuotojui reikalingas asmenines savybes bendruomeninių globos paslaugų teikimo negalią turintiems vaikams kontekste (žr. 11 lentelę).

11 lentelė

Diagnostinė sritis: socialiniam darbuotojui reikalingos asmeninės savybės teiki bendruomenines globos paslaugas

KATEGORIJA	PATVIRTINANTYS TEIGINIAI	PATVIR-TINANČIŲ TEIGINIŲ SKAIČIUS
Meilė vaikams ir kitiems	„Meilė vaikams <...>“; „<...> meilė vaikams.“; „<...> meilė žmonėms <...>“; „<...> meilė <...> vaikams <...>“; „Mylėti vaikus – būtina.“; „<...> mylintį vaikus.“; „<...> turi mylėti vaikus <...>“	7
Atvirumas ir nuoširdumas	„Atvirumas <...>“; „<...> nuoširdumas <...>“; „Svarbiausia būti žmogišku <...>“; „Svarbiausia <...> būti žmogumi <...>“	4
Komunikabilumas	„Komunikabilumas“; „<...> lengvai bendraujantis <...>“; „<...> užmezgantis kontaktą <...>“; „Išskirčiau <...> komunikabilumą <...>“	4
Kantrybė	„<...> kantrumas.“; „<...> būti kantrus <...>“; „<...> pasižymėti didele kantrybe <...>“	3
Gerumas	„Geras <...>“; „Gerumas <...>“; „Išskirčiau gerumą <...>“	3
Draugiškumas	„<...> palaikantis <...>“; „<...> šiltas <...>“; „<...> draugiškas <...>“	3
Taktiškumas	„Diplomatija <...>“; „<...> taktiškumas <...>“	2
Aktyvumas ir kitų aktyvinimas	„<...> aktyvus <...>“; „<...> stimuliuojantis vaikų dalyvavimą <...>“	2
Tikslo siekimas	„Tikslo siekimas <...>“; „<...> tikslo siekimas.“	2
Atsakomybė	„<...> atsakingumas <...>“; „Būtinai turi būti <...> atsakingas <...>“	2
Kitos asmeninės savybės	„Būtinai turi būti jautrus <...>“; „<...> nepriimti per arti visko į širdį.“; „<...> užjaučiantis <...>“; „Išskirčiau <...> pagarbą <...>“; „<...> užsispyrimas <...>“;	6
Asmeninės savybės ir demografiniai duomenys	„Pozityvus <...>“; „<...> turėti nustatytas asmenines savybes.“; „<...> turintis stiprius moralinius įsitikinimus.“; „<...> jaunesnio amžiaus <...>“;	6

Tyrimo dalyvavusios informantės iš Ukrainos įvardijo labai daug skirtingų asmeninių savybių, reikalingų teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams, tačiau labiausiai jų akcentuotos buvo atvirumo ir nuoširdumo, komunikabilumo bei meilės vaikams

savybės. Galima manyti, kad šios įvardintos savybės yra ne tik bendruomeninių globos paslaugų teikimui svarbios savybės, kurias turi turėti specialistas, tačiau šios savybės gali būti priskiriamos kiekvienam socialiniam darbuotojui, dirbančiam bet kurioje srityje su bet kuria klientų grupe ir besirūpinančiam kitų asmenų socialine gerove.

Vyšniauskienė ir Minkutė (2008) pažymi įvairialypių socialinės veiklos procesų suformuotą reikalavimą, kad asmuo turėtų kuo įvairesnius, sudėtingesnius, universalesnius gebėjimus ir mokėjimus, tad šiame kontekste išryškėja socialinio darbuotojo asmeninių savybių prasmingumas ir jų ugdymo reikšmingumas.

Tyrimo metu domėtasi, kokios vertybinės nuostatos yra reikalingos socialiniam darbuotojui, teikiančiam bendruomenines globos paslaugas (žr. 12 lentelę).

12 lentelė

Diagnostinė sritis: socialiniam darbuotojui reikalingos vertybinės nuostatos teikti bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams

KATEGORIJA	PATVIRTINANTYS TEIGINIAI	PATVIRTINANČIŲ TEIGINIŲ SKAIČIUS
Pagarba ir lygiateisiškumas	„Pagarba vaikams <...>“; „<...> vertinti vienodai vaikus <...>“; „<...> priimti vaiką tokį, koks jis yra.“; „<...> pagarba <...>“; „Socialinis darbuotojas turi būti <...> pagarbus.“; „Socialinis darbuotojas turi būti pagarbus <...>“	6
Moralinės vertybės	„Krikščioniškos moralinės vertybės.“; „Moralinės vertybės <...>“; „<...> aukšta darbuotojo morale <...>“; „<...> turintis stiprius moralinius įsitikinimus.“	4
Nuoširdumas	„Jausti širdimi <...>“; „<...> dirbti iš širdies <...>“; „<...> svarbiausia <...> ka jis turi širdyje.“	3
Geranoriškumas	„Gerumas <...>“; „<...> turi būti <...> geras <...>“	2
Atsakingumas	„<...> atsakomybė <...>“; „<...> turi būti <...> rūpestingas <...>“	2
Kitos vertybės	„<...> šeimos vertybės <...>“; „<...> tikėti vaiku.“; „<...> pagalba <...>“; „Duoti daugiau vaikui <...>“	4

Tyrimo dalyvavusios moterys, kalbėdamos apie socialiniam darbuotojui reikalingas vertybines nuostatas, pažymėjo, kad pagarba vaikams ir lygiateisiškumo išlaikymas tarp vaikų yra kertinės vertybinės nuostatos bendruomeninių globos paslaugų teikimo procese. Taip pat išryškintos ir moralinės vertybės bei kitos, labiau su asmeninėmis specialisto savybėmis siejamos vertybinės nuostatos. Galima būtų teigti, kad asmeninės savybės ir vertybinės nuostatos yra viena kitą papildančios ir derančios tarpusavyje, todėl tyrimo metu gauti rezultatai (žr. 14 ir 15 lenteles) turi bendrą sąsają.

Kiekvienoje situacijoje, teikiant socialinę pagalbą (šiuo atveju neįgaliems vaikams, gyvenantiems bendruomeniniuose globos namuose), labai svarbu yra turėti pakankamai šios srities žinių. Taigi, tyrimo metu paaiškėjo, kokias žinias turi turėti socialiniai darbuotojai, teikdami bendruomenines globos paslaugas neįgaliems vaikams. Tyrimo rezultatai pateikiami 13 lentelėje.

Diagnostinė sritis: numatomos socialinio darbuotojo žinios bendruomeninių globos paslaugų neįgaliems vaikams teikimo procese

KATEGORIJA	PATVIRTINANTYS TEIGINIAI	PATVIR- TINANČIŲ TEIGINIŲ SKAIČIUS
Psichologinės žinios	„<...> psichologinės <...>“; „<...> reikalingos psichologijos žinios <...>“; „Turi turėti psichologijos <...> žinių <...>“; „<...> žinios psichologijos srityje.“; „Psichologijos (specialiosios ir socialinės)“; „Vaikų psichologinio vystymosi žinios <...>“; „<...> specialiosios psichologijos žinios <...>“	7
Medicininės žinios	„<...> medicininės <...>“; „Reikalingos medicininės žinios <...>“; „<...> reikalingos <...> elementarios medicinos žinios <...>“; „<...> reikalingos medicininės žinios.“; „<...> bendrosios pagalbos teikimo žinios.“	5
Juridinės žinios	„<...> juridinės <...>“; „<...> teisinės <...>“; „Reikalingas šalies teisinės bazės išmanymas <...>“	3
Vaikų poreikių / interesų vertinimo žinios	„<...> žinios kaip nustatyti globojamų vaikų su negalia poreikius <...>“; „<...> žinios kaip nustatyti globojamų vaikų su negalia <...> interesus <...>“; „<...> žinios kaip globojamų vaikų su negalia poreikius, interesus <...> vertinti.“	3
Specialiosios pedagogikos žinios	„<...> logopedo pagrindai.“; „<...> korekcinės pedagogikos žinios.“ „Pedagogikos (specialiosios)“	3
Kitos žinios	„<...> labai reikalingos žinios kaip rasti kontaktą su vaiku.“; „Turi turėti <...> pedagogikos žinių <...>“; „Dokumentų rengimo žinios.“	3
Žinių įvairovė ir gilumas	„Reikalingos gilios <...> žinios <...>“; „Reikalingos <...> įvairios žinios <...>“	2

Tyrimu buvo atskleista, kad psichologinės ir medicininės žinios yra pagrindas, kurį turi turėti socialinis darbuotojas, teikdamas bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams. Kiek mažiau buvo minimos žinios, susijusios su teisiniais, vaikų poreikių nustatymo, įvertinimo aspektais. Informantės akcentavo ir specialiosios pedagogikos žinių reikalingumą, norint sėkmingai atlikti darbą. Pastebima, kad šie rezultatai siejasi su ankščiau pateikiamais rezultatais, kadangi būtent aukšta specialisto kompetencija yra suvokiama kaip tarpdisciplininių žinių turėjimas ir jų derinimas praktinėse situacijose.

Analizuojant *instrumentinio* kompetencijos turinio rezultatus, įdomu, kokie bendrieji ir profesiniai gebėjimai yra reikalingi socialiniam darbuotojui, kad jis galėtų teikti bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalią. Tyrimo metu gauti rezultatai apie bendrųjų gebėjimų poreikį pateikiami 14 lentelėje.

Diagnostinė sritis: socialiniam darbuotojui reikalingi bendrieji gebėjimai teikti bendruomenines globos paslaugas neįgaliems vaikams

KATEGORIJA	PATVIRTINANTYS TEIGINIAI	PATVIR- TINANČIŲ TEIGINIŲ SKAIČIUS
Bendravimo ir bendradarbiavimo gebėjimai	„<...> bendravimo gebėjimai <...>“; „Reikalingi bendravimo <...> srities <...> gebėjimai <...>“; „Teikiant pagalbą dalintis būtina informacija <...>“; „<...> dirbti komandoje <...>“; „<...> atvirai bendrauti.“; „<...>“	9

	<i>gebėjimas bendrauti.“; „<...> komunikabilumas.“; „<...> mokėjimas rasti bendrą kalbą su skirtingomis grupėmis.“; „Komunikacija.“</i>	
Vaiko išklauskymo, supratimo ir vertinimo gebėjimai	<i>„gebėjimai suprasti <...> vaiką, ko jam išties reikia.“; „gebėjimai <...> išklausti vaiką <...>“; „<...> gebėjimas suprasti neįgalų vaiką <...>“; „Būtina matyti <...> ko reikia vaikui <...>“; „Būtina <...> suprasti ko reikia vaikui <...>“; „<...> vertinti <...> vaiko poreikius <...>“; „<...> mokėti pabūti vaiko vietoje <...>“; „<...> mokėti <...> suprasti vaiką.“; „<...> vertinti situaciją <...>“</i>	9
Greito situacijų suvokimo ir vertinimo gebėjimai	<i>„Reikalingi ekstremalių situacijų suvokimo <...> gebėjimai <...>“; „Reikalingi <...> ekstremalių situacijų <...> valdymo gebėjimai <...>“</i>	2
Vaiko atstovavimo gebėjimai	<i>„Vaiko teisių <...> atstovavimas <...>“; „Vaiko <...> interesų atstovavimas <...>“</i>	2
Medicininės srities gebėjimai	<i>„Reikalingi <...> medicininės srities <...> gebėjimai <...>“</i>	1
„Prieėjimo“ prie vaiko gebėjimai	<i>„<...> gebėjimas <...> padaryti taip, kad jis (vaikas – tyrėjo past.) priimtų teikiamą pagalbą <...>“</i>	1

Tyrimo dalyvės iš Ukrainos ypatingai pabrėžė dvi gebėjimų sritis. Viena yra susijusi su bendravimu ir bendradarbiavimu, kurie apima ir darbo komandoje gebėjimą, o kita – su vaiko išklauskymo, supratimo ir vertinimo gebėjimais. Tikėtina, kad bendruomenines globos paslaugas teikiantis socialinis darbuotojas turi būti gerai pasirengęs ne tik bendrauti su negalia turinčiais vaikais, bet ir savo įstaigos administracija, kitais specialistais, taip pat bendradarbiauti su vietos bendruomene, kitų įstaigų specialistais. Taip pat pagrindas darbe – buvimas kartu su vaiku, todėl šiame kontekste sėkmingas bendravimas ir bendradarbiavimas su juo gali prisidėti prie sėkmingesnio bendruomeninių globos paslaugų teikimo proceso.

Tyrimo metu domėtasi, kokių žinių ir gebėjimų trūksta bendruomenines globos paslaugas negalia turintiems vaikams teikiantiems specialistams – socialiniams darbuotojams (žr. 15 lentelę).

15 lentelė

Diagnostinė sritis :bendruomeninėms globos paslaugoms teikti reikalingų žinių ir gebėjimų trūkumas

KATEGORIJA	PATVIRTINANTYS TEIGINIAI	PATVIRTINANČIŲ TEIGINIŲ SKAIČIUS
Streso valdymo gebėjimai	<i>„Atsparumo stresui.“; „Kritinėse situacijose padėtų savikontrolė <...>“; „<...> laikyti save rankose <...>“; „<...> ramiai reaguoti į kritines situacijas <...>“; „<...> neisterikuoti <...>“; „<...> emocijų valdymo žinios <...>“; „Trūksta žinių, gebėjimų kaip nepriimti per arti visko <...>“; „Trūksta žinių, gebėjimų <...> kaip kontroliuoti <...> stresą.“; „Trūksta žinių, gebėjimų kaip <...> įveikti stresą.“</i>	9
Žinios apie vaikus	<i>„Daugiau reikia žinoti apie vaikų raidą <...>“; „Daugiau reikia žinoti apie vaikų <...> neverbalinę <...> kalbą <...>“; „Daugiau reikia žinoti apie vaikų <...> verbalinę kalbą <...>“; „Daugiau reikia žinoti apie vaikų <...> ligas.“</i>	4
Administraciniai ir organizaciniai gebėjimai	<i>„Trūksta žinių apie materialinę atsakomybę <...>“; „Trūksta <...> organizacinių žinių ir gebėjimų <...>“; „Reikiamų dokumentų formavimo gebėjimai <...>“</i>	3
Teisinės žinios	<i>„<...> teisinių žinių apie vaiko teises <...>“; „<...> žinių apie <...> įstatymus.“</i>	2
Kiti gebėjimai	<i>„Trūksta globos pavyzdžių iš kitų šalių.“; „Praktiniai darbo su vaiku namų sąlygomis gebėjimai.“</i>	2
Žinių siekimo būtinybės suvokimas	<i>„Manau, kad siekti žinių, gebėjimų reikia visą laiką <...>“; „Manau, kad <...> turi nuolat tobulėti.“</i>	2

Tyrimo dalyviai ypatingai akcentavo streso valdymo žinias ir gebėjimus kaip svarbiausių ir reikalingiausių specialistui kompetencijos struktūrinių dalių trūkumą. Taip pat tyrimo dalyviai minėjo žinias apie vaikus kaip irgi reikalingus, tačiau trūkstamus. Tuo tarpu žinios ir gebėjimai, susiję su administraciniais ir organizaciniais dalykais buvo mažiau akcentuojami tyrimo dalyvių.

Tyrimo metu taip pat buvo siekiama išsiaiškinti socialiniam darbuotojui trūkstamas žinias ir gebėjimus vaiko įvertinimo kontekste. Gauti rezultatai pateikiami 16 lentelėje.

16 lentelė

Diagnostinė sritis: vaiko įvertinimui trūkstamos žinios ir gebėjimai

SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTIS TEIGINYS	PATVIR- TINANČIŲ TEIGINIŲ SKAIČIUS
Medicininės žinios	„Medicininų žinių <...>“; „Medicininų žinių apie sunkias negalias <...>“ „<...> medicininų žinių <...>“; „Medicininų žinių.“; „<...> medicininų žinių <...>“; „Trūksta medicininų <...> žinių.“; „Trūksta <...> psichiatrijos žinių.“	7
Psichologinės žinios	„<...> raidos psichologijos žinių.“; „<...> psichologinių žinių <...>“; „Trūksta psichologijos žinių <...>“; „Trūksta psichologijos <...> žinių.“	4
Diagnostinės žinios	„<...> diagnostinių žinių.“; „Trūksta <...> diagnozės tyrinėjimo <...>“; „Gebėti suprasti <...>“; „Gebėti <...> matyti realią vaiko situaciją <...>“	4
Kitos žinios	„<...> žinių apie negalios lygius.“; „Trūksta <...> pedagoginių žinių.“	2

Informantės, dalyvavusios tyrime, pažymėjo, kad būtent medicininės, psichologinės bei diagnostinės žinios yra trūkstamos negalią turinčio vaiko įvertinimui. Tikėtina, kad tyrime dalyvavusios specialistės supranta vaiko įvertinimo svarbą bendruomeninės globos pradžioje, todėl ir akcentavo šiam procesui ypatingai aktualias žinias.

Tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti, kokias žinias ir gebėjimus tiriamieji priskiria ypatingai reikalingiems, kad būtų kuo sėkmingesnis bendruomeninės globos procesas. Gauti rezultatai pateikiami 17 lentelėje.

17 lentelė

Diagnostinė sritis: bendravimui su neįgalium vaiku reikalingos žinios ir gebėjimai

SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTIS TEIGINYS	PATVIR- TINANČIŲ TEIGINIŲ SKAIČIUS
Bendravimo ir bendradarbiavimo žinios ir gebėjimai	„<...> žinios kaip užmegzti kontaktą <...>“; „<...> žinios kaip užmegzti <...> tarpusavio santykius <...>“; „<...> žinios kaip <...> kurti bendravimą <...>“; „<...> žinios kaip <...> kurti <...> bendradarbiavimą.“; „<...> trūksta neverbalinės <...> kalbos žinių, gebėjimų, įgūdžių <...>“; „<...> trūksta <...> gestų kalbos žinių, gebėjimų, įgūdžių <...>“; „<...> kaip reikia bendrauti su <...> globotiniais.“	7
Vaiko pažinimo gebėjimai	„<...> žinių apie vaiko charakterį <...>“; „<...> kaip sužinoti jo interesus <...>“	2
Psichologinių žinių	„Psichologinių žinių.“; „Pagrindė trūksta psichologijos žinių <...>“	2

Ypatingai tyrimo dalyvių buvo akcentuojamos bendravimo ir bendradarbiavimo žinios ir gebėjimai kaip labiausiai reikalingi dirbant su negalią turinčiais vaikais. Taip pat tiriamieji pažymėjo vaiko pažinimo gebėjimus, kurie padėtų pažinti vaiką, atpažinti jo poreikius ir interesus, bei psichologines žinias, kurios ypatingai svarbios ugdant bendravimo ir bendradarbiavimo gebėjimus.

Tyrimo metu domėtasi, kokia socialinio darbuotojo kompetencijos dalis yra svarbiausia teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams (žr. 18 lentelę).

18 lentelė

Diagnostinė sritis: socialiniam darbuotojui svarbiausia kompetencijos struktūros dalis, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams

SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTYS TEIGINIAI	PATVIRTINANČIŲ TEIGINIŲ SKAIČIUS
Socialinio darbuotojo asmeninės savybės	„<...> svarbiausios šiame darbe yra asmeninės savybės <...>“; „<...> socialinio darbuotojo asmeninės savybės <...>“; „<...> pirmenybę duočiau asmeninėms savybėms <...>“; „Svarbiausia <...> darbuotojo savybės <...>“	4
Socialinio darbuotojo vertybinės nuostatos	„<...> svarbiausios šiame darbe yra <...> vertybinės nuostatos <...>“; „<...> socialinio darbuotojo <...> turimos vertybinės nuostatos.“; „<...> pirmenybę duočiau <...> vertybinėms nuostatoms.“; „Svarbiausia <...> darbuotojo <...> vertybės.“	4
Socialinio darbuotojo žinios	„Žinioms.“	1

Ukrainoje atlikto tyrimo dalyvės, kalbėdamos apie svarbiausią bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos struktūros dalį, pažymėjo socialinio darbuotojo asmenines savybes ir vertybines nuostatas. Pažymėtina, kad žinios ir gebėjimai buvo paminėti tik kartą arba visai neminimi. Tikėtina, kad tyrimo dalyvės mano, kad būtent asmeninės savybės ir vertybinės nuostatos yra fundamentalus specialisto veiklos pagrindas, sudarantis pagrindą žinioms, gebėjimams ir įgūdžiams atsirasti. Pastarosios kompetencijos dalys yra įgaunamos, formuojamos arba tobulinamos, tačiau tai padaryti su asmeninėmis savybėmis bei vertybiniais aspektais yra padaryti labai sunku.

Vienu iš paskutiniųjų klausimų buvo siekiama sužinoti socialinio darbuotojo, teikiančio bendruomenines globos paslaugas vaikams su negalia, kompetencijos plėtojimo galimybes (žr. 19 lentelę).

**Diagnostinė sritis: bendruomenines globos paslaugas teikiančio socialinio darbuotojo
kompetencijos plėtojimo galimybės**

SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTIS TEIGINYS	PATVIRTINANČIŲ TEIGINIŲ SKAIČIUS
Tobulinimas psichologijos srityje	„<...> raidos psichologijos paskaitų <...>“; „kursai <...> psichologijos <...>“; „Psichologijos kursai.“; „reikia psichologinių <...> kursų <...>“; „<...> reikia psichologijos <...> kursų, seminarų.“; „Reikia daugiau bendravimo psichologijos <...>“; „Reikėtų psichologijos <...> žinių.“; „Būtų naudingi psichologinio pobūdžio kursai <...>“	8
Įvairios tobulinimosi formos	„Kursai <...>“; „<...> seminarai <...>“; „<...> konferencijos <...>“; „<...> susitikimai <...>“; „<...> apsikėitimas patirtimi.“	5
Į specialisto asmeninį tobulėjimą nukreipti kursai	„Reikia <...> terapinių kursų <...>“; „<...> supervizijos <...>“; „<...> reikia <...> saviugdos kursų, seminarų.“	3
Pirmosios pagalbos teikimo kursai	„<...> pirmosios pagalbos teikimo kursai <...>“; „<...> kursus pirmos pagalbos <...>“	2
Profesinio perdegimo vengimo kursai	„<...> kovos su perdegimu mokymai <...>“; „<...> mokymų, kad nebūtų profesinio perdegimo.“	2
Tobulinimasis pedagogikos srityje	„<...> kursai <...> pedagogikos <...>“; „Reikėtų <...> pedagogikos žinių.“	2
Tobulinimasis naujovių srityje	„Reikia daugiau <...> naujų metodikų <...> kursų, seminarų.“; „Reikia daugiau <...> inovacijų kursų, seminarų.“	2

Tyrimo dalyviai interviu metu išryškino kelias socialinio darbuotojo, teikiančio bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams, kompetencijos plėtojimo galimybes. Visų pirma tiriamieji akcentavo tobulėjimo kryptis pagal tam tikras tematikas: psichologijos, asmeninio tobulėjimo, pirmosios pagalbos ir pan. Taip pat tiriamieji išryškino ir įvairias kompetencijos plėtojimo / tobulinimo formas (pvz., keitimasis patirtimi su kitomis institucijomis, konferencijos ir t.t.).

3.6.2. Lietuvoje vykdyto kokybinio tyrimo rezultatai ir jų analizė

Konceptualųjį bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalią, teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos lygmenį sudaro asmeninės savybės, vertybinės nuostatos ir žinios. Tyrimo metu informantų buvo klausta apie socialiniam darbuotojui reikalingas asmenines savybes bendruomeninių globos paslaugų teikimo negalią turintiems vaikams kontekste (žr. 20 lentelę).

Diagnostinė sritis: socialiniam darbuotojui reikalingos asmeninės savybės teiki bendruomenines globos paslaugas

KATEGORIJA	PATVIRTINANTYS PAVYZDŽIAI	PATVIR- TINANČIŲ TEIGINIŲ SKAIČIUS
Emocinis stabilumas	<i>emocijų valdymą (11); kontroliuoti jas (11) būtų emocinis stabilumas (12); emocijų valdymas (12) Valdyti jautrumą (13); emocijos turi būti kuo geriausios (13); emociškai stabilus pats (14); emocijas turėtų mokėti valdyti (16); emocinis stabilumas (17); su stipria psichika (17)</i>	10
Drąsa / ryžtas	<i>Taip pat reikia ir drąsos (11); Drąsa reikalinga (11) Ryžtingumas (12); Ryžtingas (12); Drąsa (12); Ryžtingai (13); Ryžtingas (14); niekada nepasiduoti (15); turi būti drąsus (17)</i>	9
Atsakomybė	<i>atsakingumą. (11); Atsakingai žiūrėti į visą tai (11); Atsakingumas (12); būsi atsakingas (12) žiūrėt į viską atsakingai (13); turėtų būti atsakingas (14); atsakingumas prieš save, prieš globotinį, visuomenę (16)</i>	7
Meilė vaikams ir kitiems	<i>Neišskirti vaikučių, jie visi mieli, jie visi vienodi (13); ir mylintis vaikus (14); Mylėti, suprasti, užjausti (15); meilė vaikams (18)</i>	4
Pasitikėjimas / tikėjimas	<i>tikėjimas ir pasitikėjimas savimi ir savo darbu (12); pasitikėjimas savimi, savo darbu (12); tikėti savimi (14); tikėti savo darbą (15)</i>	4
Reiklumas	<i>reiklumas gal aš sakyčiau (16); Turi būti šiek tiek griežtesnis (16); Reiklumas (18); Griežtumas (18)</i>	4
Atvirumas ir komunikabilumas	<i>Atvirumas (18) ; Komunikabilumas (18) ; Draugiškumas (18)</i>	3
Tolerantiškumas	<i>Tolerancija (12); pati svarbiausia savybė tolerancija (15); tolerancija vaiko atžvilgiu, bendradarbių atžvilgiu (16)</i>	3
Kantrybė	<i>Kantriai (13); Kantrus (14)</i>	2

Tyrime dalyvavusios socialinės darbuotojos iš Lietuvos įvardijo labai daug skirtingų asmeninių savybių, reikalingų teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams, tačiau labiausiai jų akcentuotos buvo emocinio stabilumo, atsakingumo ir drąsos / ryžtingumo savybės. Galima manyti, kad šios įvardintos savybės yra ne tik bendruomeninių globos paslaugų teikimui svarbios savybės, kurias turi turėti specialistas, tačiau šios savybės gali būti priskiriamos kiekvienam socialiniam darbuotojui, dirbančiam bet kurioje srityje su bet kuria klientų grupe (ypatingai į socialinę riziką ir atskirtį patenkančiais asmenimis) ir besirūpinančiam kitų asmenų socialine gerove.

Kvieskienės (2010) teigimu, kompetencija skirstoma į tris tipus: funkcinė, pažintinė ir bendroji. Viena svarbiausių kompetencijų – bendroji, kuri aiškinama kaip įvairiapusiški asmens gebėjimai, pagrįsti asmeninėmis savybėmis. Tai tarsi gebėjimų visuma, kurią sudaro įvairios žinios, įgūdžiai ir asmeninės savybės, reikalingos profesiniam ir socialiniam asmens įsitvirtinimui ir tobulėjimui.

Tyrimo metu domėtasi, kokios vertybinės nuostatos yra reikalingos socialiniam darbuotojui, teikiančiam bendruomenines globos paslaugas (žr. 21 lentelę).

Diagnostinė sritis: socialiniam darbuotojui reikalingos vertybinės nuostatos teikti bendruomenines globos paslaugas negalia turintiems vaikams

SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTIS TEIGINYS	PATVIRTINANČIŲ TEIGINIŲ SKAIČIUS
Pagarba ir lygiateisiškumas vaikų ir kitų asmenų atžvilgiu	<i>pagarba vaikui (12); pagarba vaikui (15); pagarba vaikui (11); pagarba vaikui (12); Kiekvieną vaiką priimti tokį, koks jis yra (12); tokią pagarbą turėti vaikučiam (13); tai pagarba vaikui (14); pagarba kitam žmogui (17); pagarba (18)</i>	9
Nuoširdumas / santykių kūrimas	<i>būti tokiam bendraujančiam darbuotojui (13); vertintų tarpusavio santykių kūrimą (18); Pozityvių santykių sukūrimas (18); teigiamo santykio sukūrimas (18); nuoširdumas (18)</i>	5
Tikėjimas veiklos gerumu	<i>Aišku, tikėjimas, ką darai (16); tikėjimas, kad darai gerai, kad darai naudingą darbą (16); Jei tu tiki, ką darai, tai ir geriau pasiseka (16); tikėjimas (savo darbu, vaikais, komanda). (19)</i>	4
Pagalba kitam asmeniui	<i>Pagalba vaikui turėtų būti pirmoj vietoj (16); betarpiška pagalba vienas kitam (18); vaiko gerovės siekis. (12)</i>	3
Geranoriškumas	<i>gera valia kiekvieno vaiko atžvilgiu (12); geranoriškumas (12) geranoriškiems (13)</i>	3
Moralinės vertybės	<i>Sąžiningumas (19); Meilė (19)</i>	2
Profesinis pašaukimas	<i>Pašaukimas darbui (11); Atsidavimas (18)</i>	2
Tolerancija	<i>Tolerancija (11); Reikia būti tolerantiškiems (13)</i>	2

Tyrime dalyvavusios moterys, kalbėdamos apie socialiniam darbuotojui reikalingas vertybines nuostatas teikti bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalia, pažymėjo, kad pagarba vaikams ir kitiems asmenims yra kertinė vertybinė nuostata bendruomeninių globos paslaugų teikimo procese. Taip pat išryškintas nuoširdumas ir santykių kūrimas, labiau su asmeninėmis specialisto savybėmis siejamos vertybinės nuostatos. Galima būtų teigti, kad asmeninės savybės ir vertybinės nuostatos yra viena kitą papildančios ir derančios tarpusavyje, todėl tyrimo metu gauti rezultatai turi bendrą sąsają.

Pagalbos proceso kokybei didelę įtaką turi socialinių darbuotojų profesionalumas, vidinės nuostatos, motyvacija ir vertybės, kurias bendrai galima įvardinti bendrosiomis kompetencijomis (Bardauskienė, 2016).

Kiekvienoje situacijoje, teikiant socialinę pagalbą (šiuo atveju neįgaliems vaikams, gyvenantiems bendruomeniniuose globos namuose), labai svarbu yra turėti pakankamai šios srities žinių. Taigi, tyrimo metu paaiškėjo, kokias žinias turi turėti socialiniai darbuotojai, teikdami bendruomenines globos paslaugas neįgaliems vaikams. Tyrimo rezultatai pateikiami 22 lentelėje.

Diagnostinė sritis: numatomos socialinio darbuotojo žinios bendruomeninių globos paslaugų neįgaliesiems vaikams teikimo procese

KATEGORIJA	PATVIRTINANTYS PAVYZDŽIAI	PATVIRTINANČIŲ TEIGINIŲ SKAIČIUS
Socialinės žinios	<i>Turim socialines (11); Kaip bendrauti (11); Etikos (11) bendravimo žinios (12) ; bendravimo (13); psichologinių (13); moralinių (13); pirmiausia turėtų bendravimo žinias (14); svarbiausia tai bendravimo ir bendradarbiavimo (15); žinių savarankiškumo ugdymo sferoj. (15) bendravimo žinios (16); kaip sukurti saugią, artimą šeimai, aplinką (19)</i>	12
Psichologinės žinios	<i>psichologinių turime (11); vaiko psichologinę būseną (12); psichologinės žinios (14); žinoti vaiko raidą (14); labai svarbios psichologinės žinios (16); psichologinių žinių (17); žinios kaip dirbti su vaikų grupėmis ir individualiai (18); žinios apie negalią turinčių vaikų motyvavimą (18); Turi turėti žinių apie vaiko raidą, jos etapus (19); kaip motyvuoti, įgalinti vaiką (19)</i>	10
Vadybinės žinios	<i>turėti žinių, kaip organizuoti darbą komandoje (15); tarpininkavimo žinios (16); kaip sklandžiai organizuoti; kolektyvines išvykas į viešas erdves (18); kaip lanksčiai spręsti iškilusius konfliktus (18); kaip planuoti savo darbą žvelgiant į ilgalaikę perspektyvą (18)</i>	5
Žinių įvairovė ir gilumas	<i>Įvairių.(11); Turime įvairių (15); turime daug žinių (15) tos žinios yra labai plačios (16); daug žinoti (16)</i>	5
Vaikų poreikių / interesų vertinimo žinios	<i>mokėti įvertinti kiekvieno vaiko poreikius (12); pritaikyti žinias apie kiekvieno vaiko raidą (12); žinoti vaiko stiprybes, silpnybes (12)</i>	3
Medicininės žinios	<i>turėtų turėti ir medicininių žinių (17); Įvairių medicininių žinių (17)</i>	2
Socialinio darbo žinios	<i>Socialinio darbo žinių (17); bendrosios socialinio darbo žinios (18)</i>	2

Tyrimu buvo atskleista, kad psichologinės ir socialinės žinios yra pagrindas, kurį turi socialinis darbuotojas, teikdamas bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams. Kiek mažiau buvo minimos žinios, susijusios su vadybiniais, vaikų poreikių ir interesų įvertinimo aspektais. Pastebima, kad šie rezultatai siejasi su institucinės globos pertvarkos plane akcentuojamu aukštos kvalifikacijos specialistu, kadangi būtent aukšta specialisto kompetencija yra suvokiama kaip tarpdisciplininių žinių turėjimas ir jų derinimas praktinėse situacijose.

Analizuojant rezultatus, susijusius su instrumentiniu kompetencijos lygmeniu, svarbu buvo išskirti bendruosius ir profesinius specialisto gebėjimus, kurių reikia bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalią, teikiančiam specialistui. Tyrimo metu gauti rezultatai pateikiami 23 lentelėje.

Diagnostinė sritis: Socialiniam darbuotojui reikalingi bendrieji ir profesiniai gebėjimai teikti bendruomenines globos paslaugas neįgaliesiems vaikams

KATEGORIJA	PATVIRTINANTYS PAVYZDŽIAI	PATVIRTINANČIŲ TEIGINIŲ SKAIČIUS
Bendravimo ir bendradarbiavimo gebėjimai	<i>bendrauti su vaikais ir darbuotojais (15); Būtinai komunikavimo, bendravimo (17); turi gebėti ne tik sklandžiai bendrauti su negalią turinčiais vaikais (18); mokėti sutarti su kaimynais (19)</i>	4
Vaiko išklauso, vaiko išklauso, vaiko išklauso	<i>Gebėti įvertinti savarankiškumą, psichologinius, emocinius įgūdžius (12);</i>	4

supratimo ir vertinimo gebėjimai	<i>padėti vaikui išgyventi sunkų laikotarpį, atsiskyrimą nuo šeimos (15); Pasakyti vaikui pastabą ir pagyrimą (15); tinkamai įvertinti vaiko raidą (16)</i>	
Greito situacijų suvokimo ir vertinimo gebėjimai	<i>gebėjimai matyti situaciją (11); įvertinti vėl tą visą situaciją (11); turi gebėti įvertinti veiklą, situacijas (13) svarbiausia įvertinti situaciją (14); mokėti analizuoti tą situaciją (14); priimti sprendimus (16); turėtų gebėti lanksčiai reaguoti į susidariusias situacijas (18); gebėti būti lanksčiam (19)</i>	8
„Priėjimo“ prie vaiko gebėjimai	<i>mokėti prieiti prie vaiko (19); gebėti su juo rasti bendrą kalbą (19)</i>	2
Pagalbos vaikui teikimo gebėjimai	<i>gebėti suteikti pagalbą vaikui. (12)</i>	1
Vaiko įgūdžių formavimo gebėjimai	<i>Formuoti vaiko įgūdžius (12); formuoti vaiko įgūdžius (14)</i>	2
Saugios aplinkos kūrimo gebėjimai	<i>sukurti saugią aplinką (12); mokėti analizuoti ir sukurti saugią, natūralią aplinką vaikučiam (13); sugebėti kurti saugią aplinką (14)</i>	3
Konfliktinių / kritinių situacijų vertinimo ir valdymo gebėjimai	<i>valdyti konfliktines situacijas (15); kritines situacijas valdyti (16)</i>	2
Buitiniai gebėjimai	<i>turėti gebėjimą plauti grindis (15); turėti gebėjimą gaminti maistą (15)</i>	2
Dokumentacijos rengimo gebėjimai	<i>pildyti dokumentus (15); pildyti vaiko poreikių lenteles (15); turime rašyti metinius planus (15); metinius planus rašyti (15)</i>	4
Organizaciniai gebėjimai	<i>turime organizuoti renginius (15); svarbu gebėti įvertinti ar suorganizuota veikla (18); Darbą organizuoti (16)</i>	3
Savarankiško veikimo gebėjimai	<i>veikti savarankiškai (16); būtina turi būti savarankiškas (17); turėtų gebėti nusibrėžti savo darbo ribas (18)</i>	3
Meniniai, sportiniai, kūrybiniai gebėjimai	<i>turėti taip pat meninių gebėjimų (17); sportinių gebėjimų (17); kūrybinių gebėjimų (17)</i>	3

Tyrimo dalyvės iš Lietuvos ypatingai pabrėžė vieną gebėjimų sritį – greito situacijų suvokimo ir vertinimo gebėjimus. Tikėtina, kad bendruomenines globos paslaugas teikiantis socialinis darbuotojas turi būti pasirengęs greitai reaguoti į staigius pokyčius tiek santykių, tiek veiklos, tiek ir valdymo kontekste. Taip pat labiau akcentuotas gebėjimas yra susijęs su dokumentacijos rengimu, t.y. įvairių planų, veiklų strategijų ir pan. rengimu, kuris turėtų užtikrinti kokybiškas bendruomeninės globos paslaugas ir jų teikimą vaikams, turintiems negalią.

Kadangi šiandieninėje visuomenėje darbo aplinkos sąlygos sparčiai kinta, o mokymasis visą gyvenimą įgauna didelę reikšmę, tad bet kurios srities specialistui reikalingi ne tik specialieji – tiesiogiai su jo dirbama sritimi susiję gebėjimai, bet ir bendrąją kompetenciją sudarantys gebėjimai, kuomet įvairūs gebėjimai perkeliama ir pritaikomi skirtingose situacijose (Kanapeckienė, Karšytė, Ubartienė, 2013).

Tyrimo metu domėtasi, kokių žinių ir gebėjimų trūksta bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams teikiantiems specialistams – socialiniams darbuotojams (žr. 24 lentelę).

Diagnostinė sritis: bendruomeninėms globos paslaugoms teikti reikalingų žinių ir gebėjimų trūkumas

SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTIS TEIGINYS	PATVIRTINANČIŲ TEIGINIŲ SKAIČIUS
Krizių valdymo gebėjimai	<i>taip pat dar trūksta žinių kaip valdyti krizines situacijas (I8); tinkamai reaguoti jei negalių turintys vaikai demonstruoja agresiją, smurtauja prieš save arba prieš kitus (I8); į kokius specialistus dar galėtume kreiptis pagalbos esant ypatingiems atvejams. (I8); Turim įvertinti situaciją (I1)</i>	4
Administraciniai ir organizaciniai gebėjimai	<i>patobulinti gebėjimą vadovauti savo komandai (I9); organizaciniai gebėjimai (I9)</i>	2
Teisinės žinios	<i>teisinės žinios – jos pastoviai keičias (I2); pirmiausia trūksta tai teisinių žinių (I4); įstatymai nuolat keičiasi, ne visus mes juos žinom ir kitą kartą situacijoje nežinai kaip pasielgti.(I4)</i>	3
Medicininės žinios	<i>reikėtų būtiniausiai medicininių (I1); trūksta labiausiai medicininių žinių (I5); ne visada geba atskirti ir suvokti, kokias ligas turi jų klientas (I5)</i>	3
Psichologinės žinios	<i>trūksta psichologinių žinių (I1); Kažkiek turim, bet jų dar mažoka.(I1); būtina psichologinių žinių turėt didelį komplektą (I2); trūksta tų psichologinių (I2); na ir tų psichologinių visada pririekia (I4); teikiamos darbuotojams psichologinės žinios (I6); daugiau pasigilinti į psichologijos žinias (I8); pasidomėti apie psichologų naudojamus metodus dirbant su įvairiais klientais (I8)</i>	6

Tyrimo dalyviai ypatingai akcentavo psichologines žinias ir krizių valdymo gebėjimus kaip svarbiausių ir reikalingiausių specialistui kompetencijos struktūrinių dalių trūkumą. Taip pat tyrimo dalyviai minėjo medicininės ir teisinės žinias kaip reikalingas, tačiau trūkstamas. Tuo tarpu žinios ir gebėjimai, susiję su administraciniais ir organizaciniais dalykais buvo mažiau akcentuojami tyrimo dalyvių.

Jakubė ir Juozaitis (2012) teigia, kad bendrosios kompetencijos yra asmens būties, socialinio ir profesinio gyvenimo jungiamoji medžiaga. Žinios, gebėjimai ir nuostatos sąmoningai sujungiamos ir nukreipiamos pasirinkta linkme, siekiant užsibrėžto tikslo. Bendrosiomis kompetencijomis galima laikyti vertybines nuostatas, gebėjimus, žinias, kurios nuolat atsinaujina, norint atlikti įvairias veiklas nuolat besikeičiančiose situacijose ar dinamiškoje aplinkoje. Tokie gebėjimai laikomi universalūs, pabrėžiamas daugiafunkcinis jų pritaikomumas, nes, naudojant bendrąsias kompetencijas, galima siekti skirtingų tikslų ir atlikti skirtingas užduotis (Kvieskienė, 2009).

Tyrimo metu domėtasi, kokia socialinio darbuotojo kompetencijos dalis yra svarbiausia teikiant bendruomenines globos paslaugas negalių turintiems vaikams (žr. 25 lentelę).

Diagnostinė sritis: Socialiniam darbuotojui svarbiausia kompetencijos struktūros dalis, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams

SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTIS TEIGINYS	PATVIRTINANČIŲ TEIGINIŲ SKAIČIUS
Socialinio darbuotojo asmeninės savybės	<i>asmeninės savybės (13); asmeninės savybės (14); Svarbiausios ir reikalingiausios tai asmeninės savybės (15); tu turi gimti šitam darbui (15); svarbiausia yra asmeninės savybės (15); svarbiausia tai manau, kad asmeninės savybės. (15); asmeninės savybės (16) Svarbu asmeninės savybės (17); asmeninių savybių (17); Socialinio darbuotojo savybėms (19); Jei socialinis darbuotojas neturi tam tikrų savybių, jis nebus geras specialistas (19)</i>	11
Socialinio darbuotojo vertybinės nuostatos	<i>Vertybės (13); vertybinės nuostatos svarbu (14); Nes kokias turėsi, kad galėtum perduoti vaikam. (14); Vertybinėms nuostatomis (16); vertybinės nuostatos (17)</i>	5
Socialinio darbuotojo žinios	<i>pirmiausiai žinios profesinės (11); Nežinodamas tinkamai nepasielgsi, neišspręsi (11); profesinės žinios (13); po to eina žinios(15); profesinės žinios (14); Reikia turėti tam tikrų specifinių žinių (15); žinių kartais reikia (15)</i>	7
Socialinio darbuotojo gebėjimai ir įgūdžiai	<i>svarbiausia – įgūdžiai (12); įgūdžiai (13); gebėjimai (15)</i>	3

Lietuvoje atlikto tyrimo dalyvės, kalbėdamos apie svarbiausią bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos struktūros dalį, pažymėjo socialinio darbuotojo asmenines savybes ir žinias. Tikėtina, kad tyrimo dalyvės mano, kad būtent asmeninės savybės yra fundamentalus specialisto veiklos pagrindas, sudarantis pagrindą žinioms, gebėjimams ir įgūdžiams atsirasti.

Vienu iš paskutiniųjų klausimų buvo siekiama sužinoti socialinio darbuotojo, teikiančio bendruomenines globos paslaugas vaikams su negalia, kompetencijos plėtojimo galimybes (žr. 26 lentelę).

Diagnostinė sritis: bendruomenines globos paslaugas teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos plėtojimo galimybės

SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTIS TEIGINYS	PATVIRTINANČIŲ TEIGINIŲ SKAIČIUS
Tobulinimasis psichologijos srityje	<i>Psichologinių (11); psichologinių mokymų (13); dėl psichologinių (13); dėl raidos (13); bendravimo paskaitų reikėtų (16); psichologinių paskaitų (16) mokymuose apie konfliktų valdymą (18); vaiko raidą (19)</i>	8
Įvairios tobulinimosi formos	<i>Seminarų tai mums reikėtų (11); Seminarai (12); Mokymai (12); Paskaitos (12) Mokymų (13); seminarai (14); mokymai (14) supervizijos (14); mokymus (15); Mokymai bet kokiomis temomis (18)</i>	10
Į specialisto asmeninių tobulėjimą nukreipti kursai	<i>gebėjimo valdyti situacijas (15); valdyti pykčio protrūkius (15); geriau išspręsti sudėtingas, kritines situacijas (19)</i>	3

Pirmosios pagalbos (medicininių) teikimo kursai	<i>sveikatos pagalbos suteikimas (14); medicininių (11)</i>	2
Tobulinimasis lytinio švietimo srityje	<i>lytinio švietimo mokymai (11); lytinio švietimo (13); lytinis švietimas (14); Lytinio švietimo (15); seksualinį ugdymą (18)</i>	5
Keitimasis patirtimi su kitomis įstaigomis / supervizijos	<i>Keistumėmės patirtimi su jais (11); patirties dalijimosi (13); Išvykos, pasižiūrėti, kaip viskas ten būna, kaip ten vyksta (16); socialinių darbuotojų susibūrimų (15); aptarimų (15); supervizijų (15)</i>	6
Į vaiko pažinimą, skatinimą, motyvavimą orientuoti mokymai	<i>kaip padėti didinti, skatinti vaiko savarankiškumą (12); kaip integruotis į visuomeninį gyvenimą (12); Tiesiog integracija į visuomeninį gyvenimą (12); gebėjimas skatinti vaiko savarankiškumą (14); profesinio orientavimo (15); darbą su agresyviais vaikais (18); apie vaikų raidą, apie negales ir panašiai (18); apie vaikų emocinį, fizinį ugdymą (18); mokymų apie neįgalumą (19); mokymų apie vaikus su protinėmis negaliomis, autizmą, dauno sindromus (15)</i>	10

Tyrimo dalyviai interviu metu išryškino kelias socialinio darbuotojo, teikiančio bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams, kompetencijos plėtojimo galimybes. Visų pirma tiriamieji akcentavo tobulėjimo kryptis pagal tam tikras tematikas: psichologijos, lytinio švietimo, pirmosios pagalbos. Taip pat tiriamieji išryškino ir įvairias kompetencijos plėtojimo / tobulinimo formas (pvz., keitimasis patirtimi su kitomis institucijomis, seminarai, mokymai ir t.t.). Aktualizuota ir į vaiko pažinimą, skatinimą, motyvavimą orientuotų mokymų / tobulėjimo kryptis.

IŠVADOS

1. Atlikus mokslinės literatūros, teisės aktų analizę, galima teigti, kad institucinės globos pertvarkos metu yra labai orientuojamasi į bendruomeninę globos formą, kuri iš esmės keičia ir vaiko globos principus, infrastruktūrą, taip pat kinta socialinio darbuotojo ir paslaugos gavėjo santykis. Socialinis darbuotojas yra priverstas keisti savo vaidmenis, keičiantis funkcijoms bei kompetencijos turiniui. Siekiant teikiamų bendruomeninių globos paslaugų kokybės ir veiksmingumo, vaiko, turinčio negalią interesų ir gerovės užtikrinimo bei sėkmingo institucinės globos pertvarkos įgyvendinimo, reikia socialinio darbuotojo atitinkamos kompetencijos, pagrįstos vertybinėmis nuostatomis, asmeninėmis savybėmis, žiniomis, gebėjimais ir įgūdžiais.

2. Kiekybinio tyrimo Lietuvoje rezultatai leido nustatyti egzistuojančią bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalią, teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos struktūrą.

Konceptualiajame lygmenyje, vertinant vertybinių nuostatų ir asmeninių savybių raišką profesinėje veikloje, pastebima stipri socialinių darbuotojų geranoriškumo ir geros valios kiekvieno vaiko atžvilgiu bei tikėjimo savo darbu, empatijos ir jautrumo raiška. Bendrųjų žinių srityje stipriausiai įvertintos socialinių darbuotojų žinios apie lyderystę ir veiklos vertinimo būdus. Profesinių žinių srityje stipriausiai akcentuotos vaikų psichologijos žinios, žinios apie asmeninių finansų valdymą, tvarkymąsi su pinigais, įvairių intervencijos metodų išmanymas, socialinių paslaugų kokybės išmanymas. Žinios, kaip bendrauti su įvairiomis kleintų grupėmis, žinios apie bendradarbiavimo stiprinimą bei savo ribų žinojimas įvertintos kaip silpniausia šio kompetencijos lygmens sritys.

Instrumentiniame lygmenyje bendrųjų gebėjimų srityje išryškėjo socialinių darbuotojų gebėjimas „rasti bendrą kalbą“ su vaiku, gebėjimas aiškiai ir sklandžiai reikšti mintis, gebėjimas pasimokyti iš savo veiklos. Profesinių gebėjimų srityje labiausiai akcentuotos gebėjimas padėti klientui tenkinti socialinius poreikius, gebėjimas tinkamai pasirinkti ir taikyti socialinio darbo metodus, gebėjimas formuoti vaiko kasdienio gyvenimo įgūdžius, gebėjimas mokyti vaiką pasirūpinti savimi, gebėjimas užtikrinti tinkamą neįgalaus vaiko emocinį, fizinį ir seksualinį vystymąsi bei gebėjimas valdyti kritines situacijas. Kaip silpniausius gebėjimus socialiniai darbuotojai išskyrė gebėjimą prisitaikyti prie pokyčių ir gebėjimą dalintis atsakomybe su klientu vertina silpniausiai.

Integraciniame kompetencijos lygmenyje socialiniai darbuotojai turi aukštus derybų ir interesų derinimo bei darbo grupėje įgūdžius. Tuo tarpu atsakomybės pasidalijimo įgūdžiai ir lyderystės įgūdžiai įvertintos kaip silpniausios sritys. O turimus paslaugų kokybės ir efektyvumo vertinimo įgūdžius įvertina kaip silpniausių sritį.

3. Kokybinių tyrimų metu buvo atskleista bendruomenines globos paslaugas neįgaliems vaikams teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos struktūros perspektyva:

Ukrainoje vykdyto tyrimo metu atskleistos pagrindinės bendruomenines globos paslaugas teikiančiam socialiniam darbuotojui reikalingos žinios (psichologinės, medicininės ir juridinės) ir gebėjimai (bendravimo ir bendradarbiavimo bei vaiko poreikių ir interesų atpažinimo, supratimo ir įvertinimo). Socialinis darbuotojas, teikdamas minėtas paslaugas negalią turintiems vaikams, turi pasižymėti įvairiomis asmeninėmis savybėmis ir vertybinėmis nuostatomis. Tarp labiausiai akcentuotų savybių yra atvirumas ir nuoširdumas, komunikabilumas bei meilė vaikams ir kitiems asmenims. Tuo tarpu pačiomis svarbiausiomis vertybinėmis nuostatomis laikytinos pagarba ir lygiateisiškumas vaikų atžvilgiu, moralinės vertybės bei nuoširdumas. Taip pat asmeninės specialisto savybės ir jo vertybinės nuostatos tyrimo dalyvių nuomone yra pačios svarbiausios kompetencijos struktūros dalys. Socialiniams darbuotojams labiausiai trūksta streso valdymo gebėjimų, žinių apie vaikus bei administracinių ir organizacinių gebėjimų. Taip pat medicininų, psichologinių ir diagnostinių žinių bei gebėjimų stygius trukdo įvertinti vaikus, bendravimo ir bendradarbiavimo bei vaiko pažinimo gebėjimai svarbūs tiesioginiam sėkmingam darbui su vaiku.

Lietuvoje vykdytas kokybinis tyrimas atskleidė pagrindines bendruomenines globos paslaugas teikiančiam socialiniam darbuotojui reikalingas žinias (psichologinės, socialinės ir vadybinės) ir gebėjimus (greito situacijų suvokimo ir vertinimo, bendravimo ir bendradarbiavimo bei vaiko poreikių ir interesų atpažinimo, supratimo ir įvertinimo). Socialinis darbuotojas, teikdamas minėtas paslaugas negalią turintiems vaikams, turi pasižymėti įvairiomis asmeninėmis savybėmis ir vertybinėmis nuostatomis. Tarp labiausiai akcentuotų savybių yra emocinis stabilumas, drąsa, ryžtas ir atsakingumas. Tuo tarpu pačiomis svarbiausiomis vertybinėmis nuostatomis laikytinos pagarba vaikui ir nuoširdumas bei santykių kūrimas. Taip pat asmeninės specialisto savybės ir jo turimos žinios, tyrimo dalyvių nuomone, yra pačios svarbiausios kompetencijos struktūros dalys. Socialiniams darbuotojams labiausiai trūksta psichologinių žinių ir krizių valdymo gebėjimų.

4. Kokybinių tyrimų metu buvo atskleistos bendruomenines globos paslaugas neįgaliems vaikams teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos struktūros plėtojimo galimybės:

Ukrainoje vykdytas tyrimas išryškino tobulėjimo kryptis pagal tam tikras tematikas: psichologijos, asmeninio tobulėjimo, pirmosios pagalbos ir pan. Taip pat tiriamieji išryškino ir įvairias kompetencijos plėtojimo / tobulinimo formas (pvz., keitimasis patirtimi su kitomis institucijomis, konferencijos ir t.t.).

Lietuvoje vykdytas tyrimas atskleidė tobulėjimo kryptis pagal tam tikras tematikas: psichologijos, lytinio švietimo ir pirmosios pagalbos. Taip pat tiriamieji išryškino ir įvairias kompetencijos plėtojimo / tobulinimo formas (pvz., keitimasis patirtimi su kitomis institucijomis, seminarai, mokymai ir t.t.). Aktualizuota ir į vaiko pažinimą, skatinimą, motyvavimą orientuotų mokymų / tobulėjimo kryptis.

REKOMENDACIJOS

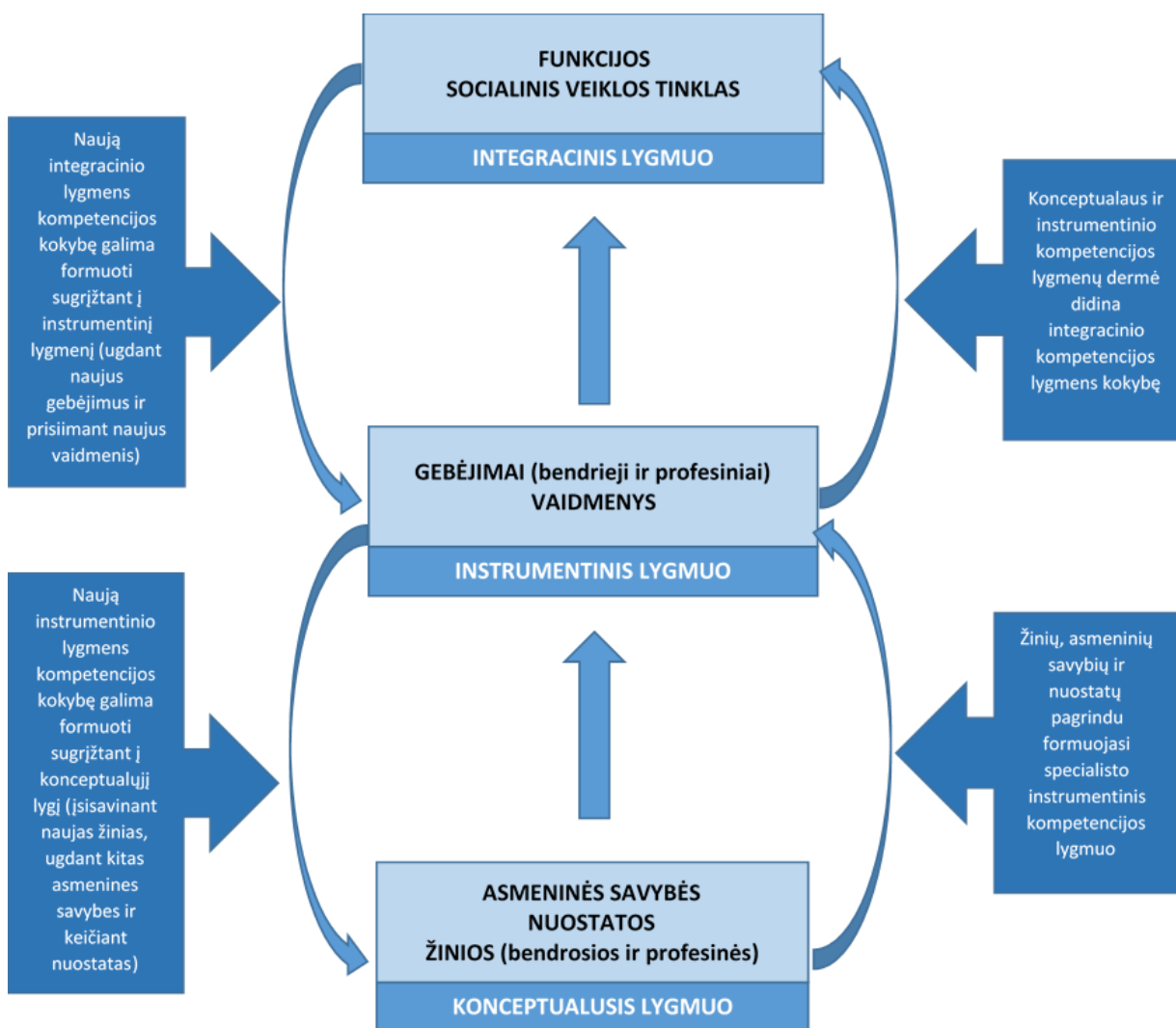
Atliktų tyrimų rezultatai leido parengti rekomendacinį (orientacinį) bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalią, teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos plėtojimo galimybių struktūrinį modelį (pateikiamas prie rekomendacijų). Rekomendacijose, atsižvelgiant į tyrimo rezultatus, be modelio yra pateikiamos kompetencijos plėtojimo galimybių gairės.

Remiantis tyrimo rezultatais ir išvadomis, pateikiamos tokios rekomendacijos atskiroms grupėms:

Socialiniams darbuotojams: efektyvūs socialiniai darbuotojai turėtų mokėti pasirinkti tokius veiklos metodus, kurie sudarytų sąlygas įgytą kvalifikaciją realizuoti praktinėje veikloje. Žinių ir gebėjimų derinimas skirtingose situacijose gali būti laikomas aukšta profesine kompetencija; tik ilgalaikis, vieningas ir tęstinis bendruomeninių globos paslaugų vaikams, turintiems negalią, teikimo procesas gali užtikrinti teigiamus ir ilgalaikius viso vaiko buvimo globos įstaigoje rezultatus; socialinio darbuotojo veiklos, skirtos teikti bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalią, struktūra ir turinys turėtų ganėtinai skirtis nuo tradicinių globos įstaigose dirbančių socialinių darbuotojų veiklų; tokių specialistų veiklos struktūra ir turinys turėtų labiau atitikti veikla pagrįstus kvalifikacijos standartus ir kompetencijas, susijusius ne tik su bendruomeninių globos paslaugų teikimu, bet ir efektyviu darbu su bendruomene, kurioje yra įsikurta (gyvenama); socialinio darbo specialistai savo profesinėje veikloje gali remtis parengtu rekomendaciniu (orientaciniu) bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalią, teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos plėtojimo struktūriniu modeliu (žr. 2 pav.).

Politikams: svarbu parengti tinkamą ir aiškią bendruomeninių globos paslaugų vaikams, turintiems negalią, teikimo teisinę bazę, grįstą įvairių sričių specialistų (ypatingą dėmesį skiriant socialiniam darbuotojui) veikla, padedančia siekti permainų vaikų, turinčių negalią, globos sistemoje; įstatymuose ir juos reglamentuojančiuose teisės aktuose aiškiai apibrėžti socialinio darbuotojo svarbą ir jo veiklą, paremtą aukšta profesine kompetencija.

Mokslininkams, tyrėjams, specialistus ruošiančioms aukštosioms mokykloms: bendruomeninės globos paslaugos vaikams, turintiems negalią ir šias paslaugas teikiančio socialinio darbuotojo kompetencija galėtų būti dažnesnis mokslinių tyrimų objektas tiek Lietuvoje, tiek Ukrainoje; plėtoti idėją socialinių darbuotojų rengime dalį specialistų rengimo proceso skirti institucinės globos pertvarkos ir bendruomeninių paslaugų studijoms.

2 pav. Bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalią, teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos plėtojimo modelis

Pateiktas modelis paremtas teorinė analize bei gautais kiekybinio ir kokybinių tyrimų rezultatais. Modelio pagrindinis tikslas – sukurti teorines prielaidas bendruomenines globos paslaugas vaikams, turintiems negalią, teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos plėtojimo galimybėms. Modelis sudarytas iš trijų pagrindinių kompetencijos lygmenų – konceptualiojo, instrumentinio ir integracinio. Kiekvienas lygmuo savyje turi tam tikras socialinio darbuotojo charakteristikas ir profesinės veiklos “įrankius”. Modelio esmė – kompetencijos plėtojimas yra nuoseklus procesas, kurio metu pradedama nuo konceptualiojo kompetencijos lygmens, t.y. turimos asmeninės charakteristikos (savybės ir nuostatos) kartu su įgytomis bendrosiomis ir profesinėmis žiniomis leidžia siekti “aukštesnio” kompetencijos lygmens – instrumentinio. Šiame lygmenyje tobulinami gebėjimai ir kuriami bei įsisamoninami profesinės veiklos vaidmenys. Tai įvykus

pereinama prie trečiojo lygmens – integracinio, kuriame atliekamos funkcijos ir formuojamas socialinis veiklos tinklas, padėsiantis teikti kokybiškas bendruomeninės globos paslaugas. Taip pat šis modelis turi galimybę “pasiūlyti” tobulėjimą, sugrįžtant iš aukštesnio lygmens į mažesnę tam, kad formuotumėm naują lygmens kokybę. Šiam tikslui reikia priimti naujus vaidmenis, tobulinti turimus gebėjimus, keisti asmenines nuostatas ar įsisavinti naujas žinias. Vadinasi, rekomenduojamas modelis gali užtikrinti nenutrūkstamą kompetencijos plėtojimą ir įvairias šio proceso galimybes.

LITERATŪRA

1. 2010–2020 m. Europos strategija dėl negalios. Žiūrėta 2018-01-22 internete: http://publications.europa.eu/resource/cellar/128ac87c-34a0-464f-9ec5-23a719c71179.0017.02/DOC_1
2. Alifanovienė, D., Vaitkevičienė, A., Lučinskaitė, L. (2012). Socialinių darbuotojų ir socialinių pedagogų išgyvenamo nerimo ypatumų analizė: specialistų nuomonės aspektas. *Tiltai*, 4, p. 135–149.
3. Andrašūnienė, M. (2007). *Socialinio darbo terminų žodynelis. Metodinė priemonė*. Vilnius: Leidyba. Spauda. Prekyba.
4. Atkočiūnienė, Z. (2010). Žinių vadybos įtaka tobulinant organizacijos kompetencijas. *Informacijos mokslai*, 52, p. 14–22.
5. Autukevičienė, B. (2011). Mentorius kompetencijų raiška, vadovaujant ikimokyklinio ugdymo studijų programos studentų praktikai. Jaunųjų mokslininkų darbai, 3, p. 6-16.
6. Bardauskaitė, R. (2016). Socialinio darbuotojo veiklos efektyvumas ir jį ribojantys veiksniai. *Socialinis darbas*, 14(2), p. 162-173.
7. Berger, P., Lukman, Th. (1999). *Socialinės tikrovės konstravimas*. Vilnius: Pradai.
8. Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė.
9. Chamberlin, M. S. (2011). *Gender, Aging and Major Depressive Disorder in Ukraine*. The University of Texas. Žiūrėta 2017-11-24 internete: <http://repositories.lib.utexas.edu/bitstream/handle/2152/ETD-UT-2011-05-3514/CHAMBERLIN-THESIS.pdf?sequence=1>
10. *Council of Europe* (2016). Council of Europe Strategy for the Rights of the Child (2016-2021). Žiūrėta 2017-11-25 internete: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168066cff8>
11. Creswell, J., W. (2014) *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Thousand Oaks (Calif.): Sage Publications.
12. Deltuva, A., Keturakis, V., Godvadas, P. (2011). Darbo su studentais programa ir metodinės rekomendacijos praktikos vadovui įmonėje. Vilnius: Lietuvos spaustuvininkų asociacija.
13. Denzin, K. N., Lincoln, Y. S. (2003). *The Landscape of Qualitative Research: Theories and Issues* (2nd ed.). Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publishing.
14. Dirgėlienė, I. (2008). Teorijos ir praktikos ryšio plėtotė socialinio darbuotojo profesinėje veikloje. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 7(2), p. 9–101.
15. Dirgėlienė, I., Večkienė, N. P. (2009). Streso rizika ir paramos lūkesčiai: socialinių darbuotojų profesinės patirties analizė. *Tiltai*, 45(1), p. 143–162.
16. Dorelaitienė, A., Mažeikienė, N. (2011). Biografinis metodas: socialinių darbuotojų vyrų profesinio identiteto tapsmas. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, 7(1), p. 51–70.
17. Fokienė, A. (2006). *Profesijos mokytojų neformaliojo ir savaiminio mokymo didaktinių pasiekimų vertinimo sistemos parametrai. Daktaro disertacija*. Kaunas: VDU leidykla.
18. Frimpong-Manso, K. (2014). From walls to homes: child care reform and deinstitutionalisation in Ghana. *International Journal of Social Welfare*, 23, p. 402–409. Prieiga per Ebscohost duomenų bazę. Žiūrėta 2017-11-19 internete: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/detail/detail?sid=b63e922b-2166-4af4->

[862c747848dc0d6a%40sessionmgr4007&vid=0&hid=4207&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=98561261&db=a9h](http://web.a.ebscohost.com/ehost/detail/detail?sid=8f92589a-ba924a7ab69b38173c5abadd%40sessionmgr4007&vid=0&hid=4207&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=98561261&db=a9h)

19. Gaižauskaitė, I., Mikėnė, S. (2014). *Socialinių tyrimų metodai: apklausa*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
20. Gaižauskaitė, I., Valavičienė, N. (2016). *Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
21. Gale, C. (2015). Research methodology applied to a comparative case study of the deinstitutionalisation of children in Bulgaria and Ukraine. *Scottish Journal of Residential Child Care*, 14(3), p. 85–98. Prieiga per Ebscohost duomenų bazę. Žiūrėta 2017-11-16 internete: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/detail/detail?sid=8f92589a-ba924a7ab69b38173c5abadd%40sessionmgr4009&vid=0&hid=4207&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=115149588&db=sih>
22. Genienė, R., Šumskienė, E. (2016). *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 12, p. 74-89.
23. *Global Standards*, International Federation of Social Workers (2012). Žiūrėta 2017-11-23 internete: <<http://ifsw.org/policies/global-standards/>>.
24. Gudžuka, S. (2009). Požiūris, kaip profesijos mokytojo profesinės kompetencijos aspektas. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, 17, p. 156–163.
25. Gudžinskienė, V., Raudeliūnaitė, R., Uscila, R. (2017). Socialinių darbuotojų patirtys rengiant vaikus savarankiškam gyvenimui bendruomeniniuose vaikų globos namuose. *Pedagogika*, 125 (1), p. 158-174.
26. Gudžinskienė, V., Jaruševičienė, Ž., Mačiukienė, D. (2010). Socialinių darbuotojų, dirbančių vaikų globos namuose, požiūris į įgytas žinias kaip sudėtinę kompetencijos dalį. *Socialinis ugdymas*, 13(24), p. 68–82.
27. Gudžinskienė, V., Norvaišaitė, J. (2010). Socialinio darbuotojo kompetencijų sampratų analizė. *Socialinis ugdymas*, 11(22), p. 55-64.
28. Gudžinskienė, V., Raudeliūnaitė, R., Uscila, R. (2017). Socialinių darbuotojų patirtys rengiant vaikus savarankiškam gyvenimui bendruomeniniuose vaikų globos namuose. *Pedagogika*, 125(1), p. 158-174.
29. Gudžinskienė, V., Šurpik, J. (2017). Jaunuolių, turinčių proto negalią, savarankiškumo ugdymo(si) sėkmės kriterijai. *Socialinis darbas*, 15(1), p. 6-21.
30. Gvaldaitė, V., Šimkonytė, S. (2016). Vaikų globos namų deinstitutionalizacija Lietuvoje: ar „vežimas“ judės į priekį? *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 12, p. 55-73.
31. Indrašienė, V., Garjonienė, D. L. (2007). Socialinių darbuotojų kompetencijų vertinimas atestacijos metu. *Socialinis ugdymas*, 4(15), p. 67–82.
32. Ivanauskienė, V., Varžinskienė, L. (2007). Socialinių darbuotojų profesinių vertybių raiška praktinėje veikloje. *Socialinis darbas*, 6(1).
33. Ivanauskienė, V., Varžinskienė, L. (2010). Socialinio darbo etika ir vertybės. Šinkūnienė, J. R. (Sud.). *Socialinis darbas. Profesinė veikla, metodai ir klientai* (p. 45- 65). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
34. Ivanova, V., Bogdanov, G. (2013). The deinstitutionalization of children in Bulgaria – the role of the EU. *Social Policy & Administration*, 47(2), p. 199–217. Prieiga per Ebscohost duomenų bazę. Žiūrėta 2017-11-16 internete: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/detail/detail?sid=c51225d0-a63a-49b5-b5c4-3401350fe984%40sessionmgr4010&vid=0&hid=4207&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=85479869&db=a9h>

35. Jakubė, A., Juozaitis, (2012). Bendrųjų kompetencijų ugdymas aukštojoje mokykloje. Vilnius: Vilniaus universitetas.
36. Jerome, P. (2006). Constructivism: A re-equilibration and clarification of the concepts, and some potential implications for teaching and pedagogy. *Radical Pedagogy*, 8(1). Žiūrėta 2017-11-28 internete: http://radicalpedagogy.icaap.org/content/issue8_1/proulx.html
37. Johnson, L.C. (2003). *Socialinio darbo praktika. Bendrasis požiūris*. Vilnius: VU Specialiosios psichologijos laboratorija.
38. Jovaiša, L. (2007). *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius.
39. Jungtinių tautų alternatyvios globos vaikams gairės. Žiūrėta: 2018-01-22 internete: <http://vaikoteises.lt/media/file/ISS%20gaires.pdf>
40. Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija ir jos fakultatyvus protokolas (2006). Valstybės žinios, 2010-06-19, Nr. 71-3561.
41. *Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija (1989)*, Lietuvos Respublikos Seimo ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. įsakymu I–983. Žiūrėta 2017-11-15 internete: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?id=18370&p_query=vaiko%20teisi%F8%20konvencija*&p_tr2=2>.
42. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija (1989). Valstybės žinios, 1995-07-21, Nr. 60-1501.
43. Kaffemanienė, I (2006). *Negalės ir socialinės gerovės tyrimų metodologiniai aspektai*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
44. Kanapeckienė, V., Keršytė, V., Ubartienė, O. (2013). Visuomenės sveikatos stebėsenos specialistų kvalifikacijos tobulinimo patirtis ir žinių bei gebėjimų poreikis. *Visuomenės sveikata*, 1, p. 49-57.
45. Kardelis, K. (2016). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.
46. Kavaliauskienė, V. (2005). Socialinio darbo, kaip pagalbos žmogui profesijos, raidos aspektai. *Acta Paedagogica Vilensia*, 15, p. 230–239.
47. Kavaliauskienė, V. (2008). *Socialinio darbuotojo asmenybės savybės- santykio su profesija išraiška*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
48. Kavaliauskienė, V. (2010). Refleksijos kultūra – socialinio darbuotojo profesinės veiklos raiškos aspektas. *Acta Pedagogica Vilnesia*, 25, p. 159–171.
49. Kavaliauskienė, V., Nikolajenko, E. (2017). Nuostatos kaip socialinio darbuotojo profesinės veiklos motyvaciją skatinantis veiksnys. *Tiltai*, 2, p. 41-52.
50. Khan, C., Chovanec, D. M. (2010). Is participatory action research relevant in the Canadian workplace? *Journal of Contemporary Issues in Education*, 5 (1), p. 34-44.
51. Kindon, S. L., Pain R., Kesby M. (2010). *Participatory action research approaches and methods: connecting people, participation and place*. New York (N.Y.): Routledge: Taylor & Francis Group.
52. Korzun, K.(2012). Education: Equal but Separate? *Transitions Online*, no 06/18, p. 18-25.
53. Kvieskienė, G. (2010). Socialinio darbuotojo kompetencijų sampratų analizė. Vilnius.
54. Kvieskienė, G., Indrašienė, V. (2008). *Socialinio darbo ypatumai vaikų globos namuose. Metodinė priemonė*. Vilnius: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.
55. Leonavičienė, T. (2007). *SPSS programų paketo taikymas statistiniuose tyrimuose*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
56. Lepeškie, Žuromskaja. (2012). *Socialinio darbo studentų savo asmenybės savybių vertinimas ir jų sąsajos su pasirinkimo studijuoti socialinį darbą motyvais ir ketinimu jį dirbti. STEPP : socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*. p.33-44. Žiūrėta 2017-04-09 internete: <<http://www.zurnalai.vu.lt/files/journals/180/articles/1860/public/33-44.pdf>>.

57. Licursi, S., Marcello, G., Pascuzzi, E. (2013). Children in need in the South of Italy: features and distortions in the deinstitutionalization of care. *Children & Society*, 27, p. 337–349. Prieiga per Ebscohost duomenų bazę. Žiūrėta 2017-11-19 internete: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/detail/detail?sid=fa51f4f3-0017-4048-ab68-9013b7061fda%40sessionmgr4006&vid=0&hid=4207&bdata=JnNpdGU9ZWwhvc3QtbGl2ZQ%3d%#AN=89623554&db=a9h>
58. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas dėl vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos patvirtinimo, patvirtintas Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. IX-1569. Žiūrėta 2017-11-10 internete: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.1882ABF8B6AB>>.
59. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas dėl neįgalių vaikų, likusių be tėvų globos vaikų, suaugusių neįgalių asmenų socialinės globos namų deinstitutionalizacijos strateginių gairių patvirtinimo, patvirtintas Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. lapkričio 16 d. įsakymu Nr. A1-517. Žiūrėta 2017-11-07 internete: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.529536C2C2A8>>.
60. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas dėl perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2020 metų veiksmų plano patvirtinimo, patvirtintas Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. A1-83. Žiūrėta 2018-04-09 internete: <<https://www.etar.lt/portal/lt/legalActPrint?actualEditionId=ZgkBLPTZZJ&documentId=c90d41f097de11e3bdd0a9c9ad8ce1bf>>.
61. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas dėl vaiko gerovės 2013–2018 m. programos patvirtinimo, patvirtintas Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2012 m. gruodžio 3 d. įsakymu Nr. A1-547. Žiūrėta 2018-04-11 internete: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.1A930FF2D7AD>>.
62. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas dėl Socialinės globos normų aprašo patvirtinimo, patvirtintas Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007 m. vasario 20 d. įsakymu Nr. A1-46. Žiūrėta 2018-05-02 internete: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.46C1D5EE2AC4>>.
63. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro įsakymas dėl Socialinio darbo studijų krypties aprašo patvirtinimo (2015).
64. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 2011, Nr. XI-1281. Žiūrėta 2018-12-20 internete:
65. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Seimo 1996 m. kovo 14 d. įstatymu Nr. I-1234. Žiūrėta 2018-04-08 internete: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C8205E261830/XL>>.
66. Lietuvos socialinių darbuotojų etikos kodeksas. Lietuvos socialinių darbuotojų asociacija (1998). Žiūrėta 2018-04-02 internete: <www.kartunamai.lt/saugykla/failai/Soc_darb_etik_kod.doc>.
67. Lobanova, L., Chlivickas, E. (2009). Žmogiškųjų išteklių kompetencijų vertinimas viešajame sektoriuje. *Viešasis administravimas*, 1 (21), p. 63–72.
68. Martišauskienė, E. (2009). Pedagogų požiūris į mokytojo kompetencijų raišką. *Acta Pedagogica Vilnesia*. 22, p. 88–101.
69. Mažeikienė, N., Zubilina, O., Virgailaitė-Mečkauskaitė, E., Ruškus, J. (2008). Research competence for international collaboration in the process of higher education and labour market internationalization. *Socialiniai mokslai*, 2 (60), p. 66–80.

70. Oficialiosios statistikos portalas (2016). *Socialinės paslaugos 2015 m.* Žiūrėta 2018-01-30 internete: <<http://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai/?articleId=4537276>>.
71. *Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2020 metų veiksmų planas*, patvirtintas LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. A1-83. Žiūrėta 2017-11-04 internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/c90d41f097de11e3bdd0a9c9ad8ce1bf>
72. Pivorienė, J., Ūselytė, M. (2013). Development of Multicultural Competence in Social Work Education. *Socialinis darbas*, 12(1), p. 63-74.
73. Polyshuk, V. (2003). Development of on-going professional training for social sphere in Ukraine // Reforming social services in Ukraine: the current situation and the perspectives: International scientificpractical conference digest / Ed. By N. Nikalo, B. MacKenzie. - Lviv; Winnipeg: Malti-M. - Lviv, p. 39-40.
74. Prakapas, R. (2007). Socialinių darbuotojų santykiai su klientais: vertybinis aspektas. *Socialinis darbas*, 6(1), p. 62–67.
75. Raudeliūnaitė, R., Urbikaitė, J. (2011). Vaikų globos šeimose ypatumai. *Socialinis darbas*, 2011, 10(1), p. 27-35.
76. Rupšienė, L. (2007). *Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodologija*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
77. Ruškus, J. (2013). Interviu su Gedu Malinausku. „Arkos“ bendruomenės atsiradimas Kaune: „kiekvienas žmogus yra svarbus“. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, 11(1), p. 213-218.
78. Ruškus, J. (2014). Bendruomenė kaip galimybė įveikti kitoniškumą. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, 17(1), p. 141-145.
79. Sadauskas, J. (2010). Socialinio darbuotojo kompetencijos veikti bendruomenėje struktūra. *Socialinis darbas*, 9(2), p. 56–63.
80. Semigina, T., Gryga, I., Volgina, O. (2005). Social Work Education in Ukraine. Žiūrėta 2017-11-21 internete: http://www.ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/529/Semigina_Gryga_Volgina_Social%20Work.pdf?sequence=1&isAllowed=y
81. *Socialinio darbo studijų krypties aprašas*, patvirtintas Švietimo ir mokslo ministro 2015 m. liepos 23 d. įsakymu Nr. V-820. Žiūrėta 2018-05-18 internete: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/14b1a890312011e5b1be8e104a145478>>.
82. *Socialinio darbuotojo rengimo standartas*, patvirtintas Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos ir Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ministrų 2008 m. birželio 26 d. įsakymu Nr. A1- 209. Žiūrėta 2018-03-22 internete: <<http://documents.tips/documents/socialinio-darbuotojo-standartas.html>>.
83. *Socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų kvalifikacinių reikalavimų, socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų profesinės kvalifikacijos kėlimo tvarkos bei socialinių darbuotojų atestacijos aprašas*, patvirtintas Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. A1-92. Žiūrėta 2018-05-16 internete: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.73078569BC8A>>.
84. Stiles, C. F., Dhamaraksa, D., Rosa, R. D., Goldner, T., Kalyanvala R. (2001). Families for children: international strategies to build in-country capacity in the Philippines, Thailand, Romania, and India. *Child welfare*, 80, p. 645–655. Prieiga per Ebscohost duomenų bazę. Žiūrėta 2018-03-19 internete: <[http://web.a.ebscohost.com/ehost/detail/detail?sid="](http://web.a.ebscohost.com/ehost/detail/detail?sid=)

- 152b2da8-8156-4b4b-af8cae4c62b8d0eb%40sessionmgr4009&vid=0&hid=4207&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=11678421&db=cmedm>.
85. Straka, G. A. (2005). Formaliai, neformaliai bei savaime įgytų kompetencijų sertifikavimo ritualas. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, 9, p. 82–93.
 86. Talanchuk, I. (2015). Education of the disabled as the object of administrative and legal regulation of public policy in Ukraine. *Social Welfare: Interdisciplinary Approach*.
 87. Vaicekauskienė, V. (2009). Sistemų teorijos integravimas į socialinio darbo veiklą. *Logos*, 58 (sausis-kovas), p. 181-188.
 88. *Vaikų skaičius vaikų globos įstaigose metų pabaigoje*. Oficialiosios statistikos portalas. Žiūrėta 2017-12-14 internete: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?indicator=S3R181#/>
 89. Valackienė, A., Mikėnė, S. (2008). *Sociologinis tyrimas: metodologija ir atlikimo metodika*. Kaunas: Technologija.
 90. Valeckienė, D. (2005). Profesijos pasirinkimą lemiančių veiksnių teorinė analizė. Žiūrėta 2018-05-17 internete: <http://elibrary.lt/resursai/Konferencijos/KSMK_0907/Pranesimai/Dziuginta%20Valeckiene.pdf>
 91. Vankevič, I. (2010). The main skills and competences of multilingualism in the context of the European Union. *Limes*, 3(1), p. 55–66.
 92. Varžinskienė, L. (2008). Socialinio darbo profesijos statuso ypatumai socialinių darbuotojų ir jų partnerių požiūriu. *Socialinis darbas*, 7 (1).
 93. Vyšniauskienė, D., Minkutė R. (2008). *Socialinės veiklos profesinė etika. Vadovėlis*. Kaunas: Technologija.
 94. Zhylinkova, I. (2009). Children's Rights in Post-Soviet Ukraine. *International Journal of Children's Rights*, 17, p. 647-660.
 95. Žalimienė, L. (2007). *Vaikų socialinės globos kokybė ir jos vertinimas*. Vilnius: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.
 96. Žydžiūnaitė, V. (2008). *Tyrimo dizainas: struktūra ir strategijos*. Kaunas: Technologija.
 97. Žydžiūnaitė, V., Sabaliauskas, S. (2017). *Kokybiniai tyrimai. Principai ir metodai*. Vilnius: Vaga.

Summary

INTRODUCTION

Relevance of the topic. In Lithuania, in the implementation of the transition from institutional care to the family and community services for the disabled and for the remaining children without parental care in 2014-2020 action plan, the transformation of institutional child care (deinstitutionalization) has become one of the priority directions of social policy. Custody of children in the process of deinstitutionalization is based on the United Nations Convention on the rights of persons with disabilities and its Protocol, United Nations Convention on the rights of the child in alternative care for children and for 2010-2020 strategy on disability. The validity of the plan is also updated by the statistical indicators observed in Lithuania: at the end of the year 2016, 5075 children grew up in all types of childcare facilities, which is about 8.4 percent less than in 2015 and about 12.6 percent compared to 2014. Number of state and municipal child care homes during the period of 2012-2016 at the state level was -14.3 percent, and at the municipal level – -1.8 percent (in Lithuania, the number of child care institutions decreased only by 3.1%).

It is obvious that the change in the number of children living in the care institution and in the number of institutions themselves is too small to achieve the goal of institutionalized child care reform in Lithuania - to create a system of complex services that would provide opportunities for every child, disabled person or his / her family (carers, carers, carers).) to receive individualized needs and assistance in the community, and to grow for the rest of the child without parental care in a safe and development-friendly environment in the biological absence of the foster family.

An important change in the care of children and young people with disabilities over the last five years – the number of children and young people with disabilities living in a care institution has decreased by 32 percent. One reason for this change is likely to be the emergence and development of alternative forms of community care. According to Gvaldaitė and Šimkonytė (2016), in order to reduce the number of children and young people with disabilities entering institutional care, a gradual and consistent process is needed, not only with the closure of stationary institutions but also with the development of quality alternative services and preventive work with families with a child with disabilities. While maintaining the high demand for social services for children and young people with disabilities, ensuring the quality of social care services for children is also relevant, which is important for the successful development and quality of life of children and young people under guardianship.

In the context of institutional care transformation, focusing on community-based forms of care, the principles of child custody, infrastructure, the relationship of the social worker and the

recipient of the service, the role of the social worker, the functions and the content of competence are changing (Raudeliūnaitė, Urbikaitė, 2011). Changes in child care system reform require social competence of relevant competence - values, personal qualities, knowledge, abilities and skills, ie. a structure of excellence that would contribute to the quality and effectiveness of the social services provided, the interests and welfare of the child with disabilities and, ultimately, the successful transformation of institutional care (Sadauskas, 2010).

In Ukraine, unlike in Lithuania, changes related to institutional care or social integration of the disabled are taking place at a much slower pace. According to Chamberlin (2011), the Ukrainian government (Verkhovna Rada) has recently made some changes to the system of social assistance for the disabled. First, the network of social service institutions was expanded at all levels. The responsibility for social services between executive authorities and municipalities has been redistributed to better define the social rights of people with disabilities. Responsibilities of employees providing social services were also established, which are especially closely related to updating the required competence.

In Lithuania, the reorganization of institutional care has been studied by a number of important aspects. Genienė, Šumskienė (2016) analyzed the transformation of inpatient care in Lithuania from the perspective of institutionalism theory, Gvaldaitė, Šimkonytė (2016) actualized the problem of deinstitutionalisation. Also relevant to the scientific relevance of the topic are important works of other scientists related to social worker activities in the community and its competence. Ruškus (2014) highlighted the community as an opportunity to overcome otherness, Sadauskas (2010) analyzed the structure of social worker competence to act in the community. Social worker activity in community-based child care homes was investigated by Gudžinskienė, Raudeliūnaitė and Uscila (2017), communal care homes as a criterion for the success of self-education of youth with intellectual disabilities analyzed by Gudžinskienė and Šurpik (2017). The aspects of the competence of the social worker are also analyzed in various aspects: the concept of the competence of the social worker (Gudžinskienė, Norvaišaitė, 2010); knowledge of social worker of child care home as an integral part of competence (Gudžinskienė, Jaruševičienė, Mačiulienė, 2010); social worker competence assessment (Indrašienė, Garjonienė, 2007); value components of excellence (Ivanauskienė, Varžinskienė, 2010); provisions as a motivating factor for the motivation of professional activity of social worker (Kavaliauskienė, Nikolajenko, 2017); development of multicultural competence in preparing social workers (Pivorienė, Ūselytė, 2013); competence of social worker as a factor of efficiency of his / her activity (Bardauskaitė, 2016). It is noticed that most of the research related to the research topic is related to the analysis of the competence of the social worker and the actualization of community services. Meanwhile, there is a lack of research to analyze the competence of a community-based care professional.

Foreign researchers have also devoted considerable attention to research on institutional care reform. Frimpong-Manso (2014) analyzed deinstitutionalisation in Ghana, Ivanova and Bogdanov (2013) studied the transformation of institutional care in Bulgaria and the role of the European Union in the context of transformation; Chamberlin (2011) studied deinstitutionalisation in Italy and social services for the disabled in Ukraine. Ukrainian scientists interested in social work with people with disabilities studied various aspects: Korzun (2012) analyzed the employment of these people, Zhylinkova (2009) investigated the rights of children with disabilities, Talanchuk (2015) analyzed the legal regulation of disability education, Semigina, Gryga, Volga (2005) was interested in social services for persons with disabilities and training of social work specialists, Polyshuk 2003 also studied the latter aspect. It is noticeable that the experience of Ukraine in the context of community care services or institutional institutional reform research is very limited, while the results of research on institutional reform of institutional care in other foreign countries can be successfully transferred and applied in the Lithuanian and Ukrainian contexts.

Despite the rather abundant attention of Lithuanian and foreign scientists to the reorganization of institutional care (deinstitutionalisation) and the competence of the social worker, the attention is paid to the research of the competence structure of the social worker providing community care services for children with disabilities. **Problematic research questions:** What kind of competence (social, professional and personal) structure of social worker providing social care services for children with disabilities is being updated in Lithuania and Ukraine? What are the possibilities of developing these social worker competences in Lithuania and Ukraine?

The hypothesis of the research: the structure of the social worker competence of the social worker providing social care services to children with disabilities is a structured system that includes general, professional and personal competences.

Object of the study: the structure of the social worker competence providing community care services for children with disabilities in the perspective of its development possibilities.

Aim of the study: to create a model of social worker competence development based on the analysis of the competence structure of this specialist.

Research tasks:

1. Applying theoretical analysis to conceptualize institutional childcare reform, community care forms and community care services for children with disabilities, and a social worker competence structure.
2. Identify the strengths of the existing social worker providing community-based care services for children with disabilities competence and the components of the competence structure to be improved.

3. Applying qualitative research methods, reveal the perspective of the structure of competence of social worker providing social care services for disabled children.

4. Based on the theoretical and empirical results of the research carried out, to provide opportunities for the development of the competence structure of the social worker providing social care services for disabled children.

Research methodology and methods. The research is based on methodological provisions of social constructivism, social action and system theory. Theories of social constructivism (Berger, Luckman, 1999; Jerome, 2006) examine the formation of knowledge among the participants of social relations and claim that reality is the result of social construction. The study develops this theory in order to explore the structure of the competence of a social worker as the creation of knowledge in close interaction between participants and equal participation. New knowledge about the competence structure will be created through the interaction of the social worker and other participants in the process. Based on the theory of social action (Khan, Chovanec, 2010; Kindon, Pain, Kesby, 2010), research is perceived as a process that develops theory and at the same time checks practical interventions and activities. Such research will seek to ensure that research tools are consistent with the objectives pursued, while those objectives and tools will be developed in the community where the research is conducted. Particular emphasis will be placed on the recurring interaction between the researcher and the research participants (social workers), in which there is little action from action to reflection. System theory (Vaicekavičienė, 2009) allows us to state that competence as a system is more valuable than the elements of its parts, so the research will seek to reveal the structure of the competence of the social worker and the systemativeness of its development.

The study is based on a systematic approach to methodology that combines and integrates quantitative and qualitative research methods. Such complexity and harmonization of methods is called triangulation (Denzin, Lincoln, 2003). Different research methods were chosen and applied in the research: theoretical analysis, quantitative questionnaire survey, semi-structured interviews. In the analysis of data, statistical methods (descriptive statistics) and qualitative-interpretation (content analysis) methods were applied.

Participants: 71 social workers working in community or community-based care services for children with disabilities and group living homes for children with disabilities. Two persons participated in the exploratory survey, 51 persons in the questionnaire survey, 9 persons interviewed in Ukraine and 9 in Lithuania. Qualitative research in Ukraine and Lithuania was used for non-probabilistic targeting - such selection when the researcher selects the elements depending on the research objectives. Semi-structured interviews were conducted by people working with children with disabilities and providing community-based care services to them (in Ukraine, working in a

family-friendly environment). For quantitative research, subjects were also selected using non-probabilistic targeted selection, as the reference to an online research instrument was sent only to those institutions that provide community-based care services for children with disabilities.

SUMMARY OF THE THEORETICAL PART

Lithuania's ratification of the United Nations Convention on the Rights of the Child in 1995 resulted one of the basic requirements for ensuring the child's life and healthy development. Child welfare policy has become a part of social policy based on international instruments (United Nations Convention on the Rights of the Child (1989), Council of Europe Strategy on the Rights of the Child). The child's welfare policy is based on the principles of the child's right to protection, provision and participation, child custody and care, child welfare, child welfare, organization of social services and institutions. Such a system creates preconditions for helping individuals and their groups to meet health, personal and social needs (Kvieskienė, Indrašienė, 2008).

The transition from institutional care to social services in the community is defined in the strategic guidelines, and the main objective is to achieve a coherent and coordinated system of assistance and services by 2030. This would enable every child with a disability, a child without parental care, a person with disabilities to receive individual services and assistance appropriate to his / her needs, to engage in community life and to participate in it, without any social exclusion, for any disabled child left without parental care to grow in a safe and development-friendly environment in the absence of biological, in the family of caregivers, in special cases, as close as possible to family conditions.

On the basis of these strategic guidelines, Lithuania has prepared an Action Plan for Transition from Institutional Care to Family and Community Services for the Disabled and the Children Without Parents, approved by the Minister of Social Security and Labor of the Republic of Lithuania. In the Action Plan, actions are planned for the period 2014-2020. These actions encourage the transition from institutional social care to services for disabled adults, disabled children, and the development of a system for foster parents, children in the community and family support. The Action Plan also has a strategic objective, which is to create a system of complex services that will enable every child, disabled person or his / her family (caregivers, carers) to receive individualized needs and assistance in the community, and for each remaining child without parental care to grow in safety and security development-friendly environment in the biological absence of the foster family.

The Action Plan sets out the measures and their strategic objective to ensure a harmonious environment and conditions for each child (and a disabled child) to grow up in their own family,

and to foster care for foster parents, foster parents, or foster families and to receive community support. This is precisely what measures have been put in place to achieve this.

The activities of Ukrainian child care institutions are regulated by a special legal framework. It covers both national and international legislation. The main international document regulating child care is the Convention for the Protection of the Rights of the Child (1989). Ukraine has ratified this convention. This happened in 1991. For comparison, in Lithuania this convention was ratified a year later - in 1992. Article 6 of the Convention states that "States Parties recognize the inalienable right of every child to live" and "States Parties shall ensure the highest possible living and healthy development of the child". In order to ensure this, a legal framework in this area has been established in Ukraine. The following documents are important in the field of child custody in Ukraine: Ukrainian Constitution, Ukrainian Family Code, Ukrainian Civil Code, Ukrainian Law on Child Protection, Ukrainian Law on Organizing, Legal Conditions for Orphans and Children Left without Parental Care, Social Security, Ukraine Law on Domestic Violence. The legal framework in Ukraine ensures the care of two forms of orphans and children left without parental care: in the family and in the institution. Institutional care is a traditional custody, and family custody in Ukraine is just beginning to be initiated.

The first initiatives in the field of institutional childcare reform started in 2016 month of January. The President of Ukraine then announced the beginning of the reform by signing a decree on the establishment of a working group on institutional care and reform of children's education. Representatives from the Ministry of Health, the Ministry of Education and the Ministry of Social Policy were involved in the working group. The main task of the working group was to develop a national deinstitutionalisation strategy. This strategy was prepared and approved by the Cabinet of Ministers. In addition to this strategy, a national action plan for the period of 2017-2026 has been developed.

Generalization of the Quantitative Study Results

Summarizing the results of the quantitative research it could be stated that at the conceptual level of competence the respondents most actualized the qualities of goodwill and good will for each child and the expression of the values of the child's welfare aspirations in the activities of the social worker. In the field of general knowledge, social workers as knowledge of the knowledge have pointed out knowledge of etiquette, psychology, leadership and performance evaluation, and knowledge of forms of cooperation. Knowledge of how to interact with different dressing groups, knowledge of how to strengthen collaboration, and knowing your boundaries has been rated as the weakest area of this competence. In the field of professional knowledge, child psychology,

knowledge, knowledge of child development, personal finance management, children's self-education, knowledge of social service quality, knowledge of how to perform data / information analysis and children's assessment are highest.

The analysis of the level of instrumental competence shows that in the field of general skills, social workers highly value their ability to find a common language with their child, their ability to express their thoughts clearly, their ability to learn from their activities (mistakes, achievements). In the field of professional skills, respondents highly appreciated their ability to help the client to meet social needs and to properly select and apply social work methods, the ability to properly choose and apply social work methods, the ability to create a close family, a healthy and safe environment, the ability to teach the child to take care of himself, the ability to promote the child integration into community, ability to teach, instruct, develop, manage critical situations (react to special cases), ability to ensure the emotional, physical and sexual development of a disabled child and ability to communicate with a disabled child. As the weakest, social workers have identified the ability to adapt to change and the weakest ability to share responsibility with the client.

At an integrative level of excellence, social workers have high levels of negotiation and reconciliation and teamwork skills. Meanwhile, responsibility sharing skills and leadership skills have been identified as the weakest areas. He also evaluates his existing skills in assessing the quality and efficiency of services as the weakest area.

Generalization of the Qualitative Study Results

Results and analysis of qualitative research in Ukraine

Social workers from Ukraine who took part in the survey identified a wide range of different personal qualities required for providing community-based care services to children with disabilities, but most of them were highlighted by the qualities of openness and sincerity, communication and love for children. It can be assumed that these qualities are not only important features of a community care service provider, but that these qualities can be attributed to every social worker working in any field with any group of clients and taking care of the social welfare of others.

The women involved in the study, referring to the values required by the social worker, noted that respect for children and the upholding of equality between children are key values in the community care provision process. It also highlights moral values and other values that are more relevant to the personal qualities of a specialist. It could be argued that personal qualities and values are mutually complementary and mutually compatible, so the results of the study (see Tables 14 and 15) have common links.

The study revealed that psychological and medical knowledge is the basis for a social worker to provide community-based care services for children with disabilities. To a lesser extent, knowledge of the legal aspects of child needs assessment and assessment was mentioned. Informants also emphasized the need for special pedagogical knowledge for successful work. It is noted that these results relate to the above results, since it is the high level of expertise of the specialist that is perceived as having interdisciplinary knowledge and combining them in practical situations.

The participants in the survey from Ukraine emphasized two areas of competence in particular. One is about communicating and collaborating, which includes both teamwork skills and the other with listening, understanding and assessment abilities. It is likely that a social worker providing community care services should be well prepared not only to communicate with disabled children but also to the administration of their institution, other professionals, as well as to cooperate with the local community, specialists of other institutions. At the same time, being at work - being with a child, in this context, successful communication and collaboration with it can contribute to a more successful community care provision process.

The participants of the study emphasized stress management knowledge and abilities as the lack of structural parts of the most important and necessary competence of the specialist. The participants also mentioned the knowledge about children as necessary but missing. Meanwhile, knowledge and skills related to administrative and organizational issues were less emphasized by the research participants.

Social workers who participated in the study noted that it is the medical, psychological and diagnostic knowledge that is missing for the assessment of a disabled child. It is likely that the specialists involved in the study understand the importance of the child's assessment at the beginning of community care, and therefore emphasized the knowledge that is particularly relevant to this process.

In particular, the participants in the study highlighted the knowledge and skills of communication and collaboration as the most necessary for working with disabled children. Researchers also highlighted the child's cognitive abilities that would help the cognitive child, recognize his / her needs and interests, and psychological knowledge, which are of particular importance in developing communication and collaboration skills.

Participants in a survey conducted in Ukraine, referring to the structure of the competence structure of the social worker providing the most important community care services to children with disabilities, noted the personal characteristics and values of the social worker. It should be noted that knowledge and skills were mentioned only once or not mentioned at all. It is likely that the participants of the study believe that personal qualities and values are the fundamental basis of a

specialist's activity, providing the basis for the emergence of knowledge, skills and skills. The parts of the latter competence are acquired, formatted or improved, but it is very difficult to do so with personal qualities and values.

During the interview, the participants highlighted a number of opportunities for developing the competence of a social worker providing community-based care services for children with disabilities. First of all, the subjects emphasized the direction of development according to certain topics: psychology, personal development, first aid and so on. Researchers also highlighted various forms of competence development / improvement (eg exchange of experience with other institutions, conferences, etc.).

Results and analysis of qualitative research carried out in Lithuania

The social workers who participated in the survey from Lithuania identified many different personal qualities required for providing community-based care services to children with disabilities, but most of them were emphasized by the characteristics of emotional stability, responsibility and courage / determination. It can be assumed that these qualities are not just important features of a community care provider that a specialist needs to have, but these qualities can be attributed to every social worker working in any field with any client group (especially for social risk and exclusion)) and caring for the social welfare of others.

The women participating in the study, when speaking about the value provisions necessary for a social worker to provide community care services to children with disabilities, noted that respect for children and other persons is a key asset in the community care provision process. Also, sincerity and relationship building are highlighted, with more value-related attitudes related to the personal qualities of a specialist. It could be argued that personal qualities and values are mutually complementary and mutually compatible, so the results of the study have a common relationship.

The study revealed that psychological and social knowledge is the basis for a social worker in providing community-based care services to children with disabilities. There was less mention of knowledge about management, children's needs and interests. It is noticed that these results are related to the highly qualified specialist emphasized in the institutional care reform plan, because it is the high competence of the specialist that is perceived as having interdisciplinary knowledge and combining them in practical situations.

The participants of the research from Lithuania emphasized one area of competence - the abilities to understand and assess situations quickly. A social worker providing community-based care is likely to be ready to respond quickly to sudden changes, both in the context of relationships, activities, and governance. Also, a more focused ability is related to the preparation of

documentation, i.e. various plans, activities strategies, etc. which should provide quality community-based care and provision to children with disabilities.

The participants of the study emphasized psychological knowledge and crisis management abilities as the lack of structural parts of the most important and necessary competence of the specialist. The study participants also mentioned medical and legal knowledge as necessary but missing. Meanwhile, knowledge and skills related to administrative and organizational issues were less emphasized by the research participants.

Participants in the study conducted in Lithuania, speaking about the structure of the competence structure of the social worker providing the most important community care services to children with disabilities, noted the personal qualities and knowledge of the social worker. It is likely that the participants of the study believe that personal qualities are the fundamental basis of the activity of a specialist, providing the basis for the emergence of knowledge, skills and skills

During the interview, the participants highlighted a number of opportunities for developing the competence of a social worker providing community-based care services for children with disabilities. First of all, the subjects emphasized the direction of development according to certain topics: psychology, sexual education, first aid. Researchers also highlighted various forms of competence development / improvement (eg exchange of experience with other institutions, seminars, trainings, etc.). The direction of the child's cognition, promotion and motivation-oriented training / improvement has also been updated.

CONCLUSIONS

1. After the analysis of the scientific literature and legal acts, it can be stated that during the transformation of institutional care, it is very much oriented to the community care form, which essentially changes the principles of child care and infrastructure, as well as the ratio of the social worker to the recipient of the service. A social worker is forced to change his / her roles by changing functions and content of competence. In order to provide the quality and effectiveness of community care services provided, to ensure the interests of the child with disabilities and to ensure the well-being of institutional care, the social worker needs appropriate competence based on values, personal qualities, knowledge, abilities and skills.

2. The results of quantitative research in Lithuania allowed to identify the existing structure of competence of social worker providing community care services for children with disabilities.

At the conceptual level, when evaluating the expression of values and personal qualities in professional activity, there is a strong expression of the goodwill of social workers and good will for each child and the expression of faith in their work, empathy and sensitivity. In the area of general knowledge, the most noteworthy is the knowledge of leadership and performance evaluation methods of social workers. In the field of professional knowledge the knowledge of children's psychology, knowledge of personal finance management, money management, knowledge of various intervention methods, knowledge of social service quality are most emphasized. Knowledge of how to interact with different dressing groups, knowledge of how to strengthen collaboration, and knowing your boundaries has been rated as the weakest area of this competence.

At the instrumental level in the area of general skills, the ability of social workers to "find a common language" with a child, their ability to express their thoughts clearly, and their ability to learn from their own activities have emerged. In the field of professional skills, the main emphasis is on the ability to help the client to meet social needs, the ability to properly choose and apply social work methods, the ability to shape the child's daily life skills, the ability to teach the child to take care of himself, the ability to ensure the emotional, physical and sexual development of the disabled child and the ability to manage critical situations . As the weakest, social workers have identified the ability to adapt to change and the weakest ability to share responsibility with the client.

At an integrative level of excellence, social workers have high levels of negotiation and reconciliation and teamwork skills. Meanwhile, responsibility sharing skills and leadership skills have been identified as the weakest areas. He also evaluates his existing skills in assessing the quality and efficiency of services as the weakest area.

3. In qualitative research, the outlook for the competence structure of a social worker providing community-based care services to children with disabilities was revealed:

- In Ukraine, the research revealed the basic knowledge (psychological, medical and legal) and skills (communicating and recognizing, understanding and evaluating the child's needs and interests) to the social worker providing community-based care. The social worker, when providing the aforementioned services to children with disabilities, must have different personal qualities and values. Among the most emphasized features are openness and sincerity, communication and love for children and others. Meanwhile, respect for and respect for children, moral values and sincerity are the most important values. Also, the personal qualities of the specialist and his / her values are the most important parts of the competence structure. Social workers are most lacking in stress management skills, knowledge of children and administrative and organizational skills. In addition, lack of medical, psychological and diagnostic knowledge and abilities hinders the assessment of children, communication and cooperation and cognitive abilities are important for direct successful child labor.

- A qualitative study conducted in Lithuania revealed the basic knowledge (psychological, social and managerial) and abilities needed by a social worker providing community-based care services (rapid understanding and assessment of situations, communication and cooperation, identification, understanding and assessment of child's needs and interests). The social worker, when providing the aforementioned services to children with disabilities, must have different personal qualities and values. Among the most emphasized features are emotional stability, courage, determination and responsibility. Meanwhile, respect for the child and sincerity and relationship building are the most important values. Also, the personal qualities of the specialist and the knowledge they possess are, in the opinion of the research participants, the most important parts of the competence structure. Social workers are mostly lacking in psychological knowledge and crisis management skills.

4. Qualitative research has revealed the potential for developing a social worker's competence structure for community-based care services for disabled children:

- The research conducted in Ukraine has highlighted the direction of improvement on certain topics: psychology, personal development, first aid, and so on. Researchers also highlighted various forms of competence development / improvement (eg exchange of experience with other institutions, conferences, etc.).

- The research carried out in Lithuania revealed the direction of improvement according to certain topics: psychology, sexual education and first aid. Researchers also highlighted various forms of competence development / improvement (eg exchange of experience with other institutions, seminars, trainings, etc.). The direction of the child's cognition, promotion and motivation-oriented training / improvement has also been updated.

RECOMMENDATIONS

The results of the research allowed to develop a guidance model of social worker competence development opportunities when providing community-based care services for children with disabilities. The guidelines, in the light of the results of the study, provide guidelines for the development of excellence in addition to the model.

Based on the results and conclusions of the study, the following recommendations for individual groups are provided:

- Social workers: Effective social workers should be able to choose operating methods that will enable them to realize their qualifications in practice. The combination of knowledge and skills in different situations can be considered a high professional competence; only a long-term, unified and continuous process of providing community-based care services to children with disabilities can ensure positive and long-term results for the entire child in the institution; the structure and content of social worker activities to provide community-based care for children with disabilities should be quite different from those of traditional social workers; the structure and content of the activities of such professionals should be more in line with activity-based qualification standards and competencies, not only with community-based care provision but also with effective community-based living; Social work professionals in their professional activities may rely on prepared guidance (guidance) community care services for children with disabilities, providing a social model for developing the competence of a social worker (see Figure 2).

- Policies: It is important to develop a proper and clear legal framework for community-based care services for children with disabilities, based on the activities of professionals in various fields (with a particular focus on the social worker) to help bring about change in the care system for disabled children; clearly define the importance of the social worker and its activities, based on high professional competence, in laws and regulations.

- For researchers, researchers specializing in higher education institutions: community-based care services for children with disabilities and the competence of the social worker providing these services could be a more frequent research object both in Lithuania and Ukraine; to develop the idea of training social workers in part of the process of training of specialists to study institutional care reform and community services.

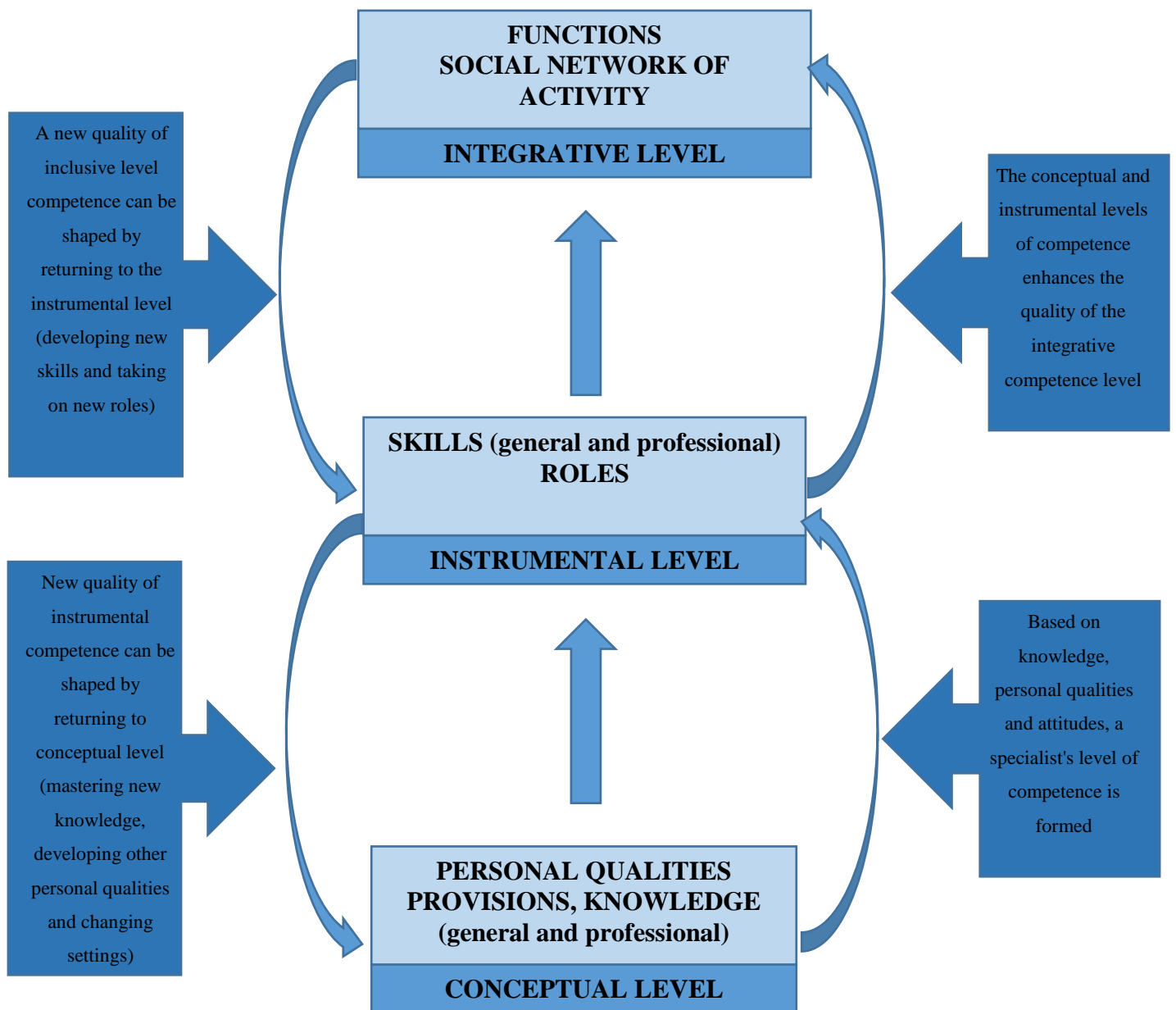

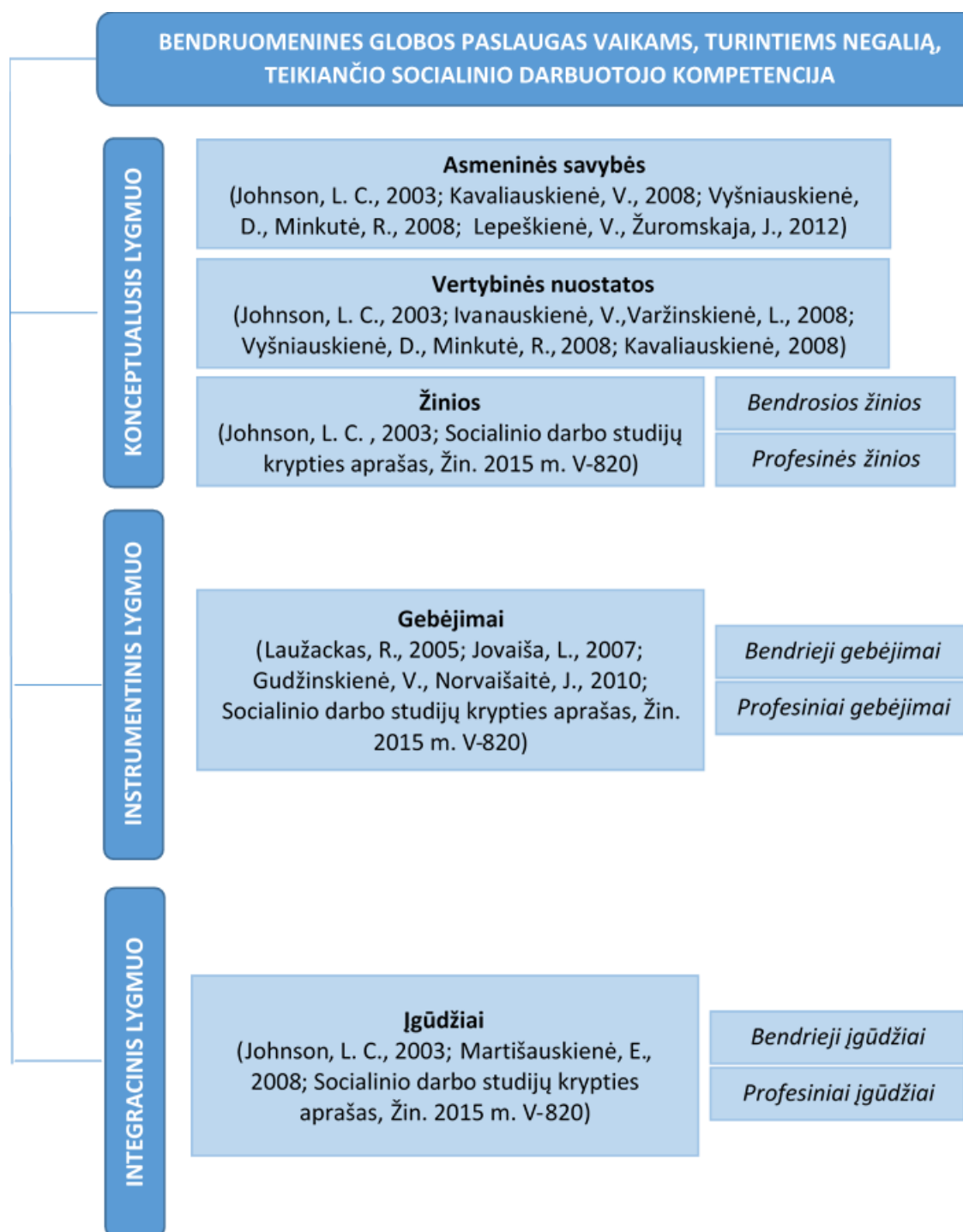
Figure 2. Model of social worker competence development

The presented model is based on theoretical analysis and the results of quantitative and qualitative research. The main goal of the model is to create theoretical assumptions for community care services for children with disabilities, providing opportunities for the development of social worker competence. The model consists of three main levels of competence - conceptual, instrumental and integrative. Each level has certain characteristics of a social worker and "tools" for professional activity. The essence of the model - competence development is a consistent process that starts with the level of conceptual competence. The available personal characteristics (features and settings), together with the acquired general and professional knowledge, make it possible to achieve a "higher" level of competence - instrumental. At this level, skills are developed and the

roles of professional activity are created and exploited. When this happens, it moves to the third level - the integrative, which performs functions and forms a social activity network that will help to provide quality community care services. Also, this model has the opportunity to "offer" improvement by returning from a higher level to a lower level to form a new level of quality. For this purpose, new roles need to be assumed, skills upgraded, personal attitudes changed or new knowledge acquired. Hence, the recommended model can ensure uninterrupted development of competence and various possibilities of this process.

PRIEDAI

TYRIMO OBJEKTO TEORINIS-HIPOTETINIS MODELIS (OPERACIONALIZACIJA)

Išsamesnis tyrimo objekto kintamųjų išvardijimas:

Asmeninės savybės: empatija / jautrumas; smalsumas / žingeidumas; emocinis stabilumas; atsakingumas; emocijų valdymas; pasitikėjimas savimi; reiklumas; ryžtingumas / drąsa.

Vertybinės nuostatos: tolerancija; pagarba vaikui; geranoriškumas; tikėjimas savo darbu; vaiko gerovės siekis.

Bendrosios žinios, gebėjimai, įgūdžiai: bendravimas, bendradarbiavimas, darbo organizavimas, tobulėjimas / mokymasis.

Profesinės žinios, gebėjimai ir įgūdžiai: socialinės vaiko problemos nustatymas; vaiko situacijos ir jo poreikių vertinimas; socialinės pagalbos vaikui planavimas; vaiko emocinio ir fizinio vystymosi (raidos) užtikrinimas; vaiko savarankiškumo ugdymas; socialinės pagalbos vaikui suteikimas; Suteiktos pagalbos vertinimas

ŽVALGOMASIS PUSIAU STRUKTŪRUOTAS INTERVIU SU SOCIALINIAIS DARBUOTOJAIŠ, DIRBANČIAIS SU NEGALIĄ TURINČIAIS VAIKAIS

Orientaciniai klausimai:

Papasakokite, kaip *įsivaizduojate* socialinį darbuotoją, teikiantį bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams.

Kokias *žinias* turėtų turėti socialinis darbuotojas, teikiantis bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Kokie *gebėjimai* reikalingi socialiniam darbuotojui, teikiančiam bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Kokias kitas socialinio darbuotojo *savybes* išskirtumėte kaip būtinas, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Pakalbėkime apie *vertybines nuostatas*, reikalingas socialiniam darbuotojui, teikiančiam bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams. Kokia Jūsų nuomonė?

Kokias numatytumėte bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos *plėtojimo galimybes*?

Kokiai socialinio darbuotojo kompetencijos struktūros daliai (elementui) teiktumėte pirmenybę, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

ŽVALGOMASIS PUSIAU STRUKTŪRUOTAS INTERVIU SU SOCIALINE DARBUOTOJA, DIRBANČIA SU NEGALIAŲ TURINČIAIS VAIKAIS

Tyrėjos pastaba: tyrėjo ir informanto kalba netaisyta (pateikiama originali).

T: *Labą dieną. Esu Lina Frydental, Šiaulių universiteto studentė, studijuoju Socialinio darbo magistro studijose. Rengiu magistro darbą tema „Socialinio darbuotojo kompetencijos struktūra ir jos plėtojimas bendruomeninių globos paslaugų negalių turintiems vaikams perspektyvoje“. Ar Jūs sutinkate, kad pokalbis būtų įrašomas?*

I: Sutinku.

T: *Noriu užduoti Jums kelis klausimus. Papasakokite, kaip įsivaizduojate socialinį darbuotoją, teikiantį bendruomenines globos paslaugas negalių turintiems vaikams.*

I: Manau, kad socialinis darbuotojas, dirbantis bendruomeninėse globos paslaugose, namuose, kaip čia įvardinti, jisai yra kaip mama, kaip tėtis, kuris turi su vaikais dirbti ne tik kaip darbuotojas, bet ir kaip šeimos narys. Turi su jais gyventi, turi prisitaikyti prie visuomenės, integruoti vaikus su negalia į visuomenę. Taip kad noriu pasakyti, jog socialinis darbuotojas, išėjęs į bendruomenines paslaugas, atliks tokias pačias funkcijas, kaip ir dirbdamas institucijose, bet dar prie tų funkcijų prisidės dar papildomų darbų.

T: *Ačiū. Kokias žinias turėtų turėti socialinis darbuotojas, teikiantis bendruomenines globos paslaugas negalių turintiems vaikams? Kaip Jūs manote?*

I: Visas žinias, kurios yra reikalingos ir dirbant institucijoje, tik, žinoma, žinių turėtų būti daugiau ir iš socialinės pusės, ir iš psichologinės, profesinės pusės, nes, išėjus dirbti į bendruomeninius namus, turi dirbti ne tik su vaikais, bet ir su bendruomene, su darbuotojais, turi kurti komandą, taip kad reikia daugiau gal asmeninių savybių negu kaip socialinio darbuotojo, nors tikrai reikalingos ir socialinio darbuotojo žinios.

T: *Kokie gebėjimai reikalingi socialiniam darbuotojui, teikiančiam bendruomenines globos paslaugas negalių turintiems vaikams?*

I: Tai reikalingi gebėjimai, kaip bendrauti ir bendradarbiauti ne tik su vaikais, ne tik su darbuotojais, bet ir su visuomene, su kaimynais. Reikia taip pat bendrauti ir su mokykla, su mokyklos darbuotojais, su pedagogais. Gali net atsirasti tokių situacijų, kada reikia bendradarbiauti, bendrauti su teisinėmis sferomis, su policija, su teismais ir panašiai.

T: *Tai, Jūsų nuomone, kad tarpinstitucinis bendradarbiavimas užimtų labai svarbią vietą?*

I: Taip. Ir tarpinstitucinis bendradarbiavimas ir bendravimas apskritai su visuomene. Gebėjimas bendrauti su visuomene, kad neužtenka užsidaryti name ar bute, ir kad tik tai dirbi vienoje vietoje, bet tuos vaikus reikia vesti ir į visuomenę, integruoti į bendruomenę. Kadangi kalbam apie vaikus, turinčius negalią, tai tas integravimas, turbūt, bus žymiai sunkesnis negu vaikų, kurie neturi jokių sutrikimų, nes visuomenės požiūris į vaikus, turinčius negalią, ne tik į vaikus, bet ir suaugusius tikrai yra kitoks. Mūsų visuomenė dar sunkiau priima truputį kitokius vaikus ir suaugusius. Taip kad socialinis darbuotojas turi padaryti labai didelį darbą ir padėti labai tvirtą pagrindą vaikų bendravimo su visuomene.

T: *Tai čia ir tų išankstinių nuostatų susidariusių?*

I: Taip, taip, nes dauguma žmonių yra dabar susidarę visi išankstines nuomones. Kaip dabar dažnai girdime, jog tikrai nenorėčiau, kad šalia manęs gyventų vaikai iš vaikų namų. Manau, žmonėms, tikrai nedirbantiems su tokiais vaikais, yra kažkiek ir baisu, kas bus, kai tokie vaikai gyvens šalia jų, nes gal jie bijo triukšmo, bijo kitų vaikų elgesio gal netinkamo. Todėl labai svarbu socialiniam darbuotojui gebėti integruoti tuos vaikus į visuomenę ir kaip prijaukinti visuomenę prie tokių vaikų, kad visuomenė neturėtų to tokio blogo požiūrio.

T: *Tiesiog pasitelkti ir tą kūrybiškumą savo, kad va kaip pagalvoti, kad ne taip atėjom ir gyvenam, bet kažkaip...?*

I: Taip, visų pirma, socialinio darbuotojo gal misija – parodyti, kad tie vaikai yra geri, kad jie kažko blogo nedaro, nors tikrai visada gali visko atsitikti. Ir su vaikais, gyvenančiais šeimose visada visko atsitinka, bet, manau, kad nereikia slėptis ir sakyti, nepasakoti, kad mes čia gyvensime, bet kaip tik reikia supažindinti visuomenę ir atvirai kalbėti, kad mes gyvensime, bet kad mes norime su jumis bendrauti ir būti tie kaimynai, kaip ir visi aplinkui, kad mes niekuo neišsiskirsime iš kitų. Truputį nukrypom į kitą pusę. Kalbėjom apie gebėjimus. Tai socialinis darbuotojas, kaip ir sakiau, turi bendrauti ir bendradarbiauti su daug kuo, turi turėti organizacinius gebėjimus, nes išėjus gyventi iš institucijos, iškart sumažėja darbuotojų skaičius, nes nebelieka užimtumo specialistų, nebelieka slaugytojų, socialinių pedagogų, kurie organizavo vaikų laisvalaikį, kurie organizavo vaikų užimtumą. Tai socialinis darbuotojas taip pat turės ir vykdyti šias funkcijas kaip ir užimtumo specialisto, turės organizuoti ir šventes, ir užsiėmimus po pamokų, ir tą patį integraciją į visuomenę, turės organizuoti kažkokias išvykas, keliones. Ir organizaciniai gebėjimai taip pat yra labai svarbūs ne vien dirbant su vaikais, bet ir su darbuotojais, nes, manau, kad bus kuriamos naujos komandos ir turi būti organizuojamas tvirtas darbas, kad visi darbuotojai dirbtų... kaip čia dabar pasakius... kad labiausiai dirbtų pagal tai, ką jie moka, ką labiausiai sugeba, bet nepamirštant ir kitų pareigų. Kad niekada nereikia pamiršti, kad reikia dirbti su vaikais, o socialinis darbuotojas yra tas darbuotojas, kuris turi apšviesti tiek

socialinio darbuotojo padėjėjas, tiek kitus darbuotojus, gal kurie ateis į tą šeimynas, kaip reikia dirbti su tais vaikais. Ir užtat turi organizuoti labai tą darbą. Gal tiek.

T: *Kokias kitas socialinio darbuotojo savybes išskirtumėte kaip būtinas, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?*

I: Socialinis darbuotojas turi būti atsakingas labai už savo priimtus sprendimus, už... turi atsakingai žiūrėti į savo darbą, turi gebėti skaičiuoti kaip buhalteris pinigus, sąskaitas tvarkyti, nes bendruomeniniai namai pereina į tą lygį, kai patys socialiniai darbuotojai turės gaminti maistą vaikams, tai va gal ir pamiršau paminėti prie gebėjimų, kad socialinis darbuotojas taip pat turės gebėti gaminti maistą, gal ir ne visi geba gaminti, bet socialinis darbuotojas jau privalės tai mokėti. Taip pat dar socialinis darbuotojas turės gebėti planuoti ir meniu planuoti, ir išlaidas planuoti, kiek ko kam galima skirti. Socialinis darbuotojas turės gebėti greitai ir... greitai valdyti konfliktus ir greitai priimti sprendimus, už kuriuos tikri turės būti atsakingas. Gal kaip ir institucijose, institucinėj globoj socialinis darbuotojas irgi atliko tą pareigą, turėjo turėti tą gebėjimą, bet, išėjus į bendruomeninius namus, nebebus kur atsiremti, nebebus administracijos į kurią galėsi atsiremti, nebebus administracijos, kuriai galėsi permesti sprendimą.

T: *Tai kaip suprantu, daugiau jis atsakomybės prisiimantis toks ir atliekantis?*

I: Užtat ir sakau, kad viena iš svarbiausių savybių socialinio darbuotojo – tai atsakingumas. Kad labai atsakingai turi žiūrėti į savo darbą, taip pat darbštumas, nes turi be priekaištų atlikti savo darbą tiek skaičiavimuose, tiek planavime. Ir darbuotojas būtinai turi būti sąžiningas, kad galėtų... kad kiti darbuotojai galėtų pasitikėti socialiniu darbuotoju, kuris tvarko tiek piniginius reikalus, tiek viso maisto pirkimą.

T: *Būti tiesiog visos šeimynos kaip pavyzdys?*

I: Taip, kaip ir sakiau, socialinis darbuotojas turi būti mama ir tėtis ir be to socialinis darbuotojas turi būti ryžtingas, turėdamas savo nuomonę, bet taip pat turi būti lankstus, kuris galėtų ir prisitaikyti ir prie vaikų, ir prie kitų darbuotojų. Taip kad turi turėti savo nuomonę, bet kad galėtų ją kartais reikiama linkme palenkti.

T: *Pakalbėkime apie reikalingas socialinio darbuotojo vertybines nuostatas, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams. Kokia Jūsų nuomonė?*

I: Manau, kad svarbiausios vertybinės nuostatos tai, tikriausiai, bus sąžiningumas, pagarba, dora, savigarba, šeima, inteligencija netgi, nes socialinis darbuotojas, juk kaip ir sakėme, turės būt pavyzdys visos šeimos, visos šeimynos.

T: *Tai gal galima konkrečiau, kad kodėl va taip manote, kad būtent tos išvardintos vertybinės nuostatos yra labai svarbios?*

I: Tai kodėl? Kokios?

T: *Na vat Jūsų gal pasirinktos kelios, svarbiausiom.*

I: Tai, manau, kad svarbiausia turėtų būti vertybinė nuostata - tai šeima, nes pradėję gyventi institucijose mes turime rodyti vaikams, ne institucijose, o bendruomenėje, mes turime vaikams rodyti pavyzdį, kokia yra šeima. Kokia yra šeima, kaip mes gyvename šeimoje, nes gyvendami institucijose jie mažai mato šeimos modelio, nes kad ir institucijose yra gyvenama šeimynose po šešis aštuonis vaikus, bet institucijose... institucijoje yra kas atneša valgyti padarytą, kas išplauna grindis, sutvarko kambarį, ko bendruomeniniuose namuose nebeturėtų būti. Vaikai turėtų patys būti atsakingi už savo rūbų, už savo daiktų priežiūrą, už kambario tvarkymą. Tai čia ir yra šeimos modelis, kaip mes gyvename šeimoje, taip turi būti gyvenama ir bendruomeniniuose namuose. Žinoma, niekada negaliu sakyti niekada, bet tikrai artimiausiu metu nebus, kad gyvenimas bendruomeniniuose namuose bus tikrai šeima, nes šeimoje yra mama ir tėtis, seneliai, o bendruomeniniuose namuose vis tiek keičiasi darbuotojai, bus tikrai vienas pagrindinis socialinis darbuotojas, kuris bus dažniausiai didžiąją dalį, bet ateis ir kiti darbuotojai, tiek naktį ateis kiti darbuotojai, tiek dieną kiti darbuotojai, bet, žinoma, kaip ir sakiau, socialinis darbuotojas turi kuruoti visą darbą, kad vaikams nebūtų kažkokių didesnių pokyčių, kad kiekvienas darbuotojas dirbtų panašiai.

T: *Taip, kad kuo sukurti artimesnę tą namų aplinką, tai tikslas socialinio darbuotojo, kuris sukuria tą aplinką?*

I: Taip.

T: *Kokiai socialinio darbuotojo kompetencijos struktūros daliai (elementui) teiktumėte pirmenybę, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams? Nes kaip ir kalbėjom, daug kompetencijų (socialinių, profesinių, asmeninės reikalingos), vertybės ir visos jos yra reikalingos, bet kokiai tai struktūros daliai Jūs galvojate?*

I: Kokiai struktūros daliai? Man atrodo, kad visiškai visiškai visos yra reikalingos, bet aš net negaliu išskirti vienos pačios svarbiausios, nes be gebėjimų ir žinių mes tikrai negalėsime dirbti to darbo, bet taip pat negalėsime dirbti ir be asmeninių savybių. Jeigu mes negebėsime bendrauti su vaikais, neatrasime ryšio tiek su vaikais, tiek su darbuotojais, tiek su visuomene, tai mes ir negalėsime dirbti tiesiog to darbo. Tai aš manau, kad visos visos kompetencijos dalys yra svarbios ir labai reikalingos.

T: *Tuomet gal grįžkime dar prie kompetencijos... socialinio darbuotojo kompetencijos plėtojimo galimybes. Kokias numatytumėte bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos plėtojimo galimybes?*

I: Socialinis darbuotojas yra kaip ir pedagogas, kuris nuolat turi tobulėti, niekada negali stovėti vienoje vietoje, tad socialinis darbuotojas turi tobulėti tiek asmeninėm savybėm, tiek institucinio socialinio darbuotojo tobulėjimui. Ir socialinis darbuotojas turi nuolat tobulėti tiek vidumi, tiek išore, tiek įgyjant naujų žinių.

T: Gal galite papasakoti konkrečiai kokiais būdais Jūs save galbūt matote, kaip Jūs kokiais būdais tobulintumėte kompetencijas?

I: Man atrodo, kad svarbiausias kaip tobulinti savo savybes visas asmenines, tiek socialinio darbuotojo, tai savianalizės labai reikalingos, kad mes matytumėme, ką mes kažką padarėme ne taip, kur mes galime tobulėti. Ir iš to išplaukia, kaip mes galime tobulinti tas savo savybes. Tai, manau, kad po to labai būtų reikalingi to pačio asmeninio tobulėjimo kursai, nes socialinis darbuotojas turi augti kaip žmogus, ne tik kaip specialistas. Taip pat lankyti socialinio darbuotojo įvairius kursus, informacijos ieškoti internete, knygose. Be to, lankytis kituose bendruomeniniuose namuose, dalintis informacija, išvykti gal ne tik į Lietuvoje esančius bendruomeninius namus, bet ir į užsienį. Iš užsienio semtis patirtį ir pritaikyti savo institucijose, ne institucijose – bendruomeniniuose tuose namuose. Diskutuoti ir su vaikais galime diskutuoti, su darbuotojais, su kitomis institucijomis, su kaimynais, gyvenančiais šalia. Visada reikia kalbėti, ir tiek su pedagogais reikia kalbėti, nes...

T: Galbūt Jūs galvojate, kad gali netgi ir kitų profesijų atstovai padėti, ypač darbui su vaikais ir su negalia?

I: Taip, nes socialinis darbuotojas gal ne visada turi tiek daug pedagoginių žinių, kiek turi pedagogai šių žinių. Ir socialiniam darbuotojui reikia konsultuotis su kitais specialistais, o ne tik galvoti, kad aš esu vienas, kuris galiu viską padaryti. Taip pat ir tie patys kaimynai visą laiką gal gali patarti iš kitos pusės, iš kurios gal socialinis darbuotojas nemato.

T: Tai kaip ir gyvenimiškos tos patirties patarimai.

I: Taip. Be to, socialinis darbuotojas, kaip ir sakiau, turi nuolat tobulėti ir, manau, kad turi studijuoti, kad neužtenka vien kolegijos išsilavinimo, kad gali tikrai tobulėti, o studijos tikrai suteikia daug žinių ir gebėjimų.

T: Ačiū už interviu.

I: Prašau.

T: Viso.

ŽVALGOMASIS PUSIAU STRUKTŪRUOTAS INTERVIU SU SOCIALINE DARBUOTOJA, DIRBANČIA SU NEGALIAŲ TURINČIAIS VAIKAIS

Tyrėjos pastaba: tyrėjo ir informanto kalba netaisyta (pateikiama originali).

T: *Labą dieną. Esu Lina Frydental, Šiaulių universiteto studentė, studijuoju Socialinio darbo magistro studijose. Rengiu magistro darbą tema „Socialinio darbuotojo kompetencijos struktūra ir jos plėtojimas bendruomeninių globos paslaugų negalių turintiems vaikams perspektyvoje“. Ar Jūs sutinkate, kad pokalbis būtų įrašomas?*

I: Taip.

T: *Papasakokite, kaip įsivaizduojate socialinį darbuotoją, teikiantį bendruomenines globos paslaugas negalių turintiems vaikams.*

I: Manau tai turėtų būti labai atsakingas, turintis darbo patirties su vaikais turinčiais negalią. Išmanantis apie vaikų psichologiją, mokantis dirbti komandoje. Turi būti kūrybingas, mokantis planuoti, organizuoti savo darbą. Dirbant būtent tokį darbą, socialinis darbuotojas atlieka mamos, mokytojo ir draugo vaidmenį, tai yra labai svarbu. Tai aš įsivaizduoju tokį socialinį darbuotoją.

T: *Kokias žinias turėtų turėti socialinis darbuotojas, teikiantis bendruomenines globos paslaugas negalių turintiems vaikams?*

I: Žinios socialiniam darbuotojui yra labai svarbus pagrindas. Žinių pagalba jis gali kompetentingai atlikti savo pareigas, turi turėti teisinės žinias. Taip pat išmanyti apie vaikų elgesį, adaptaciją, apie institucijas, apie socialinę politiką. Psichologijas žinias. Savarankiškumo ugdymo žinias. Profesinio orientavimo žinios yra svarbios, žinios apie vaikų teises.

T: *Kokie gebėjimai reikalingi socialiniam darbuotojui, teikiančiam bendruomenines globos paslaugas negalių turintiems vaikams?*

I: Manau turi gebėti bendrauti su neįgaliaisiais, turi mokėti dirbti komandoje, planuoti ir organizuoti savo ir kitų darbą. Turi išmanyti socialinio darbuotojo darbą, turi būti lankstus, kūrybingas.

T: *Tai čia tiek svarbios... tiek bendrieji gebėjimai, žinios ir... ir profesinės srities. Būtent svarbios darbuotojui abiejų kryptių žinios. Na?*

I: Taip.

T: *Kokias kitas socialinio darbuotojo savybes išskirtumėte kaip būtinas, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalių turintiems vaikams? Patikslinimas – čia kalbame apie socialinio darbuotojo savybes.*

I: Asmenines, taip?

T: Taip.

I: Asmenines, taip? Turėtų būti atsakingas, sąžiningas, empatiškas, gebantis išvengti konfliktų, humaniškas, dvasiškai stiprus, reiklus sau ir kitiems. Ekstremaliose situacijose priimti tinkamus sprendimus. Tiek, ko gero.

T: Kodėl galvojate, kad šios savybės būtų svarbios, vat? Empatijos ir atsakingumo?

I: Jeigu žmogus nebūtų empatiškas, nu tai jis neįsijaustų į kito žmogaus jausmus, nu nesuprastų tiesiog to kito žmogaus. Tai jisai... nu (*galvoja*)... Empatiškumas man atrodo yra gan svarbi savybė.

T: Pakalbėkime apie vertybines nuostatas, reikalingas socialiniam darbuotojui, teikiančiam bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams. Kokia Jūsų nuomonė?

I: Manau, kad pagalba kitiems asmenims, sąžiningumas, pagarba, empatiškumas, vėlgi tolerancija, kantrybė, ypač dirbant su neįgaliais vaikais. Nuoširdumas, sugebėjimas išlaikyti ir išgirsti... (pauzė) ir supratimas.

T: Kokias numatytumėte bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos plėtojimo galimybes?

I: Manau, kad svarbu, jog socialiniai darbuotojai nuolat atsinaujintų savo žinias, tobulėtų. Pavyzdžiui, kūrybiškumo plėtojimas. Bendruomeninės globos paslaugas teikiančių institucijų pasidalijimas savo patirtimi. Socialinis darbuotojas turi tobulėti dvasiškai kaip asmenybė. Turėtų vykti seminarai, paskaitos. Labai norėtusi, kad dalintųsi savo gerąją patirtimi. Norėtusi praktinės patirties užsienio šalyse.

T: Jeigu būtų tokios galimybės, taip? Perspektyvos?

I: Jeigu tai būtų įmanoma, tai būtų labai gerai.

T: Kokiai socialinio darbuotojo kompetencijos struktūros daliai (elementui) teiktumėte pirmenybę, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

I: Na, mano manymu, visos kompetencijos struktūros dalys, tiek asmeninės savybės, tiek vertybinės nuostatos, žinios, gebėjimai, įgūdžiai, tiek bendrieji, tiek profesiniai yra neatsiejamos viena nuo kitos. Norint teikti kokybiškas paslaugas, jos tiesiog būtinos socialiniam darbuotojui.

T: Tai jos tai išskirti negali tokios vienos ?

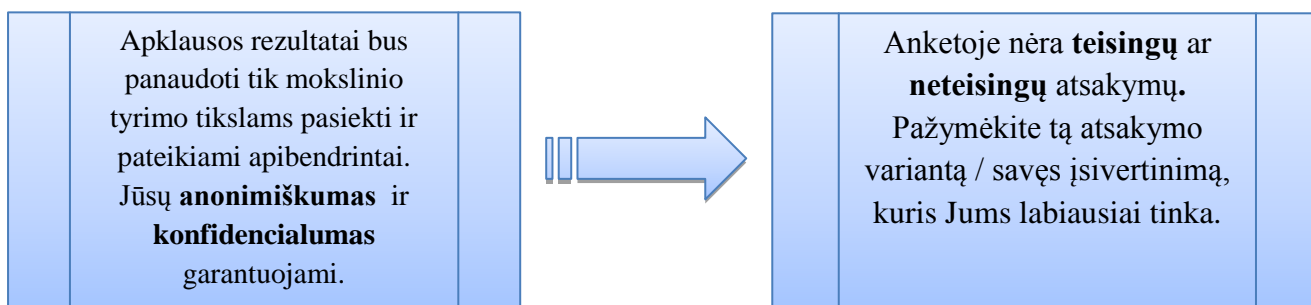
I: Ne, jos turėtų būti, mano manymu, visos kartu, krūvoj.

T: Visos krūvoj, kad galėtum dirbti... (pauzė). Ačiū tau.

I: (Juokiasi) Prašom.

GERBIAMAS RESPONDENTE,

Prašau Jūsų dalyvauti apklausoje „SOCIALINIO DARBUOTOJO KOMPETENCIJOS STRUKTŪRA IR JOS PLĖTOJIMAS BENDRUOMENINIŲ GLOBOS PASLAUGŲ NEGALIĄ TURINTIEMS VAIKAMS PERSPEKTYVOJE“ ir atsakyti į pateiktus klausimus apie Jūsų kaip socialinio darbuotojo kompetencijas. Jūsų nuoširdūs ir atviri atsakymai / savęs įsivertinimas padės nustatyti jau egzistuojančią bendruomenines globos paslaugas neįgaliems vaikams teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos struktūrą

Labai svarbu, kad Jūs atsakytumėte į visus pateiktus anketos klausimus.

Pildydami anketą užtruksite iki 10 minučių.

AČIŪ UŽ JŪSŲ PAGALBĄ!

Anketą parengė ir tyrimą atlieka Šiaulių universiteto jungtinės Socialinio darbo magistrantūros studijų programos studentė Lina Frydendal.

Kilus klausimams galite kreiptis: el. paštu: lfryd123@gmail.com

KLAUSIMAI APIE JUS

Jums tinkantį atsakymą pažymėkite taip

1. Koks Jūsų bendras darbo stažas socialinio darbo srityje?		2. Kiek metų dirbate, teikdami bendruomenines globos paslaugas neįgaliems vaikams?	
☐	Iki 1 metų	☐	Iki 1 metų
☐	1-3 metai	☐	1-3 metai
☐	4-5 metai	☐	4-5 metai
☐	6-10 metų	☐	6-10 metų
☐	Daugiau nei 10 metų	☐	Daugiau nei 10 metų
3. Kokia Jūsų kvalifikacinė kategorija?		4. Jūsų lytis?	
☐	Socialinis darbuotojas	☐	Moteris
☐	Vyresnysis socialinis darbuotojas	☐	Vyras
☐	Socialinis darbuotojas ekspertas		
5. Kiek Jums metų?			
☐	Iki 25 metų		
☐	26-35 metai		
☐	36-45 metai		
☐	46-55 metai		
☐	Daugiau nei 55 metai		

TOLIAU ESANČIOSE LENTELĖSE TIES KIEKVIENA EILUTE APIBRAUKITE JUMS TINKANTĮ ATSAKYMĄ APSKRITIMU: ○

KLAUSIMAI APIE BENDRĄSIAS ŽINIAS IR ĮGŪDŽIUS

6. Bendravimas

<i>Žinios / gebėjimai / įgūdžiai</i>	<i>Įvertinkite savo turimas žinias / gebėjimus / įgūdžius</i>				
	Mažai	Mažiau negu vidutiniškai	Vidutiniškai	Daugiau nei vidutiniškai	Daug
6.1. Žinios, kaip bendrauti su įvairiomis klientų grupėmis	1	2	3	4	5
6.2. Dalykinės komunikacijos žinios	1	2	3	4	5
6.3. Psichologijos žinios	1	2	3	4	5
6.4. Etiketo žinios	1	2	3	4	5
6.5. Gebėjimas „rasti bendrą kalbą“ su vaiku	1	2	3	4	5
6.6. Gebėjimas aiškiai, sklandžiai reikšti mintis	1	2	3	4	5
6.7. Kūno kalbos skaitymas	1	2	3	4	5
6.8. Gebėjimas argumentuoti / paaiškinti	1	2	3	4	5

7. Bendradarbiavimas

<i>Žinios / gebėjimai / įgūdžiai</i>	<i>Įvertinkite savo turimas žinias / gebėjimus / įgūdžius</i>				
	Mažai	Mažiau negu vidutiniškai	Vidutiniškai	Daugiau nei vidutiniškai	Daug
7.1 Žinios apie bendradarbiavimo formas	1	2	3	4	5
7.2 Žinios apie lyderystę	1	2	3	4	5
7.3 Žinios apie bendradarbiavimo stiprinimą	1	2	3	4	5
7.4 Derybų ir interesų derinimo įgūdžiai	1	2	3	4	5
7.5 Darbo grupėje įgūdžiai	1	2	3	4	5
7.6 Atsakomybės pasidalijimo įgūdžiai	1	2	3	4	5
7.7 Lyderystės įgūdžiai	1	2	3	4	5

8. Darbo organizavimas

<i>Žinios / gebėjimai / įgūdžiai</i>	<i>Įvertinkite savo turimas žinias / gebėjimus / įgūdžius</i>				
	Mažai	Mažiau negu vidutiniškai	Vidutiniškai	Daugiau nei vidutiniškai	Daug
8.1 Žinios apie darbo planavimo būdus ir metodus	1	2	3	4	5
8.2 Žinios apie tikslų ir užduočių formulavimo principus	1	2	3	4	5
8.3 Žinios apie veiklos vertinimo būdus	1	2	3	4	5
8.4 Gebėjimas matyti situacijos visumą	1	2	3	4	5
8.5 Gebėjimas išskirti veiklos prioritetus	1	2	3	4	5
8.6 Gebėjimas įvertinti veiklos efektyvumą	1	2	3	4	5
8.7 Gebėjimas veikti savarankiškai	1	2	3	4	5
8.8 Gebėjimas prisitaikyti prie pokyčių	1	2	3	4	5

9. Tobulėjimas / mokymasis

<i>Žinios / gebėjimai / įgūdžiai</i>	<i>Įvertinkite savo turimas žinias / gebėjimus / įgūdžius.</i>				
	Mažai	Mažiau negu vidutiniškai	Vidutiniškai	Daugiau nei vidutiniškai	Daug
9.1 Žinios apie įvairias mokymosi ir tobulėjimo galimybes	1	2	3	4	5
9.2 Savo ribų žinojimas	1	2	3	4	5
9.3 Žinios apie savęs pažinimą	1	2	3	4	5
9.4 Mokymosi ir tobulėjimo įgūdžiai	1	2	3	4	5
9.5 Gebėjimas pasimokyti iš savo veiklos (klaidų / pasiekimų)	1	2	3	4	5
9.6 Gebėjimas pasimokyti iš kitų veiklos / patirties	1	2	3	4	5

10. Socialinės vaiko problemos nustatymas

<i>Žinios / gebėjimai / įgūdžiai</i>	<i>Įvertinkite savo turimas žinias / gebėjimus / įgūdžius</i>				
	Mažai	Mažiau negu vidutiniškai	Vidutiniškai	Daugiau nei vidutiniškai	Daug
10.1 Socialinį darbą, socialinės apsaugos sritį reglamentuojančius teisės aktų žinojimas	1	2	3	4	5
10.2 Žinios apie žmogaus teises	1	2	3	4	5
10.3 Šeimai artimos aplinkos principų žinojimas	1	2	3	4	5
10.4 Gebėjimas sudaryti pagalbos vaikui programą	1	2	3	4	5
10.5 Gebėjimas įvertinti resursus	1	2	3	4	5
10.6 Gebėjimas padėti klientui tenkinti socialinius poreikius	1	2	3	4	5
10.7 Gebėjimas tinkamai pasirinkti ir taikyti socialinio darbo metodus	1	2	3	4	5
10.8 Gebėjimas rengti socialinio darbo ir kliento individualios priežiūros planus	1	2	3	4	5

11. Vaiko situacijos ir jo poreikių vertinimas

<i>Žinios / gebėjimai / įgūdžiai</i>	<i>Įvertinkite savo turimas žinias / gebėjimus / įgūdžius</i>				
	Mažai	Mažiau negu vidutiniškai	Vidutiniškai	Daugiau nei vidutiniškai	Daug
11.1 Žinios apie rizikos grupes	1	2	3	4	5
11.2 Žinios apie vaiko raidą	1	2	3	4	5
11.3 Vaikų psichologijos žinios	1	2	3	4	5
11.4 Teisinės žinios (vaiko teisių srityje)	1	2	3	4	5
11.5 Gebėjimas įvertinti vaiko fizinius poreikius	1	2	3	4	5
11.6 Gebėjimas įvertinti vaiko psichologinius / emocinius poreikius	1	2	3	4	5
11.7 Gebėjimas įvertinti vaiko ugdymo / edukacinius poreikius	1	2	3	4	5
11.8 Gebėjimas atpažinti vaiko stiprybes	1	2	3	4	5
11.9 Gebėjimas ugdyti ir palaikyti vaiko savarankiškumo įgūdžius	1	2	3	4	5
11.10 Gebėjimas mokyti, instruktuoti, ugdyti	1	2	3	4	5

12. Socialinės pagalbos vaikui planavimas

<i>Žinios / gebėjimai / įgūdžiai</i>	<i>Įvertinkite savo turimas žinias / gebėjimus / įgūdžius</i>				
	Mažai	Mažiau negu vidutiniškai	Vidutiniškai	Daugiau nei vidutiniškai	Daug
12.1 Žinios apie socialinio darbo metodus	1	2	3	4	5
12.2 Žinios kaip parengti socialinės globos planą	1	2	3	4	5
12.3 Žinios apie tai, kokią pagalbą teikia kiti specialistai	1	2	3	4	5
12.4 Gebėjimas sudaryti pagalbos vaikui programą	1	2	3	4	5
12.5 Gebėjimas tinkamai pasirinkti ir taikyti socialinio darbo metodus	1	2	3	4	5
12.6 Gebėjimas įvertinti resursus	1	2	3	4	5

13. Vaiko emocinio ir fizinio vystymosi (raidos) užtikrinimas

<i>Žinios / gebėjimai / įgūdžiai</i>	<i>Įvertinkite savo turimas žinias / gebėjimus / įgūdžius</i>				
	Mažai	Mažiau negu vidutiniškai	Vidutiniškai	Daugiau nei vidutiniškai	Daug
13.1 Žinios apie vaiko (emocinę, fizinę, seksualinę) raidą	1	2	3	4	5
13.2 Žinios apie vaikų priežiūrą	1	2	3	4	5
13.3 Žinios apie sveikatos priežiūrą	1	2	3	4	5
13.4 Žinios apie vaikų ugdymą, užimtumo organizavimą	1	2	3	4	5
13.5 Gebėjimas sukurti artimą šeimai, sveiką ir saugią aplinką	1	2	3	4	5
13.6 Gebėjimas padėti vaikui įveikti skaudžios patirties pasekmes	1	2	3	4	5
13.7 Gebėjimas formuoti vaiko kasdienio gyvenimo įgūdžius	1	2	3	4	5
13.8 Gebėjimas valdyti vaiko elgesį nenaudojant fizinių ir kt. netinkamų bausmių	1	2	3	4	5
13.9 Gebėjimas padėti vaikui pažinti saugias ir nesaugias situacijas	1	2	3	4	5

14. Vaiko savarankiškumo ugdymas

<i>Žinios / gebėjimai / įgūdžiai</i>	<i>Įvertinkite savo turimas žinias / gebėjimus / įgūdžius</i>				
	Mažai	Mažiau negu vidutiniškai	Vidutiniškai	Daugiau nei vidutiniškai	Daug
14.1 Žinios apie vaikų teises	1	2	3	4	5
14.2 Profesinio orientavimo (karjeros planavimo) išmanymas	1	2	3	4	5
14.3 Žinios apie asmeninių finansų valdymą, tvarkymąsi su pinigais	1	2	3	4	5
14.4 Žinios apie vaikų savarankiškumo ugdymą	1	2	3	4	5
14.5 Konsultavimo įgūdžiai	1	2	3	4	5

<i>Žinios / gebėjimai / įgūdžiai</i>	<i>Įvertinkite savo turimas žinias / gebėjimus / įgūdžius</i>				
	Mažai	Mažiau negu vidutiniškai	Vidutiniškai	Daugiau nei vidutiniškai	Daug
14.6 Gebėjimas motyvuoti vaiką	1	2	3	4	5
14.7 Gebėjimas mokyti vaiką pasirūpinti savimi	1	2	3	4	5
14.8 Gebėjimas įtraukti vaiką į įvairią veiklą	1	2	3	4	5
14.9 Gebėjimas stiprinti vaiko kasdienio gyvenimo įgūdžius	1	2	3	4	5
14.10 Gebėjimas padėti vaikui reikšti savo jausmus / pasakyti savo nuomonę	1	2	3	4	5

15. Socialinės pagalbos vaikui suteikimas

<i>Žinios / gebėjimai / įgūdžiai</i>	<i>Įvertinkite savo turimas žinias / gebėjimus / įgūdžius</i>				
	Mažai	Mažiau negu vidutiniškai	Vidutiniškai	Daugiau nei vidutiniškai	Daug
15.1 Įvairių intervencijos metodų išmanymas	1	2	3	4	5
15.2 Žinios apie socialinės atskirties mažinimo būdus	1	2	3	4	5
15.3 Žinios apie klientų įgalinimą	1	2	3	4	5
15.4 Gebėjimas mokyti, instrukuoti, ugdyti	1	2	3	4	5
15.5 Gebėjimas įgyvendinti vaiko individualios priežiūros planą	1	2	3	4	5
15.6 Gebėjimas skatinti vaiko integraciją į bendruomenę	1	2	3	4	5
15.7 Gebėjimas dalintis atsakomybe su klientu	1	2	3	4	5

16. Suteiktos pagalbos vertinimas

<i>Žinios / gebėjimai / įgūdžiai</i>	<i>Įvertinkite savo turimas žinias / gebėjimus / įgūdžius</i>				
	Mažai	Mažiau negu viduti- niškai	Viduti- niškai	Daugiau nei viduti- niškai	Daug
16.1 Žinios apie veiklos efektyvumą	1	2	3	4	5
16.2 Žinios apie veiklos vertinimą ir vertinimo metodus	1	2	3	4	5
16.3 Socialinių paslaugų kokybės išmanymas	1	2	3	4	5
16.4 Žinios kaip atlikti duomenų / informacijos analizę	1	2	3	4	5
16.5 Gebėjimas analizuoti socialinių paslaugų veiksmingumą	1	2	3	4	5
16.6 Gebėjimas tikslinti, koreguoti taikomus metodus	1	2	3	4	5
16.7 Paslaugų kokybės ir efektyvumo vertinimo įgūdžiai	1	2	3	4	5

17. Bendruomeninių globos paslaugų neįgaliam vaikui teikimas

<i>Gebėjimai / įgūdžiai</i>	<i>Įvertinkite savo turimas gebėjimus / įgūdžius</i>				
	Mažai	Mažiau negu vidutiniškai	Vidutiniškai	Daugiau nei vidutiniškai	Daug
17.1 Gebėjimas dirbti su neįgalaus vaiko artimaisiais (jei yra)	1	2	3	4	5
17.2 Gebėjimas įvertinti esamą situaciją ir neįgalaus vaiko poreikius	1	2	3	4	5
17.3 Gebėjimas valdyti kritines situacijas (reagavimas į ypatingus atvejus)	1	2	3	4	5
17.4 Gebėjimas užtikrinti tinkamą neįgalaus vaiko emocinį, fizinį ir seksualinį vystymąsi	1	2	3	4	5
17.5 Gebėjimas didinti neįgalaus vaiko savarankiškumą, pasirengimą gyventi savarankiškai	1	2	3	4	5
17.6 Gebėjimas bendrauti su negalia turinčiu vaiku	1	2	3	4	5
17.7 Gebėjimas formuoti neįgalaus vaiko kasdienio gyvenimo įgūdžius	1	2	3	4	5
17.8 Gebėjimas užtikrinti palankią augimui ir saugią namų aplinką neįgaliam vaikui	1	2	3	4	5
17.9 Gebėjimas tarpininkauti tarp neįgalaus vaiko ir aplinkos	1	2	3	4	5
17.10 Gebėjimas sudaryti neįgalaus vaiko individualaus vystymosi planą	1	2	3	4	5
17.11 Gebėjimas stebėti ir įvertinti neįgalaus vaiko būklės pokyčius	1	2	3	4	5
17.12 Gebėjimas įvertinti specializuotų paslaugų poreikį neįgaliam vaikui	1	2	3	4	5
17.13 Gebėjimas teikti pagalbą neįgaliam vaikui su specialiaisiais poreikiais integruojantis į bendruomenę	1	2	3	4	5

18. Vertybinių nuostatų ir asmeninių savybių raiška darbe

<i>Vertybės / asmeninės savybės</i>	<i>Įvertinkite savo turimų vertybinių nuostatų ir asmeninių savybių raišką darbe</i>				
	Neišreikšta	Išreikšta mažiau negu vidutiniškai	Išreikšta vidutiniškai	Išreikšta daugiau nei vidutiniškai	Labai išreikšta
18.1 Tolerancija	1	2	3	4	5
18.2 Pagarba vaikui	1	2	3	4	5
18.3 Geranoriškumas / gera valia kiekvieno vaiko atžvilgiu	1	2	3	4	5
18.4 Tikėjimas savo darbu	1	2	3	4	5
18.5 Vaiko gerovės siekis	1	2	3	4	5
18.6 Empatija / jautrumas	1	2	3	4	5
18.7 Smalsumas / žingeidumas	1	2	3	4	5
18.8 Emocinis stabilumas	1	2	3	4	5
<i>Vertybės / asmeninės savybės</i>	<i>Įvertinkite savo turimų vertybinių nuostatų ir asmeninių</i>				

	<i>savybių raišką darbe</i>				
	Neišreikšta	Išreikšta mažiau negu vidutiniškai	Išreikšta vidutiniškai	Išreikšta daugiau nei vidutiniškai	Labai išreikšta
18.9 Emocijų valdymas	1	2	3	4	5
18.10 Pasitikėjimas savimi	1	2	3	4	5
18.11 Atsakingumas	1	2	3	4	5
18.12 Reiklumas	1	2	3	4	5
18.13 Ryžtingumas / drąsa	1	2	3	4	5

AČIŪ UŽ JŪSŲ ATSAKYMUS.

Kiekybinio tyrimo rezultatai

1 lentelė. Bendravimo žinių, gebėjimų ir įgūdžių vertinimas, M (N=51)

<i>Žinios / gebėjimai / įgūdžiai</i>	<i>Vidurkis (M)</i>
Žinios, kaip bendrauti su įvairiomis klientų grupėmis	3,94
Dalykinės komunikacijos žinios	4,02
Psichologijos žinios	4,04
Etiketo žinios	4,08
Gebėjimas „rasti bendrą kalbą“ su vaiku	4,10
Gebėjimas aiškiai, sklandžiai reikšti mintis	4,10
Kūno kalbos skaitymas	4,06
Gebėjimas argumentuoti / paaiškinti	4,04

2 lentelė. Bendradarbiavimo žinių, gebėjimų ir įgūdžių vertinimas, M (N=51)

<i>Žinios / gebėjimai / įgūdžiai</i>	<i>Vidurkis (M)</i>
Žinios apie bendradarbiavimo formas	4,06
Žinios apie lyderystę	4,10
Žinios apie bendradarbiavimo stiprinimą	3,96
Derybų ir interesų derinimo įgūdžiai	4,04
Darbo grupėje įgūdžiai	4,04
Atsakomybės pasidalijimo įgūdžiai	3,94
Lyderystės įgūdžiai	3,92

3 lentelė. Darbo organizavimo žinių, gebėjimų ir įgūdžių vertinimas, M (N=51)

<i>Žinios / gebėjimai / įgūdžiai</i>	<i>Vidurkis (M)</i>
Žinios apie darbo planavimo būdus ir metodus	3,98
Žinios apie tikslų ir užduočių formulavimo principus	4,02
Žinios apie veiklos vertinimo būdus	4,16
Gebėjimas matyti situacijos visumą	4,12
Gebėjimas išskirti veiklos prioritetus	4,02
Gebėjimas įvertinti veiklos efektyvumą	3,96
Gebėjimas veikti savarankiškai	3,96
Gebėjimas prisitaikyti prie pokyčių	3,94

4 lentelė. Tobulėjimo / mokymosi žinių, gebėjimų ir įgūdžių vertinimas, M (N=51)

<i>Žinios / gebėjimai / įgūdžiai</i>	<i>Vidurkis (M)</i>
Žinios apie įvairias mokymosi ir tobulėjimo galimybes	3,94
Savo ribų žinojimas	3,88
Žinios apie savęs pažinimą;	3,96
Mokymosi ir tobulėjimo įgūdžiai	3,96
Gebėjimas pasimokyti iš savo veiklos (klaidų / pasiekimų)	4,00
Gebėjimas pasimokyti iš kitų veiklos / patirties	3,96

5 lentelė. Socialinės vaiko problemos nustatymo žinių, gebėjimų ir įgūdžių vertinimas, M (N=51)

<i>Žinios / gebėjimai / įgūdžiai</i>	<i>Vidurkis (M)</i>
Socialinį darbą, socialinės apsaugos sritį reglamentuojančius teisės aktų žinojimas	4,00
Žinios apie žmogaus teises	3,98
Šeimai artimos aplinkos principų žinojimas	4,00
Gebėjimas sudaryti pagalbos vaikui programą	4,00
Gebėjimas įvertinti resursus	4,00
Gebėjimas padėti klientui tenkinti socialinius poreikius	4,12
Gebėjimas tinkamai pasirinkti ir taikyti socialinio darbo metodus	4,06
Gebėjimas rengti socialinio darbo ir kliento individualios priežiūros planus	3,98

6 lentelė. Vaiko situacijos ir jo poreikių vertinimo žinių, gebėjimų ir įgūdžių vertinimas, M (N=51)

<i>Žinios / gebėjimai / įgūdžiai</i>	<i>Vidurkis (M)</i>
Žinios apie rizikos grupes	3,96
Žinios apie vaiko raidą	4,08
Vaikų psichologijos žinios	4,16
Teisinės žinios (vaiko teisių srityje)	4,02
Gebėjimas įvertinti vaiko fizinius poreikius	4,04
Gebėjimas įvertinti vaiko psichologinius / emocinius poreikius	4,00
Gebėjimas įvertinti vaiko ugdymo / edukacinius poreikius	4,04
Gebėjimas atpažinti vaiko stiprybes	4,00
Gebėjimas ugdyti ir palaikyti vaiko savarankiškumo įgūdžius	3,98
Gebėjimas mokyti, instrukuoti, ugdyti	3,98

7 lentelė. Socialinės pagalbos vaikui planavimo žinių, gebėjimų ir įgūdžių vertinimas, M (N=51)

<i>Žinios / gebėjimai / įgūdžiai</i>	<i>Vidurkis (M)</i>
Žinios apie socialinio darbo metodus	4,00
Žinios kaip parengti socialinės globos planą	3,82
Žinios apie tai, kokią pagalbą teikia kiti specialistai	4,08
Gebėjimas sudaryti pagalbos vaikui programą	4,14
Gebėjimas tinkamai pasirinkti ir taikyti socialinio darbo metodus	4,22
Gebėjimas įvertinti resursus	4,12

8 lentelė. Vaiko emocinio ir fizinio vystymosi (raidos) užtikrinimo žinių, gebėjimų ir įgūdžių vertinimas, M (N=51)

<i>Žinios / gebėjimai / įgūdžiai</i>	<i>Vidurkis (M)</i>
Žinios apie vaiko (emocinę, fizinę, seksualinę) raidą	3,94
Žinios apie vaikų priežiūrą	4,00
Žinios apie sveikatos priežiūrą	4,08
Žinios apie vaikų ugdymą, užimtumo organizavimą	4,06
Gebėjimas sukurti artimą šeimai, sveiką ir saugią aplinką	4,08
Gebėjimas padėti vaikui įveikti skaudžios patirties pasekmes	4,02
Gebėjimas formuoti vaiko kasdienio gyvenimo įgūdžius	4,12
Gebėjimas valdyti vaiko elgesį nenaudojant fizinių ir kt. netinkamų bausmių	4,00
Gebėjimas padėti vaikui pažinti saugias ir nesaugias situacijas	4,00

9 lentelė. Vaiko savarankiškumo ugdymo žinių, gebėjimų ir įgūdžių vertinimas, M (N=51)

<i>Žinios / gebėjimai / įgūdžiai</i>	<i>Vidurkis (M)</i>
Žinios apie vaikų teises	4,00
Profesinio orientavimo (karjeros planavimo) išmanymas	3,96
Žinios apie asmeninių finansų valdymą, tvarkymąsi su pinigais	4,16
Žinios apie vaikų savarankiškumo ugdymą	4,12
Konsultavimo įgūdžiai	4,10
Gebėjimas motyvuoti vaiką	4,06
Gebėjimas mokyti vaiką pasirūpinti savimi	4,12
Gebėjimas įtraukti vaiką į įvairią veiklą	4,00
Gebėjimas stiprinti vaiko kasdienio gyvenimo įgūdžius	3,94
Gebėjimas padėti vaikui reikšti savo jausmus / pasakyti savo nuomonę	3,94

10 lentelė. Socialinės pagalbos vaikui suteikimas žinių, gebėjimų ir įgūdžių vertinimas, M (N=51)

<i>Žinios / gebėjimai / įgūdžiai</i>	<i>Vidurkis (M)</i>
Įvairių intervencijos metodų išmanymas	4,12
Žinios apie socialinės atskirties mažinimo būdus	4,06
Žinios apie klientų įgalinimą	4,06
Gebėjimas mokyti, instrukuoti, ugdyti	4,08
Gebėjimas įgyvendinti vaiko individualios priežiūros planą	4,06
Gebėjimas skatinti vaiko integraciją į bendruomenę	4,08
Gebėjimas dalintis atsakomybe su klientu	4,02

11 lentelė. Suteiktos pagalbos vertinimo žinių, gebėjimų ir įgūdžių vertinimas, M (N=51)

<i>Žinios / gebėjimai / įgūdžiai</i>	<i>Vidurkis (M)</i>
Žinios apie veiklos efektyvumą	4,10
Žinios apie veiklos vertinimą ir vertinimo metodus	4,14
Socialinių paslaugų kokybės išmanymas	4,18
Žinios kaip atlikti duomenų / informacijos analizę	4,18
Gebėjimas analizuoti socialinių paslaugų veiksmingumą	4,06
Gebėjimas tikslinti, koreguoti taikomus metodus	4,06
Paslaugų kokybės ir efektyvumo vertinimo įgūdžiai	4,02

12 lentelė. **Bendruomeninių globos paslaugų neįgaliam vaikui teikimo žinių, gebėjimų ir įgūdžių vertinimas,**

M (N=51)

<i>Žinios / gebėjimai / įgūdžiai</i>	<i>Vidurkis (M)</i>
Gebėjimas dirbti su neįgalaus vaiko artimaisiais (jei yra)	3,98
Gebėjimas įvertinti esamą situaciją ir neįgalaus vaiko poreikius	4,06
Gebėjimas valdyti kritines situacijas (reagavimas į ypatingus atvejus)	4,18
Gebėjimas užtikrinti tinkamą neįgalaus vaiko emocinį, fizinį ir seksualinį vystymąsi	4,18
Gebėjimas didinti neįgalaus vaiko savarankiškumą, pasirengimą gyventi savarankiškai	4,12
Gebėjimas bendrauti su negalią turinčiu vaiku	4,16
Gebėjimas formuoti neįgalaus vaiko kasdienio gyvenimo įgūdžius	4,04
Gebėjimas užtikrinti palankią augimui ir saugią namų aplinką neįgaliam vaikui	3,96
Gebėjimas tarpininkauti tarp neįgalaus vaiko ir aplinkos	4,04
Gebėjimas sudaryti neįgalaus vaiko individualaus vystymosi planą	4,08
Gebėjimas stebėti ir įvertinti neįgalaus vaiko būklės pokyčius	4,10
Gebėjimas įvertinti specializuotų paslaugų poreikį neįgaliam vaikui	4,04
Gebėjimas teikti pagalbą neįgaliam vaikui su specialiaisiais poreikiais integruojantis į bendruomenę	4,08

13 lentelė. **Vertybinių nuostatų ir asmeninių savybių vertinimas, M (N=51)**

<i>Vertybines nuostatas ir asmenines savybes</i>	<i>Vidurkis (M)</i>
Tolerancija	4,33
Pagarba vaikui	4,35
Geranoriškumas / gera valia kiekvieno vaiko atžvilgiu	4,45
Tikėjimas savo darbu	4,41
Vaiko gerovės siekis	4,45
Empatija / jautrumas	4,41
Smalsumas / žingeidumas	4,37
Emocinis stabilumas	4,37
Emocijų valdymas	4,32
Pasitikėjimas savimi	4,26
Atsakingumas	4,26
Reiklumas	4,10
Ryžtingumas / drąsa	4,12

PUSIAU STRUKTŪRUOTO INTERVIU KLAUSIMAI

(bendruomenines globos paslaugas teikiančiam socialiniam darbuotojui)

Pagrindiniai klausimai:

1. Papasakokite, kaip *įsivaizduojate* socialinį darbuotoją, teikiantį bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams.
2. Kokias *žinias* turi socialinis darbuotojas, teikiantis bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?
3. Kokie *gebėjimai* reikalingi socialiniam darbuotojui, teikiančiam bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?
4. Kokias kitas socialinio darbuotojo *savybes* išskirtumėte kaip būtinas, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?
5. Pakalbėkime apie *vertybines nuostatas*, reikalingas socialiniam darbuotojui, teikiančiam bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams. Kokia Jūsų nuomonė?
6. Kokiai socialinio darbuotojo kompetencijos struktūros daliai (elementui) teiktumėte pirmenybę, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?
7. Kalbant bendrai apie Jūsų teikiamas bendruomenines globos paslaugas, gal galėtumėte išskirti, kokių žinių ir gebėjimų Jums dar trūksta ir reikia?
8. Kai siekiate įvertinti neįgalaus vaiko būklę, kokių žinių ar gebėjimų Jums trūksta?
9. Kokių žinių ir gebėjimų Jums papildomai reikėtų bendraujant su neįgalium vaiku?
10. Kokios srities žinios ir gebėjimai Jums palengvintų paslaugų ir pagalbos neįgaliam vaikui teikimą?
11. Kaip manote, kokios žinios ir gebėjimai leistų Jums tinkamai valdyti kritines situacijas / ypatingus atvejus?
12. Jūsų nuomone, kokių žinių ir gebėjimų reikėtų Jums ateityje, siekiant užtikrinti neįgalaus vaiko emocinį, fizinį ir seksualinį vystymąsi?
13. Kokios papildomos žinios ir gebėjimai Jums padėtų formuoti neįgalaus vaiko kasdienio gyvenimo įgūdžius?
14. Tuomet kokios papildomos žinios ir gebėjimai Jums padėtų formuoti neįgalaus vaiko savarankiškumo ar savarankiško gyvenimo įgūdžius?

15. Kokios žinios ir gebėjimai Jums padėtų sukurti ir užtikrinti palankią augimui ir saugią namų aplinką neįgaliam vaikui?
16. Kokias numatytumėte bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos plėtojimo galimybes? Kokių mokymų Jums reikia, kad galėtumėte veiksmingiau teikti bendruomeninės globos paslaugas negalią turinčiam vaikui?
17. Gal dar turite ką nors pasakyti apie Jums trūkstamas, bet labai reikalingas žinias ir gebėjimus, siekiant tinkamo bendruomeninės globos paslaugų teikimo?

Papildomi klausimai būtų užduodami, siekiant patikslinti gautą atsakymą, patikslinti išsakytą mintį ir pan.

PUSIAU STRUKTŪRUOTO INTERVIU PROTOKOLAS NR.1
(bendruomenines globos paslaugas teikiančiam socialiniam darbuotojui)

Pagrindiniai klausimai:

1. Papasakokite, kaip įsivaizduojate socialinį darbuotoją, teikiantį bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams.

Nu ką galėčiau pasakyti. Socialinis darbuotojas turėtų būti kompetentingas, suprasti vaikus, su jais bendrauti, ką dar?

2. Kokias žinias turi socialinis darbuotojas, teikiantis bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Nu kokias mes turim/ Turim socialines, higienines tas visas turime. Kaip bendrauti, psichologinių turime, etikos. Įvairių.

3. Kokie gebėjimai reikalingi socialiniam darbuotojui, teikiančiam bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Gebėjimai... gebėjimai... nu ką... gebėjimai matyti situaciją... (**Kaip kokią, pavyzdžiui, kritinę? – tyrėjo perklausimas**) Kritinę, nes vis tiek jie tarpusavy ir susipyksta ir tu turi juos išskirti, neužgaunant nei vieno nei kito. Ir kaip įvertinti vėl tą visą situaciją (Kaip ir tą pagalbą teikti reikia įvertinti ir matyti visą situaciją? – tyrėjo perklausimas). Taip.

4. Kokias kitas socialinio darbuotojo savybes išskirtumėte kaip būtinas, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Savybės... nu ką aš priskirčiau... atsakingumą. Atsakingai žiūrėti į visą tai. Taip pat reikia ir drąsos. Drąsa reikalinga, nes jeigu tu pasimesi toje situacijoje ir bijosi. Nu ir pačios savęs emocijų valdymą, kontroliuoti jas.

5. Pakalbėkime apie vertybines nuostatas, reikalingas socialiniam darbuotojui, teikiančiam bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams. Kokia Jūsų nuomonė?

Pirmiausiai, tai pagarba vaikui, svarbiausia. Tolerancija. Pašaukimas darbui. Čia jau ne kiekvienas gali dirbti tą darbą.

6. Kokiai socialinio darbuotojo kompetencijos struktūros daliai (elementui) teiktumėte pirmenybę, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Nu gal pirmiausiai žinios profesinės. Nežinodamas tinkamai nepasielgsi, neišspręsi.

7. Kalbant bendrai apie Jūsų teikiamas bendruomenines globos paslaugas, gal galėtumėte išskirti, kokių žinių ir gebėjimų Jums dar trūksta ir reikia?

Nu mums tai reikėtų būtiniausiai medicininių, nes susergant vaikui mums yra sunku, nes nėra slaugytojo. O mes pačios tai nieko, o ką. Turim įvertinti situaciją. Nu daugiau dar trūksta psichologinių žinių. Kažkiek turim, bet jų dar mažoka.

8. Kai siekiate įvertinti neįgalaus vaiko būklę, kokių žinių ar gebėjimų Jums trūksta?

Nu taip pat psichologinių, medicininių.

9. Kokių žinių ir gebėjimų Jums papildomai reikėtų bendraujant su neįgaliu vaiku?

Nu žiūrint, koks tai vaikas neįgalus. Kas jam yra. Aišku, jeigu jis nekalba, reikia suprasti kūno kalbą. Jeigu nerišliai kalba, taip pat tas logopedinis. Nu trūksta mums dar reikėtų, kad suprasti tą patį vaiką.

10. Kokios srities žinios ir gebėjimai Jums palengvintų paslaugų ir pagalbos neįgaliam vaikui teikimą?

Tos pačios: ir logopedo, ir medicinos ir psichologo.

11. Kaip manote, kokios žinios ir gebėjimai leistų Jums tinkamai valdyti kritines situacijas / ypatingus atvejus?

Psichologinės (**Kaip suvaldyti?**). Ir pačiam ir kaip su vaiku elgtis. Nes nu žiūrint vėl kokia ta situacija atsitinka. Nes būna sunki situacija, kad tu pats pasimeti. Ir pačiam...mes ir patys nukenčiam.

12. Jūsų nuomone, kokių žinių ir gebėjimų reikėtų Jums ateityje, siekiant užtikrinti neįgalaus vaiko emocinį, fizinį ir seksualinį vystymąsi?

Nu kaip mes žinome, kad neįgalus vaikas daugiau yra linkęs į seksualinį, tai man labiausiai reikėtų žinių, kaip išaiškinti apie tą seksualinį. Nes mes dirbam moterų dauguma, o pas mus berniukai ir paaugliai. Tų žinių trūksta, kaip aš jį galėčiau supažindinti, kad priimtų. Taip su

mergaitėm yra kitaip, tačiau jos nepriima, juokiasi, sako mums taip nebus. O su berniukais man jau yra sunkiau ir man asmeniškai tų žinių trūksta.

13. Kokios papildomos žinios ir gebėjimai Jums padėtų formuoti neįgalaus vaiko kasdienio gyvenimo įgūdžius?

Nu kad tokių man nereikia, mes kiekvieną dieną daug metų jau aiškinam ir mes tiek metų jau dirbam, tokių žinių jau užtenka.

14. Tuomet kokios papildomos žinios ir gebėjimai Jums padėtų formuoti neįgalaus vaiko savarankiškumo ar savarankiško gyvenimo įgūdžius?

Nu kas? Finansavimas nu jų tas, disponavimas pinigų, nes jie nesupranta, galvoja, kad jų bus ir bus ir jiems netrūks niekad. **Perduoti suvokimą apie pinigų vertę?** Taip, papratę gauti ir viskas yra pateikta jiems.

15. Kokios žinios ir gebėjimai Jums padėtų sukurti ir užtikrinti palankią augimui ir saugią namų aplinką neįgaliam vaikui?

Kas čia galėtų... kol jis pas mums, tai taip yra viskas gerai. Sugebėjimas suprasti tą patį vaikas, kokių jam poreikių reikia. Jis išėjęs gauna patyčias, o sugrįžęs išreiškia viską ant tų kitų, kurie kartu gyvena. Tai visuomenės požiūris turėtų keisti, tai socialinis darbuotojas turi turėti žinių, kaip pakeisti visuomenės požiūrį.

16. Kokias numatytumėte bendruomenines globos paslaugas negalių turintiems vaikams teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos plėtojimo galimybes? Kokių mokymų Jums reikia, kad galėtumėte veiksmingiau teikti bendruomeninės globos paslaugas negalių turinčiam vaikui?

Seminarų tai mums reikėtų. Medicininių, psichologinių, lytinio švietimo mokymai. **O kaip manot, reikia bendradarbiauti su kitais bendruomeniniais globos namais?** Būtinai dalykas, jie galvoja, kad mes vieni esam tokie. Jie neįsivaizduoja, kad yra ir kiti. Keistumėmės patirtimi su jais.

17. Gal dar turite ką nors pasakyti apie Jums trūkstamas, bet labai reikalingas žinias ir gebėjimus, siekiant tinkamo bendruomeninės globos paslaugų teikimo?

Panašiai iš pirmųjų esam, tai mums viskas nauja, tai daug trūksta. Galėtų nuvežti į kitus pasižiūrėti bendruomeninius globos namus. Kaip jie gyvena, kaip jie dirba, naujovių pasižiūrėti. Mes dirbam, kaip mes suprantam, kaip namuose, kaip kasdienybę.

Papildomi klausimai būtų užduodami, siekiant patikslinti gautą atsakymą, patikslinti išsakytą mintį ir pan.

PUSIAU STRUKTŪRUOTO INTERVIU PROTOKOLAS NR.2

(bendruomenines globos paslaugas teikiančiam socialiniam darbuotojui)

Pagrindiniai klausimai:

1. Papasakokite, kaip įsivaizduojate socialinį darbuotoją, teikiantį bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams.

Socialinis darbuotojas turėtų būti labai atsakingas, susidūręs su vaikais turinčiais negalią. Turi būti kantrus, mokantis, gebantis išklaudyti, įsijausti, įvertinti situaciją, empatiškas. Socialinis darbuotojas turėtų pastoviai lankyti seminarus, tobulėti, sekti kitų gerais pavyzdžiais, remtis kolegų patirtimi.

2. Kokias žinias turi socialinis darbuotojas, teikiantis bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Tai būtų gal bendravimo žinios, mokėti įvertinti kiekvieno vaiko poreikius, pritaikyti žinias apie kiekvieno vaiko raidą, vaiko psichologinę būseną. Mokyti, žinoti vaiko stiprybes, silpnybes, mokyti savarankiškumo.

3. Kokie gebėjimai reikalingi socialiniam darbuotojui, teikiančiam bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Žinoti ir gebėti teikti socialinio darbo įgūdžius. Gebėti įvertinti savarankiškumą, psichologinius, emocinius įgūdžius. **Gebėjimas suprasti vaiką?** Formuoti vaiko įgūdžius, padėti sukurti saugią aplinką, gebėti suteikti pagalbą vaikui.

4. Kokias kitas socialinio darbuotojo savybes išskirtumėte kaip būtinas, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Na čia tikriausiai kaip ir visiems socialiniams darbuotojams būtų emocinis stabilumas, tikėjimas ir pasitikėjimas savimi ir savo darbu, tolerancija, pagarba vaikui, emocijų valdymas, pasitikėjimas savimi, savo darbu, atsakingumas, ryžtingumas, drąsa. Tiesiog, daug savybių, jeigu tu taip jausies, jeigu būsi atsakingas, ryžtingas, galėsi daugiau suteikti vaikui.

5. Pakalbėkime apie vertybines nuostatas, reikalingas socialiniam darbuotojui, teikiančiam bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams. Kokia Jūsų nuomonė?

Tai tikriausiai gal pagarba vaikui, gera valia kiekvieno vaiko atžvilgiu. Kiekvieną vaiką priimti tokį, koks jis yra, geranoriškumas, vaiko gerovės siekis.

6. Kokiai socialinio darbuotojo kompetencijos struktūros daliai (elementui) teiktumėte pirmenybę, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Aš manyčiau, gal svarbiausia – įgūdžiai. Kiekvieną dieną jų daugiau žinoti, semtis jų.

7. Kalbant bendrai apie Jūsų teikiamas bendruomenines globos paslaugas, gal galėtumėte išskirti, kokių žinių ir gebėjimų Jums dar trūksta ir reikia?

Tai čia dirbant būtent su tokiais vaikais tai būtina psichologinių žinių turėt didelį kompleksą. Mes visada pritrūkstam tokiose įstaigose, iš tikrųjų visur trūksta tų psichologinių. Naujesnės informacijos šaltiniai, teisinės žinios – jos pastoviai keičias. Tas yra svarbu, turi pastoviai domėtis, sekti informaciją, žinot visa tai, atnaujinti.

8. Kai siekiate įvertinti neįgalaus vaiko būklę, kokių žinių ar gebėjimų Jums trūksta?

Tai vėl čia būtų medicininių žinių, kai yra surašyti vaikų negalios kodai, kur mes nesuprantam ir nežinom, vaikų psichologijos žinių, kodai, kurių mes nežinom ir iš tikrųjų kuriuos sunku suprast.

9. Kokių žinių ir gebėjimų Jums papildomai reikėtų bendraujant su neįgaliu vaiku?

Neverbalinės tos kalbos žinių. Mažiau kalbantys – kaip jį suprasti. Nu jo, neverbalinės tos kalbos tikriausiai. Nes iš tikrųjų iš tų medicininių įrašų mes tiesiog yra, kad visiškai nesuprantam medicininių įrašų, kas parašyta, nesuprantam tų kodų, diagnozės, medicininio mes negalim suprast socialiniai darbuotojai. Kaip su juo bendrauti, kaip prieiti.

10. Kokios srities žinios ir gebėjimai Jums palengvintų paslaugų ir pagalbos neįgaliam vaikui teikimą?

Tai čia būtų gal medicininių žinių kažkokios žinios, lytinio švietimo, konfliktų valdymo, psichologinės, iš tikrųjų daug.

11. Kaip manote, kokios žinios ir gebėjimai leistų Jums tinkamai valdyti kritines situacijas / ypatingus atvejus?

Aš šitaip manyčiau, kad pačios situacijos suvokimas ir tos situacijos valdymas. Kad ją suvokt tą situaciją žinių, kad įvertinti, valdyti tą situaciją, suvokimas tos situacijos. Psichologinės žinios.

12. Jūsų nuomone, kokių žinių ir gebėjimų reikėtų Jums ateityje, siekiant užtikrinti neįgalaus vaiko emocinį, fizinį ir seksualinį vystymąsi?

Tai čia vėl būtų žinios apie vaiko raidą, vaiko sveikatą, padėti vaikui suprasti ir įvertinti skaudžias patirties pasekmes, praeities situacijas, nes jie atėję iš tokių šeimų... padėti įveikti jiems skaudžią patirtį, gebėjimas vaikui padėti susivokti pačios situacijoje, kad nenaudojant fizinių bausmių galima išvengti visko ir tiesiog pokalbiu, kad galima paprastu pokalbiu padėti irgi kažkiek.

13. Kokios papildomos žinios ir gebėjimai Jums padėtų formuoti neįgalaus vaiko kasdienio gyvenimo įgūdžius?

Jo visi čia higienos. Kasdien sekti naujesnę informaciją, kaip vaiką įtraukti į šiandieninį visuomeninį gyvenimą, žengt koją kojon. Nors minimaliai padėti.

14. Tuomet kokios papildomos žinios ir gebėjimai Jums padėtų formuoti neįgalaus vaiko savarankiškumo ar savarankiško gyvenimo įgūdžius?

Tai čia būtų žinios apie vaikų teises, asmeninių finansų žinojimas, tvarkymas, disponavimas savo finansais, gebėjimas motyvuoti. Gebėjimas vaikui išreikšti savo nuomonę, kad nebijotų. Išklaustyti vaiką. Svarbiausia yra vaikų pajamos, finansai tvarkymas, disponavimas, kad jie suprastų pinigų disponavimą: leisti-išleisti.

15. Kokios žinios ir gebėjimai Jums padėtų sukurti ir užtikrinti palankią augimui ir saugią namų aplinką neįgaliam vaikui?

Žinios apie vaiko raidą, emocinį, fizinį, seksualinį ... vystymąsi, ugdymo, užimtumo žinios.

16. Kokias numatytumėte bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos plėtojimo galimybes? Kokių mokymų Jums reikia, kad galėtumėte veiksmingiau teikti bendruomeninės globos paslaugas negalią turinčiam vaikui?

Tai būtent gal ir būtų apie tas paslaugas seminarai, mokymai, paskaitos. Kaip dirbti su vaiko šeimos nariais, artimaisiais kaip padėti didinti, skatinti vaiko savarankiškumą, kaip integruotis į visuomeninį gyvenimą. Tiesiog integracija į visuomeninį gyvenimą.

17. Gal dar turite ką nors pasakyti apie Jums trūkstamas, bet labai reikalingas žinias ir gebėjimus, siekiant tinkamo bendruomeninės globos paslaugų teikimo?

Tai būtų tikriausiai irgi taip pat, dalintis su kolegom, panašiom įstaigos gerąja, blogąja patirtim, bendradarbiauti tarpusavyje. Padėti suvokti esamą situaciją, kuo daugiau bendradarbiauti. Svarbiausia dalintis patirti, kokią tu jau turi, bet reikia dalintis informacija. Pasidalijimas yra... labai padeda išspręsti problemą.

PUSIAU STRUKTŪRUOTO INTERVIU PROTOKOLAS NR. 3
(bendruomenines globos paslaugas teikiančiam socialiniam darbuotojui)

Pagrindiniai klausimai:

1. Papasakokite, kaip įsivaizduojate socialinį darbuotoją, teikiantį bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams.

Pagal savo turimą patirtį noriu pasakyti, kad pirmiausiai darbuotojas turi būti kompetentingas, kantrus, turėti supratimą dėl vaikučių raidos, poreikių, elgesio. Be galo valdantis savo emocijas, žinoti ribas dėl bendravimo.

2. Kokias žinias turi socialinis darbuotojas, teikiantis bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Turėtų su tokiais vaikučiais bendraujantis darbuotojas turėti bendravimo, psichologinių, moralinių, turėti žinių dėl bendradarbiavimo, tarpininkavimo, informavimo (**Svarbu komandoj kaip dirbi?**). Tai, čia tas pagrindinis, nes daugiausiai dokumentacijų dėl vaikučių, dėl jų gerovės... daugiausiai tenk bendraut ne vien su vaikučiais, bet ir plačiau (**O bendradarbiaujat su kuom?**). Įstaigom, mokyklom, seniūnijom, kad ir bendravimas name, ane? Su kaimynais, su vaikučiais, su aplinkiniais, su visuomene. Taip taip daug dėmesio reik skirt ir tam.

3. Kokie gebėjimai reikalingi socialiniam darbuotojui, teikiančiam bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Darbuotojas turi gebėti įvertinti veiklą, situacijas ir tą veiklą ne tik su vaikučiais, bet ir savo asmeninę veiklą, savo asmeninius veiksmus. Turėtų gal mokėti analizuoti ir sukurti saugią, natūralią aplinką vaikučiam, kad jie gerai jaustuos, kad jie tiesiog nesijaustų išskirtini kažkokie, neypatingi, bet kuo labiau artėt prie to, va kaip mes visi visuomenėj atrodome.

(Kaip šeimoj?) Kaip šeimoj, natūraliai, kad nebūtų kažkokių va kaip smūgis, kai išeini ir pačiam vaikui nesmagu. Kad nebūtų va tokių nesmagių situacijų. Kad visuomenė priimtų kaip natūralų dalyką.

4. Kokias kitas socialinio darbuotojo savybes išskirtumėte kaip būtinas, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Galvoju, kad darbuotojas... vat aš kaip darbuotoja turi nusiteik pozityviai, kuo mažiau neigiamų emocijų, jų galima jaust savy, bet vaikučiam neparodyt. Nes negatyvums, negatyvumą atneš atgal. Turi žiūrēt į viską atsakingai, ryžtingai, kantriai, aišku, ir emociškai, bet emocijos turi būti kuo geriausios. Valdyti jautrumą, nu stengtis kuo labiausiai. Neiškirti vaikučių, jie visi mieli, jie visi vienodi. Ir tai gali atsitikti ne tik mum patiem, bet ir mūsų vaikam, mūsų anūkam, todėl mes turim reaguoti kaip į priimtina dalyką.

5. Pakalbėkime apie vertybines nuostatas, reikalingas socialiniam darbuotojui, teikiančiam bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams. Kokia Jūsų nuomonė?

Reikia visų pirma gerbti save, darbuotojus ir tokią pagarbą turėti vaikučiam. Reikia būti tolerantiškiems, geranoriškiems, gebėjimas suteikti geras sąlygas vaikučiams, buičiai sąlygas. Vis tiek aplinka daug ką reiškia ir vaikučiam tai suteikti, kad jie suprastų. Aišku, svarbiausia reikia būti tokiam bendraujančiam darbuotojui, kuris susikalbėtų su kitom įstaigom, mokėtų dirbti ne tik dėl tokių namų, bet kiekvienam vaikučiui atskirai. **(Kad sujungtų komandą?)** Taip, kad sulipdyti komandą.

6. Kokiai socialinio darbuotojo kompetencijos struktūros daliai (elementui) teiktumėte pirmenybę, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Aišku, įgūdžiai, vertybės, profesinės žinios, o svarbiausia tai, manau, yra asmeninės savybės. Nes nu ypatingai vaikučiai, ypatingai tokie, jie visų pirma tą žmogų arba priima, arba ne. Jei nenori priimt, reik labai daug įdēt. Svarbiausia, kad kai tu įėjai pirmą kartą, apsikabino beveik pusė vaikučių, pasisveikino, tai savotiškai jie tave priėmė. Ir man visada malonu, kai aš einu ir vaikučiai sako, ar mes pasikalbėsime, mes tave mylim. Aišku, kad kaip tas vaikutis surant, taip jis pareiškia, bet vis tiek išreišk gerąsias. Tai tu tinki ir gali dirbti su vaikučiais.

7. Kalbant bendrai apie Jūsų teikiamas bendruomenines globos paslaugas, gal galėtumėte išskirti, kokių žinių ir gebėjimų Jums dar trūksta ir reikia?

Kadangi mano darbo stažas nėra dešimtmečiai, manyčiau apie save, kad trūksta dar gilesnių žinių, ypač dėl paauglių, dėl šiandienos problemos sprendimo, kurios be galo gilos, jos

kasdien būna vis kitokios, gilėj, viskas ženg į priekį, reik labai būti komunikabiliam ir labai daug gilintis. Reik domėtis visa aplinka ir viskuom, stengtis kalbėtis ir su tais pačiais ir dar su aplinkiniais. **Ir tos specialios žinios paauglių, kaip prieit, kaip susikalbėt?** Taip, taip. Svarbiausia, kad neužsidarytų, kad negalvotų, kad jie mum nerūpi, nes, aišku, ne mama, ne tetuks, bet jie irgi tur mum rūpēt. Tokia dalis vaikučių tur mum rūpēt.

8. *Kai siekiate įvertinti neįgalaus vaiko būklę, kokių žinių ar gebėjimų Jums trūksta?*

Nu va tos darbo patirties, to gilumo. Visų tų žinių, ypač dėl paauglystės, ir, aišku, dėl mažesnių, ir dėl raidos. Man tiesiog, nu aš galvoju, kad daugiau tokių mokymų, kažkokių konferencijų, susitikimų, bendradarbiavimas su kitom panašiom įstaigom, žinių pasidalijimas, nu vistiek gilintų žinias ir gebėjimus. Praverstų. Pasikalbēt, išsikalbēt visada būtina.

9. *Kokių žinių ir gebėjimų Jums papildomai reikėtų bendraujant su neįgaliu vaiku?*

Žinių dėl elgesio, papildomų žinių dėl jų poelgių, nes vat kai bendrauji, labai daug ką reiškia tos jų emocijos ir vat kaip būtent tokio tipo vaiks būtent išskir. Gilesnių tokių žinių, kad sureaguot tinkamai. Kad ir ten sako piešinuką vaiks kažkokiom spalvom nuspalvoj, tai sako, kad vaiks perteik kažkokią žinią. Spalva, forma. Ko daugiau tokio poelgio, kad žinot, kaip jis jaučiasi.

10. *Kokios srities žinios ir gebėjimai Jums palengvintų paslaugų ir pagalbos neįgaliam vaikui teikimą?*

Tai va čia tos srities ir būtų elgesio, dėl švietimo, dėl emocijų, psichologinių su specialistais, aišku. Tai būtų ir mokymai, ir konferencijos, ir susitikimai, bet būtinai su specialistais. Labiau norėtūsi su specialistais, psichologais, netgi mamos, kurios tiesiogiai prisiliečia, jos gal perteik netgi būtiniausių dalykų, gali pasistengt, pasimokint.

11. *Kaip manote, kokios žinios ir gebėjimai leistų Jums tinkamai valdyti kritines situacijas / ypatingus atvejus?*

Sakau asmeninės savybės, bet vistiek man tos psichologinės labiausiai. Ir profesinės žinios turi didelę reikšmę. Praktinė patirtis. Smagu būtų apsilankyti kitose įstaigose, mokymo įstaigose, centruose. Kažkokį naują būdą, žaidimą sužinoti. Nusiramavimo, emocijų vaiko, savo valdymas, dėmesio nukreipimas.

12. *Jūsų nuomone, kokių žinių ir gebėjimų reikėtų Jums ateityje, siekiant užtikrinti neįgalaus vaiko emocinį, fizinį ir seksualinį vystymąsi?*

Tie vaikučiai auga, vystosi, tai lytinio švietimo, psichologinio daugiausia. Apie priežiūrą, sveikatos problemas, elgesio, raidos, vat visos tos problemos jos ateityje vystos.

13. Kokios papildomos žinios ir gebėjimai Jums padėtų formuoti neįgalaus vaiko kasdienio gyvenimo įgūdžius?

Padeda ir tos profesinės, asmeninės, bet aš prie to pačio grįžtu, kad padėtų bendradarbiavimas su kitomis įstaigomis ar tokių pat vaikučių turinčiom mamom, tėveliais, šeimom, šeimynom netgi po daug vaikučių kur tur, žinių bagažas, jų apsikeitimas. Net stebėjimas kitų vaikučių daug ką duotų. Užimtumo veiklų, kur gali panaudot.

14. Tuomet kokios papildomos žinios ir gebėjimai Jums padėtų formuoti neįgalaus vaiko savarankiškumo ar savarankiško gyvenimo įgūdžius?

Aišku, čia tos taisyklės sukurtos ir namų vidaus taisyklės, bet dar gilinimas, dar kažkur tai patobulinimas dėl sveikatos žinių, visų vertybių pabrėžimas, saugumo jausmas, kad būtų tinkamas, kad užtikrint. **Tai gal šeimos vertybes ugdyti?** Taip. Jie visada reikalingi, nes kaip sako, tos vertybės netgi keičias laiks nuo laiko, kad nesumaišyt. Kaip tinkamai pateikt, kad priimtų. Finansų valdymo ir su tais vaistukų išgėrimo, kad tai yra kasdienis reikalas. Kuo labiau savarankiškesni – va to siekt.

15. Kokios žinios ir gebėjimai Jums padėtų sukurti ir užtikrinti palankią augimui ir saugią namų aplinką neįgaliam vaikui?

Mes ką tik apie tą kalbėjom.

16. Kokias numatytumėte bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos plėtojimo galimybes? Kokių mokymų Jums reikia, kad galėtumėte veiksmingiau teikti bendruomeninės globos paslaugas negalią turinčiam vaikui?

Kaip jau ir minėjau, psichologinių mokymų, kad būtų tokio tipo vaikučiams, patirties dalijimosi, lytinio švietimo, dėl pagalbos, dėl psichologinių, dėl raidos. Bet va visapusiškos su kuo mes susiduriam kasdien.

17. Gal dar turite ką nors pasakyti apie Jums trūkstamas, bet labai reikalingas žinias ir gebėjimus, siekiant tinkamo bendruomeninės globos paslaugų teikimo?

Žinios, mokymai reikalingi kasdienybėje. Aišku, reikia pačiam domėtis, reikia būti atviriems visuomenėj, nebijoti būti kitokiems, daug bendrauti, susikalbėti. Stengtis, kad vaikučiai būtų laimingi.

PUSIAU STRUKTŪRUOTO INTERVIU PROTOKOLAS NR. 4
(bendruomenines globos paslaugas teikiančiam socialiniam darbuotojui)

Pagrindiniai klausimai:

1. Papasakokite, kaip įsivaizduojate socialinį darbuotoją, teikiantį bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams.

Na, manau, kad darbuotojas turėtų būti empatiškas, kompetentingas, kantrus, sugebantis valdyti savo emocijas, gebantis išklaudyti, patarti, būti dėmesingas, nuoširdus.

2. Kokias žinias turi socialinis darbuotojas, teikiantis bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Na tai manau, kad pirmiausia turėtų bendravimo žinias, psichologinės žinios. Mokėti vertinti vaiko poreikius, žinoti vaiko raidą, na ir aišku, savarankiškumas svarbu.

3. Kokie gebėjimai reikalingi socialiniam darbuotojui, teikiančiam bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Na manau, svarbiausia įvertinti situaciją, kada ji būna vienokia ar kitokia, mokėti analizuoti tą situaciją. Na sugebėti kurti saugią aplinką, formuoti vaiko įgūdžius.

4. Kokias kitas socialinio darbuotojo savybes išskirtumėte kaip būtinas, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Na manau, kad darbuotojas turėtų būti atsakingas, ryžtingas, kantrus, emociškai stabilus pats, nes dažnai būna įvairiausių situacijų, kada išveda iš pusiausvyros galbūt darbuotoją, tikėti savimi, ne ir mylintis vaikus.

5. Pakalbėkime apie vertybines nuostatas, reikalingas socialiniam darbuotojui, teikiančiam bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams. Kokia Jūsų nuomonė?

Na manyčiau, tai pagarba vaikui, geranoriškumas, vaiko gerovės siekis, tolerancija.

6. Kokiai socialinio darbuotojo kompetencijos struktūros daliai (elementui) teiktumėte pirmenybę, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Tai manyčiau, profesinės žinios, asmeninės savybės ir vertybinės nuostatos svarbu. Nes kokias turėsi, kad galėtum perduoti vaikam.

7. Kalbant bendrai apie Jūsų teikiamas bendruomenines globos paslaugas, gal galėtumėte išskirti, kokių žinių ir gebėjimų Jums dar trūksta ir reikia?

Na manyčiau, kad pirmiausia trūksta tai teisinių žinių, na ir tų psichologinių visada prireikia. (Nes gal jos labiausiai keičiasi?). Taip, įstatymai nuolat keičiasi, ne visus mes juos žinom ir kitą kartą situacijoj nežinai kaip pasielgti.

8. Kai siekiate įvertinti neįgalaus vaiko būklę, kokių žinių ar gebėjimų Jums trūksta?

Na tai pirmiausiai tos medicininės žinios, kada dažnai būna įvairios ligos kodais įvardintos, tada nežinai, ką tai reiškia. Na ir aišku vaikų raidos žinios. Kai dirbi su mažesniais ir vyresniais, norėtusi, kad elgtųsi vienodai, o gaunasi, kad pagal raidą visai skirtingai jie elgiasi. Ir nereikia norėti išspausti iš jo.

9. Kokių žinių ir gebėjimų Jums papildomai reikėtų bendraujant su neįgalium vaiku?

Na tai manau, medicininės pirmiausia žinios, psichologinės, kad suvoktum vaiko elgesį.

10. Kokios srities žinios ir gebėjimai Jums palengvintų paslaugų ir pagalbos neįgaliam vaikui teikimą?

Na tai vėl tos pačios psichologinės žinios, lytinio švietimo, nes skirtingais amžiaus tarpsniais lytiškumas skirtingai reiškiasi.

11. Kaip manote, kokios žinios ir gebėjimai leistų Jums tinkamai valdyti kritines situacijas / ypatingus atvejus?

Na tai aišku, psichologinės žinios tada būtų.

12. Jūsų nuomone, kokių žinių ir gebėjimų reikėtų Jums ateityje, siekiant užtikrinti neįgalaus vaiko emocinį, fizinį ir seksualinį vystymąsi?

Na tai kaip ir minėjau vaiko raidos suvokimas na ir ta pagalba vaikui užmiršti blogąją praeitį.

13. Kokios papildomos žinios ir gebėjimai Jums padėtų formuoti neįgalaus vaiko kasdienio gyvenimo įgūdžius?

Na tai higienos žinios, gebėjimas vaikui pažinti saugias ir nesaugias situacijas, sugebėjimas įteikti, kad darytų, atliktų, motyvuoti, kad pats daugiau norėtų daryti.

14. Tuomet kokios papildomos žinios ir gebėjimai Jums padėtų formuoti neįgalaus vaiko savarankiškumo ar savarankiško gyvenimo įgūdžius?

Asmeninių finansų tvarkymas, gebėjimas motyvuoti, ateities planavimas, profesinis orientavimas, nukreipti viena ar kita linkme, kuri jam artimesnė.

15. Kokios žinios ir gebėjimai Jums padėtų sukurti ir užtikrinti palankią augimui ir saugią namų aplinką neįgaliam vaikui?

Na tai užimtumas, saugumo jausmas, medicininės žinios.

16. Kokias numatytumėte bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos plėtojimo galimybes? Kokių mokymų Jums reikia, kad galėtumėte veiksmingiau teikti bendruomeninės globos paslaugas negalią turinčiam vaikui?

Na tai įvairūs seminarai ir mokymai, supervizijos, gebėjimas skatinti vaiko savarankiškumą, lytinis švietimas, sveikatos pagalbos suteikimas, va tokiom temom.

17. Gal dar turite ką nors pasakyti apie Jums trūkstamas, bet labai reikalingas žinias ir gebėjimus, siekiant tinkamo bendruomeninės globos paslaugų teikimo?

Na tai dalintis gerąja ir blogąja patirtimi, na įvairūs mokymai.

PUSIAU STRUKTŪRUOTO INTERVIU PROTOKOLAS NR. 5 (bendruomenines globos paslaugas teikiančiam socialiniam darbuotojui)

Pagrindiniai klausimai:

1. Papasakokite, kaip įsivaizduojate socialinį darbuotoją, teikiantį bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams.

Socialinis darbuotojas, dirbantis su neįgaliais vaikais, turi būti ne tik socialinis darbuotojas, bet ir mama, ir tėtis viename vaikui. Turėtų būti ir draugas ir turėtų būti tas žmogus, kurį gerbia, kurį myli, nori pakalbėti, atsiverti. Turi mylėti savo darbą ir turi būti priimančias kitokius.

2. Kokias žinias turi socialinis darbuotojas, teikiantis bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Turbūt svarbiausia tai bendravimo ir bendradarbiavimo, kaip mes mokomės bendrauti su vaikais. Turime įvairių. Mes turime daug žinių, turime turėti žinių, kaip organizuoti darbą komandoje, žinių savarankiškumo ugdymo sferoj.

3. Kokie gebėjimai reikalingi socialiniam darbuotojui, teikiančiam bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Daug gebėjimų turime turėti. Turime turėti gebėjimą plauti grindis, gaminti maistą, valdyti konfliktines situacijas, padėti vaikui išgyventi sunkų laikotarpį, atsiskyrimą nuo šeimos. Turime turėti profesinių visų gebėjimų. Ne tik bendrauti su vaikais ir darbuotojais, bet ir pildyti dokumentus, pildyti vaiko poreikių lenteles, turime rašyti metinius planus, turime organizuoti renginius, metinius planus rašyti. Pasakyti vaikui pastabą ir pagyrimą. Socialinis darbuotojas turi gebėti viską.

4. Kokias kitas socialinio darbuotojo savybes išskirtumėte kaip būtinas, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Tai turbūt pati svarbiausia savybė tolerancija ir pagarba vaikui. Mylėti, suprasti, užjausti, niekada nepasiduoti. Turime jausti empatiją, turime mylėti savo darbą ir tikėti savo darbą, kad ir kaip sunku.

5. Pakalbėkime apie vertybines nuostatas, reikalingas socialiniam darbuotojui, teikiančiam bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams. Kokia Jūsų nuomonė?

Nežinau, socialinis darbuotojas turi ne tik mylėti, jausti, užjausti, bet turi būti pats labai tvirtas, turi nepasiduoti, turi nepasiduoti pykčiui, nes kartais nusvyra rankos ir socialiniai darbuotojai gali pykti ne tik ant vaikų, bet ir ant kitų darbuotojų, gali pykti ir ant savęs, jei kas nepasiseka. Tai, manau, kad yra labai svarbus emocinis stabilumas ir emocijų valdymas, kad negalime parodyti, kad pavargome, supykome. Socialiniai darbuotojai turi būti stiprūs tiek emocijom, todėl labai svarbu gebėti paslėpti blogas emocijas. Kartais galime parodyti tas emocijas, bet ne pyktį ir nusivylimą.

6. Kokiai socialinio darbuotojo kompetencijos struktūros daliai (elementui) teiktumėte pirmenybę, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Svarbiausios ir reikalingiausios tai asmeninės savybės, nes tu turi gimti šitam darbui. Jeigu nesi linkęs dirbti su neįgaliais vaikais, tu niekada ir nepadirbsi šito darbo, kad ir kiek žinių ir gebėjimų gautum. Tai man atrodo, kad svarbiausia yra asmeninės savybės, po to eina žinios ir gebėjimai. kad ir kaip tu norėsi dirbti tą darbą, bet tu turėsi gauti žinių, kaip tau dirbti šitą darbą. Reikia turėti tam tikrų specifinių žinių dėl vaikų neįgalumo, kad galėtumėm vertinti jų neįgalumo lygį. Tiek ir medicininių žinių kartais reikia, bet svarbiausia tai manau, kad asmeninės savybės.

7. Kalbant bendrai apie Jūsų teikiamas bendruomenines globos paslaugas, gal galėtumėte išskirti, kokių žinių ir gebėjimų Jums dar trūksta ir reikia?

Tai turbūt trūksta labiausiai medicininių žinių. Gal čia bėda dėl bendradarbiavimo su medicinos darbuotojais, bet socialinis darbuotojas ne visada geba atskirti ir suvokti, kokias ligas turi jų klientas, nes su kiekviena liga, su kiekvienu neįgalumu kartais reikia dirbti

skirtingai. Sunkiausia suvokti, kaip ir ką reikia daryti, kaip juos suprasti. Gebėjimo įvardinti, suvokti jų poreikius, suprasti. Kai žinai medicininę istoriją, lengviau po to dirbti.

8. *Kai siekiate įvertinti neįgalaus vaiko būklę, kokių žinių ar gebėjimų Jums trūksta?*

Tai va to labiausiai ir trūksta – medicininių žinių. Kaip suprasti vaiką, kaip prie jo prieiti, kaip su juo bendrauti. Mums sunku suprasti, ko jiems reikia ir ko jie nori. Bet sunkiausias tas pirminis įvertinimas.

9. *Kokių žinių ir gebėjimų Jums papildomai reikėtų bendraujant su neįgaliu vaiku?*

Tai gal naujų ugdymo metodų, mokymo metodų. Ne visada mes žinome, kaip pasakyti vaikui „nueik išplauk indus, persirenk“. Gal mes nemokame dar bendrauti su vaikais. Gal reikėtų daugiausiai žinių, kaip neiššaukti pykčio priepuolio ir kaip valdyti pykčio priepuolius. Sunku padėti vaikui nusiraminti, kai nežinome, kaip padėti. **Psichologinių žinių?** Taip, psichologinių, kaip išvengti ir kaip suvaldyti. Mes turime žinoti, kaip pasakyti vaikui, kad jis negalvotų, kad mes būsime pikti. Tai kaip apsaugoti vaiką.

10. *Kokios srities žinios ir gebėjimai Jums palengvintų paslaugų ir pagalbos neįgaliam vaikui teikimą?*

Tai kaip ir minėjau, medicininės žinios visų pirma, psichologinės žinios labai padėtų.

11. *Kaip manote, kokios žinios ir gebėjimai leistų Jums tinkamai valdyti kritines situacijas / ypatingus atvejus?*

Kaip ir kalbėjom, psichologinės žinios labai reikalingos, ir to pykčio valdymo žinios labai reikalingos, ir apskritai, kaip reikia bendrauti su vaiku, patyrusiu smurtą, patyrusiu atskirtį, visas problemas, kurias patiria mūsų vaikai, kurie gyvena mūsų globos namuose. Tai labai reikalingas socialinės pagalbos vaikui gebėjimas, teikti socialinę pagalbą, nes kartais trūksta mums tų metodų, žinoti tuos metodus, išmanyti juos ir gebėti juos pritaikyti.

12. *Jūsų nuomone, kokių žinių ir gebėjimų reikėtų Jums ateityje, siekiant užtikrinti neįgalaus vaiko emocinį, fizinį ir seksualinį vystymąsi?*

Tai visų pirma reikėtų žinių apie raidą, apie sutrikusią raidą, nes mes visi žinome, kaip turi vystytis vaikas, kuris yra visiškai normalus, neturi jokių nukrypimų nuo raidos. Mūsų niekas nemoko, kaip vystosi vaikas su sutrikusiu intelektu, to mums labai trūksta dėl raidos vaiko. Socialinis darbuotojas neturi žinių, kaip valdyti šių vaikų seksualinį poreikį ir kaip kalbėtis su vaikais apie tą seksualinį poreikį, apie seksualinę raidą apskritai. Jam trūksta profesinių žinių. Tokių žinių labai trūksta.

13. Kokios papildomos žinios ir gebėjimai Jums padėtų formuoti neįgalaus vaiko kasdienio gyvenimo įgūdžius?

Kartais mes nežinome, kaip vaikui pasakyti „susitvarkyk kambarį“, mes patys susigalvojame būdų, bet kartais trūksta, o gal mes naują ką nors galime padaryti.

14. Tuomet kokios papildomos žinios ir gebėjimai Jums padėtų formuoti neįgalaus vaiko savarankiškumo ar savarankiško gyvenimo įgūdžius?

Tai mes daugiau žinome, kaip vaikus ugdyti iš savo patirties, tačiau trūksta profesinių žinių, kaip juos ugdyti, kaip buhalterinius reikalus tvarkyti, kaip skirstyti pinigėlius, kaip mokyti juos valdyti pinigus, planuoti išlaidas. Vaikus reikia mokyti, kaip susidėlioti savo dienos tvarką, kaip išsiplauti indus, susitvarkyti kambarį, susitvarkyti asmeninę higieną. Turime kalbėti apie ateitį. Mokyti vaikus bendrauti ir bendradarbiauti su kaimynais, su aplinkiniais žmonėmis. Trūksta žinių, kaip įtraukti kitus visuomenės narius į visą tą.

15. Kokios žinios ir gebėjimai Jums padėtų sukurti ir užtikrinti palankią augimui ir saugią namų aplinką neįgaliam vaikui?

Tai gal jau kaip ir atsakiau į tą klausimą. Tas pats bendravimas ir su kaimynais.

16. Kokias numatytumėte bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos plėtojimo galimybes? Kokių mokymų Jums reikia, kad galėtumėte veiksmingiau teikti bendruomeninės globos paslaugas negalią turinčiam vaikui?

Lytinio švietimo, profesinio orientavimo, gebėjimo valdyti situacijas, valdyti pykčio protrūkius, mokymų apie vaikus su protinėmis negaliomis, autizmą, dauno sindromus. Ir sudaryti darbuotojams galimybę lankyti tuos mokymus, nes ne visada yra galimybė. Labai reikėtų socialinių darbuotojų susibūrimų, aptarimų, supervizijų.

17. Gal dar turite ką nors pasakyti apie Jums trūkstamas, bet labai reikalingas žinias ir gebėjimus, siekiant tinkamo bendruomeninės globos paslaugų teikimo?

Viską išsakyčiau.

**PUSIAU STRUKTŪRUOTO INTERVIU PROTOKOLAS NR. 6
(bendruomenines globos paslaugas teikiančiam socialiniam darbuotojui)**

Pagrindiniai klausimai:

1. Papasakokite, kaip įsivaizduojate socialinį darbuotoją, teikiantį bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams.

Na visų pirma, kad darbuotojas turi būti atsakingas, empatiškas, paslaugus, kartais net reiklus, mokinti tuos vaikus savarankiškumo kuo daugiau įgyti, lovą susiklot, nueit į parduotuvę, apsipirkti, aišku. Taip pat turėtų būti draugas tam vaikui, turėtų būti patarėjas ir pagalbininkas.

Su kolektyvu vienareikšmiškai reikia bendradarbiauti, reikia teikti informaciją, konsultuotis. Jeigu matai, kad nesusitvarkai su ta situacija, tai nebijoti eiti ir pas psichologus ir pas medicinos darbuotojus. Tiesiog manau, kad komandinis darbas duoda geresnį rezultatą.

2. Kokias žinias turi socialinis darbuotojas, teikiantis bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Tai tos žinios yra labai plačios. Visų pirma, tai aš akcentuočiau, kad dirbant tokį darbą yra labai svarbios psichologinės žinios. Pats darbuotojas turi ne tik daug žinoti, bet ir būti ramus, objektyvus sprendžiant įvairias situacijas. Taip pat tarpininkavimo, bendravimo žinios yra labai svarbios. Turi turėti teisinių žinių.

3. Kokie gebėjimai reikalingi socialiniam darbuotojui, teikiančiam bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Darbą organizuoti, veikti savarankiškai, priimti sprendimus, mokintis iš kitų patirties, pasisavinti teigiamą patirtį. Turėtų padėti tenkinti vaiko socialinius poreikius, kelti vaiko savivertę, kritines situacijas valdyti, tinkamai įvertinti vaiko raidą. Čia tų gebėjimų daug yra.

4. Kokias kitas socialinio darbuotojo savybes išskirtumėte kaip būtinas, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Nu tai žinoma, atsakingumas prieš save, prieš globotinį, visuomenę, tolerancija vaiko atžvilgiu, bendradarbių atžvilgiu, emocijas turėtų mokėti valdyti, taip pat reiklumas gal aš sakyčiau, nes vis tiek mokinant vaikus be reiklumo nelabai ir ko pasieksi. Turi būti šiek tiek griežtesnis. Turėtų būti stipresnė asmenybė, kad galėtų dirbti ir padėti tiems vaikams.

5. Pakalbėkime apie vertybines nuostatas, reikalingas socialiniam darbuotojui, teikiančiam bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams. Kokia Jūsų nuomonė?

Vėl aš manau, ta empatija. Pagalba vaikui turėtų būti pirmoj vietoj, kas benutiktų. Emocinio stabilumo stipraus, nu stipri turi būti asmenybė. Jei yra stipri asmenybė ir kartu eina asmeninės savybės. Aišku, tikėjimas, ką darai, tikėjimas, kad darai gerai, kad darai naudingą darbą. Jei tu tiki, ką darai, tai ir geriau pasiseka.

6. *Kokiai socialinio darbuotojo kompetencijos struktūros daliai (elementui) teiktumėte pirmenybę, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?*

Vertybinėms nuostatoms. Kaip tu žiūrėsi į tą darbą. Jei asmuo dirba vien tam, kad dirbti, tai darbas nebus išpildytas. Reikia tikėti, ką darai. Nu asmeninės savybės.

7. *Kalbant bendrai apie Jūsų teikiamas bendruomenines globos paslaugas, gal galėtumėte išskirti, kokių žinių ir gebėjimų Jums dar trūksta ir reikia?*

Nu aš manau, kad visada dirbant tokį darbą laiks nuo laiko periodiškai turėtų būti teikiamos darbuotojams psichologinės žinios, kaip padėti sau ir kaip padėti tam vaikui. Niekam ne paslaptis, tai yra sunkus darbas dirbti su negalią turinčiais tiek vaikais, tiek žmonėmis. Kitą kartą pats išėini iš savo ribų. Periodiškai, kokius keturis kartus per metus būtų teigiama pačiam darbuotojui išsivalyti, būtų kokios grupės ar užsiėmimai.

8. *Kai siekiate įvertinti neįgalaus vaiko būklę, kokių žinių ar gebėjimų Jums trūksta?*

Visų pirma, kad psichologinių žinių visada trūksta ir raidos žinių. Kiekviena negalia yra kitokia, tai gal daugiau raidos, psichologinių žinių trūksta.

9. *Kokių žinių ir gebėjimų Jums papildomai reikėtų bendraujant su neįgaliu vaiku?*

Psichologinių žinių, praktikų, kaip prakalbinti supykusį vaiką, kaip prieiti, kaip legnviau padėti atsiverti, psichologinių žinių.

10. *Kokios srities žinios ir gebėjimai Jums palengvintų paslaugų ir pagalbos neįgaliam vaikui teikimą?*

Nu tai žinoma, psichologinės, kartojuos kaip papūga. Psichologinės, psichologinės ir dar kartą psichologinės. Socialinės paramos klausimai yra aktualūs, norint palengvinti paslaugas neįgaliam vaikui, sveikatos priežiūros teikiamos paslaugos, jų prieinamumas, jų pritaikymas kiekvienam vaikui.

11. *Kaip manote, kokios žinios ir gebėjimai leistų Jums tinkamai valdyti kritines situacijas / ypatingus atvejus?*

Ypatinguose atvejuose, žinoma, asmeninės savybės turi būti, jis turi būti stiprus, mokėti susitvardyti, ne spontaniškai priiminėti sprendimus, o išklaudyti abi puses. Realiai viską įvertinti, ta prasme neperdedant ir psichologinių žinių. Žinoma, kad psichologinių žinių.

12. Jūsų nuomone, kokių žinių ir gebėjimų reikėtų Jums ateityje, siekiant užtikrinti neįgalaus vaiko emocinį, fizinį ir seksualinį vystymąsi?

Raidos žinios, psichologinės žinios, sveikatos žinios, įvairios paskaitos seminarai apie seksualinį vystymąsi.

13. Kokios papildomos žinios ir gebėjimai Jums padėtų formuoti neįgalaus vaiko kasdienio gyvenimo įgūdžius?

Asmens higienos įgūdžių formavimo žinios, kaip sukurti saugią aplinką tam vaikui, mokytis pastovumo, kantrybės.

14. Tuomet kokios papildomos žinios ir gebėjimai Jums padėtų formuoti neįgalaus vaiko savarankiškumo ar savarankiško gyvenimo įgūdžius?

Ko gero žinios apie teises, profesinio orientavimo galimybes, ką galėtų mokintis, kad atrastų malonumą tą darydamas. Apie finansus, kaip tvarkyti finansus, kaip juos išsidėlioti. Skatinti būti drąsesniems, skatinti pasitikėjimą savimi.

15. Kokios žinios ir gebėjimai Jums padėtų sukurti ir užtikrinti palankią augimui ir saugią namų aplinką neįgaliam vaikui?

Aišku, psichologinės vėl žinios. Kaip sukurti jaukią, saugią aplinką.

16. Kokias numatytumėte bendruomenines globos paslaugas negalių turintiems vaikams teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos plėtojimo galimybes? Kokių mokymų Jums reikia, kad galėtumėte veiksmingiau teikti bendruomeninės globos paslaugas negalių turinčiam vaikui?

Tai, žinoma, aš manau, kad bendravimo paskaitų reikėtų, psichologinių pasaitų. Praktikos panaudojimo savo darbe, atsirinkti, kas tinka, kas netinka. Išvykos, pasižiūrėti, kaip viskas ten būna, kaip ten vyksta.

17. Gal dar turite ką nors pasakyti apie Jums trūkstamas, bet labai reikalingas žinias ir gebėjimus, siekiant tinkamo bendruomeninės globos paslaugų teikimo?

PUSIAU STRUKTŪRUOTO INTERVIU PROTOKOLAS NR. 7
(bendruomenines globos paslaugas teikiančiam socialiniam darbuotojui)

Pagrindiniai klausimai:

1. Papasakokite, kaip įsivaizduojate socialinį darbuotoją, teikiantį bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams.

Pirmiausiai, aš įsivaizduoju, kad tas žmogus turi būti savarankiškas, nebijantis prisiimti atsakomybės, priimančias sprendimus, kurie turi būti teisingi, gebantis dirbti ekstremaliomis sąlygom. Jis turi būti empatiškas, suprasti ir kitus, ir aplinkinius žmones, ir kaimynus. Nu ir, aišku, jis turi būti bendraujantis

2. Kokias žinias turi socialinis darbuotojas, teikiantis bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Socialinio darbo žinių, psichologinių žinių, turėtų turėti ir medicininių žinių. Sugebėti vertinti vaiko sveikatos būklę čia ir dabar. Įvairių medicininių žinių.

3. Kokie gebėjimai reikalingi socialiniam darbuotojui, teikiančiam bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Būtinai komunikavimo, bendravimo. Darbuotojas būtinai turi būti savarankiškas, turėti taip pat meninių, sportinių, kūrybinių gebėjimų.

4. Kokias kitas socialinio darbuotojo savybes išskirtumėte kaip būtinas, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Kaip ir visiems, tai emocinis stabilumas, svarbus humoro jausmas, žmogus turi gebėti pasijuokti iš savęs, nebūti įžeidus, nepriimti asmeniškai kažkokio tai sakykim žodžio. Žmogus turi būti įvairus kaip ir šeimoj. Vaikai tavęs neturi bijoti, turi sudaryti įspūdį ir atsipalaidavusio žmogaus, prie kurio vaikai ir nebijotų prieiti, pasitarti. Tai yra mama, nuo pat pasaulio pradžios, turi būti mama, turi būti drąsus ir su stipria psichika.

5. Pakalbėkime apie vertybines nuostatas, reikalingas socialiniam darbuotojui, teikiančiam bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams. Kokia Jūsų nuomonė?

Labai svarbus konfidencialumas. Kalbėti apie vaiko problemas, tartis taip, kad tai būtų neidentifikuota apie kurį asmenį tu kalbi. Turi būti taktiškas, gali supykęs pasakyti ką nors ir negero, tai tas takto jausmas svarbus. Taip pat pagarba kitam žmogui. Pagarba, jeigu tai neliečia nukrypimų nuo teisinių normų, tai čia turi būti. Neįsižeisti dėl netinkamo žodžio. Gebėjimas dirbti komandoje, gebėjimas susitapatinti su ugdytiniu.

6. Kokiai socialinio darbuotojo kompetencijos struktūros daliai (elementui) teiktumėte pirmenybę, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Svarbu asmeninės savybės ir vertybinės nuostatos. Prie asmeninių savybių yra humoro jausmas, atsakingumas ir komunikavimas.

7. Kalbant bendrai apie Jūsų teikiamas bendruomenines globos paslaugas, gal galėtumėte išskirti, kokių žinių ir gebėjimų Jums dar trūksta ir reikia?

Aš manau, kad lytinio švietimo nebus per daug. Lytinio švietimo žinių, kurios būtų adaptuotos negalią turinčiam vaikui.

8. Kai siekiate įvertinti neįgalaus vaiko būklę, kokių žinių ar gebėjimų Jums trūksta?

Pirmiausiai, kritiško vertinimo, nes vaikas į globą pakliūva jau su tam tikra dokumentų papke ir popieriai ne visada atitinka realybę. Reikėtų gebėti optimistiškai vertinti vaiko būklę.

9. Kokių žinių ir gebėjimų Jums papildomai reikėtų bendraujant su neįgaliu vaiku?

Pirmiausiai, mes visos moterys stokojam kantrybės tuo klausimu, kad mums norėtųsi pagelbėti vaikui, o reikėtų kad pats savarankiškai jis pats pasidarytų. Man lengviau pačiai užrišti, nei laukti pusę valandos. Tai reikėtų kantrybės. Plius dar reikėtų vaiko psichologinės raidos žinių, pasitobulint.

10. Kokios srities žinios ir gebėjimai Jums palengvintų paslaugų ir pagalbos neįgaliam vaikui teikimą?

Aš sakiau, kad socialinis darbuotojas yra visų sričių specialistas, išskyrus vieną – pačią seniausią profesiją. Jis turi būti ir psichologas, ir užimtumo specialistas, ir seksualinio švietimo specialistas. Ir kad gebėtų paprašyti pagalbos, kai žinotų kieno prašyti.

11. Kaip manote, kokios žinios ir gebėjimai leistų Jums tinkamai valdyti kritines situacijas / ypatingus atvejus?

Jeigu mes nepasitikėsime vaiku, tai jokių tokių nei kritinių situacijų nebus, nieko, mes už jį viską darysim, mes už jį viską vykdysim ir nieko gero iš to nebus. Vis dėlto mes turim juo pasitikėti. Mes turim pasitikėti tiek ir turim žinoti, turėt daug teisinių žinių. Toliau mes turim pasitikėt ir savim. Turi žinoti, kokios tavo teisės ir pareigos, ir iki kiek mes galim leisti sau, kur tų pareigų ir teisių ribos. Kur tai tavo kompetencija, kur nebe tavo. Ir taip pat greitai, adekvati reakcija. Dirbi vienas šeimynoje, realybėje dirbi vienas.

12. Jūsų nuomone, kokių žinių ir gebėjimų reikėtų Jums ateityje, siekiant užtikrinti neįgalaus vaiko emocinį, fizinį ir seksualinį vystymąsi?

Tai galėtų ir tas skaičius vaikų būti, kiek tu gali. Aišku, aš ir dvidešimt vaikų galiu turėti šeimynoje, tik tai kokia ta mano darbo kokybė. Ir dar trūksta lytinio švietimo, pritaikyto protiškai neįgaliam. Kaip koreguoti netinkamą elgesį, emocijų pliūpsnį.

13. Kokios papildomos žinios ir gebėjimai Jums padėtų formuoti neįgalaus vaiko kasdienio gyvenimo įgūdžius?

Gebėjimas susirasti informaciją. Pas mane šeimynoj yra dažnas posakis – aš nežinau, bet kas viską žino? Google'as viską žino. Viskas ten mokau susirasti informaciją, pati ten ieškau informacijos. Gebėjimas susirasti informaciją ir kituose šaltiniuose.

14. Tuomet kokios papildomos žinios ir gebėjimai Jums padėtų formuoti neįgalaus vaiko savarankiškumo ar savarankiško gyvenimo įgūdžius?

Svarbu teisinės žinios. Svarbu įgalinti savo tą globotinį. Būti drąsiam ir gebėjimas pasitikėti savim ir savo globotiniu.

15. Kokios žinios ir gebėjimai Jums padėtų sukurti ir užtikrinti palankią augimui ir saugią namų aplinką neįgaliam vaikui?

Remiantis teisinėmis žiniomis, labai dažnai kinta socialinės globos normos, tai reikia to, tai kito. Į šitas normas mes turim gebėti reaguoti, reaguoti į pokyčius, gebėjimas susirasti pinigų šituos pokyčius įvykdyti. Būtinai resursai reikalingi.

16. Kokias numatytumėte bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos plėtojimo galimybes? Kokių mokymų Jums reikia, kad galėtumėte veiksmingiau teikti bendruomeninės globos paslaugas negalią turinčiam vaikui?

Mokymų užtenka, jų yra įvairių. Temos yra nuostabios, tačiau turinys yra po skambiu pavadinimu. Turinys yra toks niekinis arba pasenęs netgi. Kokybė visiškai ne ta.

17. Gal dar turite ką nors pasakyti apie Jums trūkstamas, bet labai reikalingas žinias ir gebėjimus, siekiant tinkamo bendruomeninės globos paslaugų teikimo?

Nėra darbuotojo įvertinimo ir įsivertinimo sistemos.

**PUSIAU STRUKTŪRUOTO INTERVIU PROTOKOLAS NR. 8
(bendruomenines globos paslaugas teikiančiam socialiniam darbuotojui)**

Pagrindiniai klausimai:

1. Papasakokite, kaip įsivaizduojate socialinį darbuotoją, teikiantį bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams.

Manau, kad bendruomenines globos paslaugas teikiantis socialinis darbuotojas vadovaujasi bendraisiais socialinio darbo principais ir metodais – tokiais pat, kaip ir kitose srityse dirbantys socialiniai darbuotojai. Vienintelis skirtumas, kad dirbdamas su negalią turinčiais vaikais bendruomenines paslaugas teikiantis socialinis darbuotojas turėtų stengtis kuo sėkmingiau integruoti vaikus į bendruomenę, dalyvauti miesto renginiuose ir šventėse, koncertuose, mokyti vaikus savarankiškumo atliekant kasdienes užduotis, pavyzdžiui, mokytis savarankiškai užsiregistruoti kirpykloje, apsipirkti parduotuvėje, nueiti į banką, važiuoti miesto autobusu, įsigyti bilieta, nueiti į kiną ir pan. Visi šie gebėjimai labai svarbūs ruošiant negalią turinčius vaikus gyventi savarankiškai, todėl bendruomenines globos paslaugas teikiantis socialinis darbuotojas turėtų labiau orientuotis kaip įtraukti vaikus į bendruomenę.

2. Kokias žinias turi socialinis darbuotojas, teikiantis bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Šiame darbe reikalingos bendrosios socialinio darbo žinios apie darbą su negalią turinčiais vaikais: žinios kaip dirbti su vaikų grupėmis ir individualiai, kaip sklandžiai organizuoti kolektyvines išvykas į viešas erdves, kaip lanksčiai spręsti iškilusius konfliktus, gebėti surasti artimą kontaktą ir derėtis su vaikais, kaip pelnyti vaikų pasitikėjimą, kaip palaikyti teigiamą mikroklimatą bendruomeniniuose namuose, kaip suprantamai pateikti negalią turintiems vaikams

informaciją, kad kiekvienas suprastų taisykles, saugumo instrukcijas ir kt., kaip planuoti savo darbą žvelgiant į ilgalaikę perspektyvą, žinių apie vaikus kaupimas, sisteminimas, vaikų individualių charakterių ir stiprybių pažinimas, žinios apie negalią turinčių vaikų motyvavimą užsiimti nauja veikla ir kita.

3. Kokie gebėjimai reikalingi socialiniam darbuotojui, teikiančiam bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Socialinis darbuotojas turėtų gebėti nusibrėžti savo darbo ribas ir motyvuoti vaikus jų laikytis, jų neperžengti. Socialinis darbuotojas turi gebėti ne tik sklandžiai bendrauti su negalią turinčiais vaikais, bet ir išsireikalauti iš jų laikytis taisyklių, kad būtų pasiekti socialinio darbuotojo užsibrėžti ilgalaikiai tikslai (išmokyti vaikus disciplinos, tvarkos, užtikrinti, kad visiems būtų suteiktos vienodos sąlygos ir galimybės). Be to, socialinis darbuotojas turėtų gebėti lanksčiai reaguoti į susidariusias situacijas, gebėti aiškiai ir suprantamai komunikuoti su vaikais, išgirsti jų problemas ir gebėti planuoti problemų sprendimo strategijas. Šiame darbe labai svarbu gebėti įvertinti ar suorganizuota veikla tikrai skatina vaikus mokytis ir tobulėti, svarbu stebėti ir nuolat kelti klausimą, ar veikla tikrai naudinga? Gal kažką reikėtų keisti? Kokius rezultatus pavyko pasiekti? Kitaip tariant, socialinis darbuotojas turėtų gebėti savikritiškai pažvelgti į situacijas.

4. Kokias kitas socialinio darbuotojo savybes išskirtumėte kaip būtinas, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Savikritiškumas, atvirumas, ištikimybė (kad vaikai galėtų pasitikėti), lankstumas, komunikabilumas, draugiškumas, reiklumas, esant poreikiui – griežtumas, teisingumas, vienodų principų laikymasis, meilė vaikams ir savo darbui, žingeidumas, kūrybiškumas, organizuotumas.

5. Pakalbėkime apie vertybines nuostatas, reikalingas socialiniam darbuotojui, teikiančiam bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams. Kokia Jūsų nuomonė?

Socialinis darbuotojas turėdamas aiškias vertybines nuostatas geba sklandžiai siekti savo darbo tikslų. Svarbiausia, kad socialinis darbuotojas vertintų tarpusavio santykių kūrimą ir komunikavimą su vaikais, kad tai specialistui teiktų džiaugsmo, nes šiame darbe komunikavimas su vaikais vyksta kasdien, neišvengiamai. Pozityvių santykių sukūrimas ir puoselėjimas turėtų

būti kaip vertybė ir vaikui ir darbuotojui, draugystė, pagarba ir betarpiška pagalba vienas kitam. Sukurti pozityvius santykius ir išlaikyti juos kaip vertybę, teikiant bendruomenines paslaugas negalią turintiems vaikams, yra labai svarbu, nes socialinis darbuotojas neretai yra vienintelis asmuo kuriuo vaikas gali betarpiškai pasitikėti, į šį žmogų vaikas visada galės atsiremti kai jam bus sunku (gal būt išvykus iš globos namų). Todėl teigiamo santykio sukūrimas ir pasitikėjimas vienas kitu yra be galo svarbūs – kaip vertybė. Kitos vertybės – tai meilė vaikams ir savo darbui, nuoširdumas ir atsidavimas.

6. Kokiai socialinio darbuotojo kompetencijos struktūros daliai (elementui) teiktumėte pirmenybę, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Manau, kad bendravimas ir bendradarbiavimas yra svarbiausias. Kaip jau kalbėjau anksčiau, socialinis darbuotojas dirbdamas šį darbą kuria be galo svarbius ryšius, kurie gal būt bus reikalingi vaikui turinčiam negalią ateityje, gal būt jis atsidūręs bet kokioje situacijoje žinos, kad niekada nėra paliktas vienas, kad kažkur yra patikimas darbuotojas, kuris geba išklausti, suprasti, bendrauti, patarti.

7. Kalbant bendrai apie Jūsų teikiamas bendruomenines globos paslaugas, gal galėtumėte išskirti, kokių žinių ir gebėjimų Jums dar trūksta ir reikia?

Manau, kad galėčiau daugiau pasigilinti į psichologijos žinias, pasidomėti apie psichologų naudojamus metodus dirbant su įvairiais klientais, taip pat dar trūksta žinių kaip valdyti krizines situacijas, kaip tinkamai reaguoti jei negalią turintys vaikai demonstruoja agresiją, smurtauja prieš save arba prieš kitus, į kokius specialistus dar galėtume kreiptis pagalbos esant ypatingiems atvejams.

8. Kai siekiate įvertinti neįgalaus vaiko būklę, kokių žinių ar gebėjimų Jums trūksta?

Pirmiausia surenku visą prieinamą informaciją iš įvairių šaltinių: bendrauju su globos įstaigos darbuotojais, peržiūriu dokumentaciją, renku ir sisteminu informaciją, bendradarbiauju su mokyklos pedagogais, su medikais, jei yra galimybė ir su vaiko biologinės šeimos nariais. Surinkus ir susisteminu turimą informaciją bendrauju su vaiku, užduodu jam klausimus. Manau, kad bendraudama su visa vaiko socialine aplinka surenku

pakankamai įvairios informacijos apie vaiko būklę, todėl galiu teigti, kad šiuo metu vertinant vaiko būklę man žinių netrūksta. Nežinau, gal būt dar su tokiu atveju neteko susidurti.

9. Kokių žinių ir gebėjimų Jums papildomai reikėtų bendraujant su neįgaliu vaiku?

Bendrauti su vienu negalia turinčiu vaiku nėra labai sudėtinga, tačiau darbe vienu metu tenka bendrauti su 6 ar daugiau vaikų vienu metu, todėl kartais kyla problemų. Reikėtų daugiau gebėjimų sukontroliuoti situaciją vienu metu bendraujant su grupele vaikų. Individualiai bendrauti ir spręsti klausimus man nėra sunku, tačiau trūksta darbo su grupe žinių ir metodų.

10. Kokios srities žinios ir gebėjimai Jums palengvintų paslaugų ir pagalbos neįgaliam vaikui teikimą?

Psichologinės žinios, taip pat palengvintų darbą ir medicinos žinios apie negalia turinčių vaikų sveikatos ypatumus. Kaip jau minėjau, dar ir gebėjimas vienu metu dirbti su grupelėmis vaikų ir valdyti situaciją. Daugiau nežinau arba šiuo metu nesugalvoju.

11. Kaip manote, kokios žinios ir gebėjimai leistų Jums tinkamai valdyti kritines situacijas / ypatingus atvejus?

Tokiais atvejais labai svarbu nepasimesti, išlikti ramiai ir žinoti aiškų veiksmų planą. Garsiai, ramiai ir aiškiai instruktuoti vaikus ką dabar darysime ir kas bus toliau. Manau, kad man dar trūksta žinių kaip suvaldyti chaosą tarp aplinkinių, kai įvykus kritinei situacijai paprastai visi išsigandę, jaučia baimę, panikuoja ar panašiai, kaip tokioje situacijoje veikti efektyviai ir kaip būti išgirstam. Reikėtų daugiau žinių apie chaoso valdymą, kaip kontroliuoti situaciją, kad užkirsti kelią ir sustabdyti krizę kol ji dar neprasidėjo.

12. Jūsų nuomone, kokių žinių ir gebėjimų reikėtų Jums ateityje, siekiant užtikrinti neįgalaus vaiko emocinį, fizinį ir seksualinį vystymąsi?

Reikėtų daugiau žinių apie vaikų seksualinį vystymąsi, ypač paauglystėje. Manau, kad neužtenka auklėjant vaikus pasiremti vien savo asmenine arba aplinkinių pasakota patirtimi, todėl reikėtų pagilinti žinias apie vaikų emocinį tobulėjimą, sveiką seksualumo vystymąsi ir fizinės sveikatos stiprinimą. Manau, kad siekiant užtikrinti visapusišką vaiko vystymąsi aš bendradarbiaučiau su tam tikrais specialistais, kurie turėtų daugiau žinių ir apie emocinį,

fizinį ir seksualinį vystymąsi. Reikalinga plėsti lektorių ratą, kurie galėtų vaikus ugdyti šiomis temomis.

13. Kokios papildomos žinios ir gebėjimai Jums padėtų formuoti neįgalaus vaiko kasdienio gyvenimo įgūdžius?

Ugdydama vaikų kasdienio gyvenimo įgūdžius vis remiuosi savo turimais socialiniais įgūdžiais, visada mokau vaikus daryti taip kaip aš darau. Pavyzdžiui, jei planuojame vykti autobusu, pirmiausia aiškinu vaikams, kad reikia pasižiūrėti autobuso grafiką, sužinoti kokiu laiku jis atvažiuos – tik tada einame į lauką (taip pat elgiuosi ir asmeniniame gyvenime). Todėl manau, kad būtų naudinga sužinoti daugiau kasdienio gyvenimo įgūdžių subtilybių kaip tam tikrus veiksmus atlieka kiti, gal būt man reikėtų pasimokyti iš kitų patirčių ir taip pat pamokyti vaikus.

14. Tuomet kokios papildomos žinios ir gebėjimai Jums padėtų formuoti neįgalaus vaiko savarankiškumo ar savarankiško gyvenimo įgūdžius?

Reikalingos kuo platesnės žinios kiekvienoje situacijoje. Aš, kaip socialinė darbuotoja, ugdydama neįgalių vaikų savarankiškumą, turiu žinoti kaip elgtis bet kokioje situacijoje, turiu nepasimesti ir visada rasti išeitį – to paties mokyti ir vaikus. Gal būt man reikalinga kaip įmanoma kuo didesnė patirtis ugdant vaikus savarankiškumo, kuo aktyvesnis socialinis dalyvavimas, turiu išbandyti save kuo įvairesnėse aplinkose, nes kiekvienoje situacijoje galima susidurti su naujais dalykais, o ugdant vaikus turėčiau visada žinoti kaip elgtis, turėčiau būti pasiruošusi bet kam.

15. Kokios žinios ir gebėjimai Jums padėtų sukurti ir užtikrinti palankią augimui ir saugią namų aplinką neįgaliam vaikui?

Kuriant saugią aplinką labai svarbu laikytis vienuodų taisyklių ir taikyti jas visiems bendrai, kad vaikai nepasijaustų labiau lepinami ar atvirksčiai. Taip pat vaikai turi jaustis mylimi, turi žinoti, kad yra žmogus su kuriuo gali atvirai bendrauti, kuriuo galima pasitikėti, tik taip bus užtikrinama palanki aplinka vaikų sveikam augimui.

16. Kokias numatytumėte bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos plėtojimo galimybes? Kokių mokymų Jums reikia, kad galėtumėte veiksmingiau teikti bendruomeninės globos paslaugas negalią turinčiam vaikui?

Mokymai bet kokiomis temomis visada duoda naudingų žinių, visada atrandu spragų kur man dar reikėtų labiau pasistengti ir pasigilinti. Tikrai sutikčiau dalyvauti mokymuose apie konfliktų valdymą, darbą su agresyviais vaikais, darbą grupėse, apie vaikų emocinį, fizinį, seksualinį ugdymą, apie vaikų raidą, apie negales ir panašiai.

17. Gal dar turite ką nors pasakyti apie Jums trūkstamas, bet labai reikalingas žinias ir gebėjimus, siekiant tinkamo bendruomeninės globos paslaugų teikimo?

Neturiu

PUSIAU STRUKTŪRUOTO INTERVIU PROTOKOLAS NR. 9 (bendruomenines globos paslaugas teikiančiam socialiniam darbuotojui)

Pagrindiniai klausimai:

1. Papasakokite, kaip įsivaizduojate socialinį darbuotoją, teikiantį bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams.

Visų pirma, tai nuoširdus, jautrus, empatiškas žmogus, kuris neabejingas vaikui ir jo problemoms. Taip pat, tai turėtų būti kompetentingas, bendraujantis, gebantis greit spręsti problemas, mokėti sutarti su aplinkiniais, išmanantis savo darbą, nuolat tobulėjantis, gilinantis žinias į darbą su negalę turinčiais vaikais.

2. Kokias žinias turi socialinis darbuotojas, teikiantis bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Turi turėti žinių apie vaiko raidą, jos etapus, kaip motyvuoti, įgalinti vaiką, kaip sukurti saugią, artimą šeimai, aplinką.

3. Kokie gebėjimai reikalingi socialiniam darbuotojui, teikiančiam bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Manau, pats svarbiausias gebėjimas, tai mokėti prieiti prie vaiko, gebėti su juo rasti bendrą kalbą. Labai svarbu gebėti būti lanksčiam, kantriam, mokėti sutarti su kaimynais.

4. Kokias kitas socialinio darbuotojo savybes išskirtumėte kaip būtinas, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Geranoriškumas, atsidavimas savo darbui, mokėjimas dirbti tiek komandoje, tiek savarankiškai, mokėjimas motyvuoti savo komandą.

5. Pakalbėkime apie vertybines nuostatas, reikalingas socialiniam darbuotojui, teikiančiam bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams. Kokia Jūsų nuomonė?

Socialiniam darbuotojui, pirmenybė vertybėms turėtų būti teikiamos, tokios kaip šeima, meilė, atsakomybė, sąžiningumas, tikėjimas (savo darbu, vaikais, komanda).

6. Kokiai socialinio darbuotojo kompetencijos struktūros daliai (elementui) teiktumėte pirmenybę, teikiant bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams?

Socialinio darbuotojo savybėms. Jei socialinis darbuotojas neturi tam tikrų savybių, jis nebus geras specialistas, net turėdamas daugybę žinių.

7. Kalbant bendrai apie Jūsų teikiamas bendruomenines globos paslaugas, gal galėtumėte išskirti, kokių žinių ir gebėjimų Jums dar trūksta ir reikia?

Dar reikėtų patobulinti gebėjimą vadovauti savo komandai (socialinių darbuotojų padėjėjoms), organizaciniai gebėjimai. O teorinių žinių yra pakankamai, nebent jas reikia vis atnaujinti, dalyvauti mokymuose, seminaruose, kelti kvalifikaciją ir panašiai.

8. Kai siekiate įvertinti neįgalaus vaiko būklę, kokių žinių ar gebėjimų Jums trūksta?

Netrūksta.

9. Kokių žinių ir gebėjimų Jums papildomai reikėtų bendraujant su neįgaliu vaiku?

Reikėtų daugiau žinių apie vaiko sveikatos būklę, jo neįgalumą. Kaip elgtis vienokiu ar kitokiu atveju.

10. Kokios sritys žinios ir gebėjimai Jums palengvintų paslaugų ir pagalbos neįgaliam vaikui teikimą?

Palengvintų žinios apie vaiko negalę, jos ypatumus, kaip dirbti su tokiu vaiku, į ką daugiau atkreipti dėmesio.

11. Kaip manote, kokios žinios ir gebėjimai leistų Jums tinkamai valdyti kritines situacijas / ypatingus atvejus?

Mokymai, kursai apie tai, kaip geriau išspręsti kritines situacijas ar ypatingus atvejus. Be abejo, mokymai kaip susidoroti su patiriamu stresu darbe, nes tai neatsiejama. Tokių situacijų valdymas ateina su patirtimi, nors kaskart situacija vis kitokia, bet tik patirtis užgrūdina, padeda jaustis tvirčiau.

12. Jūsų nuomone, kokių žinių ir gebėjimų reikėtų Jums ateityje, siekiant užtikrinti neįgalaus vaiko emocinį, fizinį ir seksualinį vystymąsi?

Reikėtų mokymų apie vaiko emocinį, fizinį, seksualinį vystymąsi, kitų įstaigų bendradarbiavimo, kad kiti specialistai suteiktų žinių ne tik specialistams, dirbantiems su vaikais, bet ir patiems vaikams (per filmukus, pasakojimus žaidimus ir pan.).

13. Kokios papildomos žinios ir gebėjimai Jums padėtų formuoti neįgalaus vaiko kasdienio gyvenimo įgūdžius?

Papildomų žinių ir įgūdžių nereikia, tai formuojama kasdieniniu darbu, su patirtimi.

14. Tuomet kokios papildomos žinios ir gebėjimai Jums padėtų formuoti neįgalaus vaiko savarankiškumo ar savarankiško gyvenimo įgūdžius?

Turint daugiau žinių apie tai, su kokiomis problemomis susiduria savarankiškai gyventi pradėję globos namų auklėtiniai, suaugę neįgalūs asmenys, būtų lengviau žinoti, į ką daugiau atkreipti dėmesio. Bendravimas/bendradarbiavimas jau u suaugusiais neįgaliais asmenimis padėtų labiau suprasti vaikus.

15. Kokios žinios ir gebėjimai Jums padėtų sukurti ir užtikrinti palankią augimui ir saugią namų aplinką neįgaliam vaikui?

Kitų specialistų patirtis, užtikrinant neįgaliesiems vaikams palankią augimui ir saugią namų aplinką – tai yra, bendradarbiavimas su kitomis panašiomis įstaigomis (bendruomeniniais namais), patirties pasidalijimas.

16. Kokias numatytumėte bendruomenines globos paslaugas negalią turintiems vaikams teikiančio socialinio darbuotojo kompetencijos plėtojimo galimybes? Kokių mokymų Jums reikia, kad galėtumėte veiksmingiau teikti bendruomeninės globos paslaugas negalią turinčiam vaikui?

Daugiau mokymų apie neįgalumą, vaiko raidą, kaip geriau išspręsti sudėtingas, kritines situacijas.

17. Gal dar turite ką nors pasakyti apie Jums trūkstamas, bet labai reikalingas žinias ir gebėjimus, siekiant tinkamo bendruomeninės globos paslaugų teikimo?

Trūksta dalijimosi patirtimis su kitais specialistais, reikėtų daugiau išvažiavimų į kitus bendruomeninius namus, bendravimo su kitais. Tuomet ir patys turėsime daugiau idėjų kaip dirbti efektyviau, geriau.

Лина Фридендал

SDM -17

Структура компетенции социального работника и ее развитие в перспективе услуг общественной опеки* детей с недугом

Цель исследования: подготовить модель развития компетенции, основанную на анализе структуры компетенции социального работника, оказывающего услуги общественной опеки детям с недугом в Литве и Украине

ВОПРОСЫ ПОЛУСТРУКТУРИРОВАННОГО ИНТЕРВЬЮ
(для социального работника, оказывающего услуги общественной опеки)

Основные вопросы:

1. Расскажите, как Вы представляете социального работника, оказывающего услуги общественной опеки детям с недугом.
2. Какие *знания* нужны социальному работнику, оказывающему услуги общественной опеки детям с недугом?
3. Какие *навыки* необходимы социальному работнику, оказывающему услуги общественной опеки детям с недугом?
4. Какие еще *качества* социального работника Вы можете выделить в качестве необходимых при оказании услуг общественной опеки детям с недугом?
5. Какие *ценностные установки* необходимы социальному работнику, оказывающему услуги общественной опеки детям с недугом? Что Вы думаете об этом?
6. Какой части (элементу) структуры компетенции социального работника Вы отдали бы преимущество при оказании услуг общественной опеки детям с недугом?
7. Могли бы Вы определить, каких знаний и навыков, необходимых для опеки детей в не учреждении, Вам всё ещё не хватает?
8. Каких знаний или навыков Вам не хватает при определении состояния ребенка с недугом?
9. В каких дополнительных знаниях и навыках Вы нуждаетесь при общении с ребенком с недугом?
10. Знания и навыки из какой области облегчили бы оказание услуг и помощи ребенку с недугом?
11. Как Вы думаете, какие знания и навыки могли бы позволить Вам надлежащим образом контролировать критические ситуации / особые случаи?

* опека не в учреждение (опека в контексте деинституционализации)

12. Как Вы думаете, какие знания и навыки могут понадобиться Вам в будущем с целью обеспечения эмоционального, физического и сексуального развития ребенка с недугом?
13. Какие дополнительные знания и навыки могли бы помочь Вам в формировании навыков повседневной жизни ребенка с недугом?
14. Следовательно, какие дополнительные знания и навыки могли бы помочь Вам в формировании навыков самостоятельности и самостоятельной жизни ребенка с недугом?
15. Какие знания и навыки могли бы Вам помочь создать и обеспечить благоприятное для роста и безопасное домашнее окружения для ребенка с недугом?
16. Каковы, по Вашему мнению, *возможности развития* компетенций социального работника, оказывающего услуги общественной опеки детям с недугом? В каком обучении (курсы, семинары и т. п.) Вы нуждаетесь для того, чтобы более эффективно оказывать услуги общественной опеки ребенку с недугом?
17. Хотите ли Вы еще что-нибудь сказать относительно необходимых Вам знаний и навыков, которых не хватает для надлежащего оказания услуг общественной опеки?

Дополнительные вопросы будут заданы с целью уточнения полученного ответа, высказанной мысли и т.д.